

פרקי קריאה ושיר ליום העצמאות

למנוח אבי ישראל, 'אמחלם באלוף',
וביסטוריה ציונית

לבושית קטץ קריאה ושיר בארועים,
מפגשים וטקסים, אסמכות אלו בעצמאות
בזריבת: רוב יואל בן נון

תוכן עניינים

הקדמה- אלחנן שטיגליץ..... 5

פתח דבר- הרב יואל בן נון 7

פרשת מקרא ביכורים 8

תהילים קז'- מזמור ליום העצמאות 9

העליה לארץ ישראל 11

כ' יהודה האלו * כ' משה מ'חון * כ' משה בן נחמן * כ' אשתוכי הפרחי * כ' יוסף
קאלו * כ' שלמה אלקבץ * כ' יהושע האלו האלווי * כ' חיים בן עטר * כ' אליהו
(הגאון) מוילנא * כ' נחמן מברסלב * כ' משה (חת"ס) סופר

הקץ המגולה-ראשית הציונות 25

משה מונוסיאני * הרב יהודה אלקבץ * הרב צבי הירש קאשר * משה חס * ד"ר
יהודה לוי פינסקר * הרב מרדכי בן יוסף ע'ישברג (המב"ע) * יהדות אתיופיה
* אליעזר בן יהודה * מרדכי טווין * יהודה ראב * אחד העם * מרדכי עמנואל נח
* בנימין זאב הרצל * כ' שמואל הכהן * הרא"ה קוק * א.צ. גורדון * קולונל
ביצ'ארד מיינרצהאגן * ד"ר ארתור רופין * כ' אברהם מרדכי אלתר מגור *
אורי צבי גרינברג * כ' יששכר משה טייכטאל * שלום קרינאל

מדינת ישראל 75

דוד בן-גוריון * שירים.

הקדמה

חברי בני עקיבא ד' עימכם!

"בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים", יש הרבה סוגים של חולמים, יש חולמים שחלומם נשאר עם הלילה, יש שחלומם הולך איתם לאורך היום או הלילה שלמחרת, יש שחלומם חוזר להם והם ממשיכים איתו.

ויש שחולמים והחלום מפעם בם בכל רגע, בכל נימי נפשם הם הולכים איתו, חושבים עליו, מנסים לראות איך הוא יצא אל הפועל.

זכינו, זכינו ואנו חוזים בחלום הגדול של עם ישראל מתגשם, איך גאולת ישראל והופעת האושר האמיתי לכלל המציאות מתחיל להופיע בדורנו.

בקדושה ובטהרה נעמוד בליל יום העצמאות, נברך ברכת שהחיינו ונאמר הלל שלם בברכה כדי לבטא את שמחתנו על גאולתינו ופדות נפשנו.

כחלק מגאולת ישראל ומהרצון שלנו לרומם את יום העצמאות למקום אליו הוא שייך מצורפת לפניכם המקראה הזו שמציעה סדר לליל יום העצמאות או ליומו.

במקראה נפגוש חולמים מסוגים שונים, אך משותף אחד לכולם החלום הפנימי ביותר פיעם בם, רוח ד' פיעמה בם להופיע את גאולת ישראל על כל תחומיה.

ומתוך שמחה גדולה כי "זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה בו", נמשיך ונשמח ביום העצמאות שלנו ונחנך דור נאמן ומסור לעמו תורתו וארצו החי במדינת ישראל בקדושה ובטהרה עד "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים".

בברכת חברים לתורה ועבודה

אלהן מליצה

ראש מחלקת הדרכה.

יוסן חתש"ה

רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא בי רבי כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת. מאי טעמא (מיכה ז) כי אשב בחושך ה' אור לי. כך בתחילה (אסתר ב) ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך (אסתר ו) ויקח המן את הלבוש ואת הסוס ואחר כך (שם) וישב מרדכי אל שער המלך ואחר כך (אסתר ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואח"כ (שם) ליהודים היתה אורה ושמחה.

תלמוד ירושלמי ברכות א' א'

פתח דבר

מתוך חוברת 'אבני זקיתא, פסח תש"ז: נס קיבוץ גלויות'
לחברה סניחית בארץ

הנני ציוני מאמין בהשקפתי - יהודי-ישראלי בזהותי.
אני מאמין, שהציונות, לא מאפשרת שום הפרדה בין יהדותי וישראליותי, והיא גם הפירוש
היותר נכון ושלם לתורת משה, לדברי חז"ל, ולכיסופי הדורות.
אני מאמין, שה' א-לוהי ישראל הוא הגואל את עמו, כי אין זולתו.
לגודל הפתעתי, מצאתי שוב ושוב, שיהודים 'חילוניים' מאמינים בכך בפשטות, יותר מאשר
יהודים דתיים וחרדים, להם יש תנאים מתנאים שונים, שהם מעמידים לפני הקב"ה. אני
מאמין, שהציונות היא בית משותף לכל התקוות, לכל שאיפות הגאולה, ותיקון העולם והחברה,
בתנאי שהם מכירים בגאולה כתהליך, שראשיתו ועיקרו -
שיבת ציון וקיבוץ גלויות.

אני מאמין, שקיבוץ גלויות הוא הנס הגדול ביותר בכל ההיסטוריה האנושית, מפני, שאין עוד
עם ששרד אלפי שנים בכל קצות הארץ - בגלויות, ולכן אין, לא היה, ולא יהיה עוד קיבוץ
גלויות. גם יציאת מצרים ושיבת ציון מבבל התנהלו בכיוון אחד ובראש אחד - ולא כקיבוץ
גלויות. שום אדם לא ראה מעולם תופעה כזאת, עד ימינו.
מכיוון שקיבוץ גלויות הוא הנבואה העיקרית הכתובה בתורה, בנביאים ובכתובים (למשל:
דברים ל', ישעיהו י"א, ירמיהו ל"א, יחזקאל ל"ז, תהילים ק"ז) לאחרית הימים, וקיבוץ גלויות
מתנהל לנגד עינינו כ-170 שנה, הרי זו ההוכחה החזקה ביותר לאמת התורה והנבואה, לספר
התנ"ך, ולה' א-לוהי ישראל, נותן התורה, השולח גם את הנביאים. אין צורך בראיות נסתרות. די
לנו במראה עיניים: **"כי עין בעין יראו בשוב ה' את ציון"** (ישעיהו נ"ב ח')

פרקי הקריאה והשיר לסעודת ליל העצמאות - הם בסיס לסדר עצמאות בביתנו מזה עשרות
שנים.

כל משתתף ואורח מתבקש לספר מאין באו הוריו, או סבא וסבתא מכל צד, או אף מכמה
דורות, ואחר כך לבחור דמות מתוך המקראה, ולקרוא קטע ממנה. בין הקריאות שרים את
שירי המקראה, ואפשר כמובן להוסיף.

באופן כזה, הסיפורים האישיים-המשפחתיים, והסיפור הגדול של עם ישראל השב לציון,
מתחברים יחד לסדר מופלא של זיכרון והודיה. בכל שנה, מקבל הסיפור צבע קצת שונה בזכות
המשתתפים שכל אחד בוחר מתוך המקראה מה עליבו חפץ, ושילוב הדמויות, קטעי הקריאה,
השירים והסיפורים האישיים, יוצר חוויה ייחודית מתאימה לגודל היום, ולגודל התקופה.
בזה אני שואף להושיט 'יד אחים' לכל מי שחפץ לשוב אל דרך 'האורות' - לשוב ולהאמין בה',
צור ישראל וגואלו, שידו הגדולה היא המקבצת גלויות לציון, הוא המכוון לנו את מדינת
ישראל ומוסדותיה הנבחרים, מכוח רצונו ובחירתו של 'עם ישראל בארצו', כי רק עם ישראל
היושב בארצו מייצג בעולם שלנו את 'כנסת ישראל' כולה.

ערב פסח התשע"ה:

3327 שנה ליציאת מצרים

177 שנה לראשית 'הקץ המגולה'

67 שנה למדינת ישראל.

באלמנה ובאלמנה,

לחברת חברים 'אתורה וזמורה'

יאלו בן-נן

פרשת מקרא ביכורים במקום קידוש ליום העצמאות

מנהל שנהל אבי מורי ז"ל, ד"ר יחיאל בן נון (ממנו למדת תורה, תפילה ולשון עברית מתוקנת) פתח סעודת אלו העצמאות - לקרא את פסוקי 'מקרא ביכורים', במקום קידוש. בליל הסדר, כמנהג כל החגגות קוראים חלק מפסדה זו, אבל חסדים החגגות של פסח פסוקי חסידים: "ויבאנו אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת אלף זבת חלב ודבש" (אף על פי שהמנהג המסבית פסחים נאמר, "ע"ש שאלה כל הפסדה כולה"; ואפשר שהלכות בהלשון את חסידים). לכן, ראוי לחבר ולהלל פסדה זו בליל העצמאות.

והיה, כי תבוא אל הארץ, אשר ה' אלהיך, נתן לך נחלה, וירשתה, וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה, אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמית בטנא, והלכת, אל המקום, אשר יבחר ה' אלהיך, לשבן שמו שם. ובאת, אל הפה, אשר יהיה, בימים ההם, ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלהיך, כי באתי אל הארץ, אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. ולקח הפה הטנא, מידך, והניחו לפני, מזבח ה' אלהיך. וענית ואמרת לפני ה' אלהיך, ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, ויגר שם במתי מעט, והיה שם, לגוי גדול עצום ורב. וידעו אתנו המצרים, ויענונו, ויתנו עלינו, עבדה קשה. וגצעק, אל ה' אלהי אבותינו, וישמע יה' את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויצאנו ה', ממצרים, ביד חזקה ובזרע נטויה, ובמרא גדל ובאותות, ובמפתים. ויבאנו, אל המקום הזה, ויתן לנו את הארץ הזאת, ארץ זבת חלב ודבש. ועתה, הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, אשר נתתה לי, ה', והנחתה, לפני ה' אלהיך, והשתחית, לפני ה' אלהיך.

(דברים כ"ו, פס' א-י)

ברוך אתה ה', א-לוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

ברוך אתה ה', א-לוהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

בהיותנו נולדים בסעודת העצמאות על מצה ומלח יחד ככבר לקראת תורה, ולהביא מליל הסדר, ובהלשון של מנהג: בקרבן תורה היו מביאים 3 סוגי מצות, וכן גם לחם חמץ (ויקרא ז', יב-ג). סעודת העצמאות הן סעודת הדינה לה', על נס קיבוץ גלויות, ועל תקוות ישראל וחברתנו אחי קולות מלאכותיות.

ואז: פסח כולו מצה, ומלח אסור בכל חמירת האיסור. בשבועות, יום הביכורים, היו מקריבים במקדש שתי לחם דולק חמץ (ויקרא כ"ג). יום העצמאות שבינו לו אחרי אלפי שנות גולה, נקבע בין פסח ושבועות, בימי ספירת העומר, בדרך הארכה מציאות מצרים ע"ד בית המקדש, וראויים לו - מצה ומלח, כמו בקרבן תורה.

תהילים ק"ז - מזמור ליום העצמאות שיר הגאולה של קיבוץ הגלויות

הדו לה' כי טוב כי לעולם חסדו: יאמרו, גאולי ה' אשר גאלם, מיד צר: ומאֲרָצוֹת, קבֹצִים מִמִּזְרָח וּמִמְעַרְב, מִצָּפוֹן וּמִיָּם: תָּעוּ בַּמִּדְבָּר, בִּישִׁימוֹן דָּרָךְ, עֵיר מוֹשָׁב, לֹא מֵצָאוּ: רָעִבִים גַּם צִמְאִים נִפְשָׁם, בָּהֶם תִּתְעַטֵּף: וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה', בְּצַר לָהֶם, מִמַּצְוֹתֵיהֶם, יִצִּילֵם: וַיְדַרְכֵם, בַּדֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לָלֶכֶת, אֶל עֵיר מוֹשָׁב: יוֹדוּ לַה' חֲסִדוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו, לִבְנֵי אָדָם: כִּי הִשְׁבִּיעַ, נֶפֶשׁ שֹׁקֶקָה, וְנִפְשׁ רָעֵבָה, מִלֹּא טוֹב: יֹשְׁבֵי חֲשָׁךְ וְצִלְמוֹת, אֲסִירֵי עָנִי וּבְרוֹל: כִּי הִמְרוּ אֹמְרֵי אֵל, וַעֲצַת עֲלִיּוֹן נָאֲצוּ: וַיִּכְנַע בַּעֲמֹל לִבָּם, כְּשָׁלוֹ, וְאִין עֹז: וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה', בְּצַר לָהֶם, מִמַּצְוֹתֵיהֶם, יוֹשִׁיעֵם: יוֹצִיאֵם, מִחֲשָׁךְ וְצִלְמוֹת, וּמִסְרוֹתֵיהֶם יִנְתֵּק: יוֹדוּ לַה' חֲסִדוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו, לִבְנֵי אָדָם: כִּי שָׁבַר, דָּלְתוֹת נַחֲשֶׁת, וּבְרִיחֵי בְרוֹל גִּדַּע: אֲוִלִים, מִדֶּרֶךְ פֶּשַׁעַם, וּמַעֲוֹנֹתֵיהֶם, יִתְעַנּוּ: כָּל אָכַל, תִּתְעַב נִפְשָׁם, וַיִּגִּיעוּ, עַד שְׁעָרֵי מוֹת: וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה', בְּצַר לָהֶם, מִמַּצְוֹתֵיהֶם יוֹשִׁיעֵם: יִשְׁלַח דָּבָר, וַיִּרְפָּאֵם, וַיַּמְלֵט, מִשְׁחִיתוֹתָם: יוֹדוּ לַה' חֲסִדוֹ, וְנִפְלְאוֹתָיו, לִבְנֵי אָדָם: וַיִּזְבַּחוּ, וַיִּזְבְּחוּ, זִבְחֵי תוֹדָה, וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: יוֹרְדֵי הַיָּם, בְּאֲנִיּוֹת, עֹשֵׂי מְלָאכָה, בַּמַּיִם רַבִּים: הֵמָּה רָאוּ, מַעֲשֵׂי ה', וְנִפְלְאוֹתָיו, בְּמִצּוֹלָה: וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד, רוּחַ סַעְרָה, וַתִּרְוּםִם גְּלִיּוֹ: יָעֲלוּ שָׁמַיִם, יָרְדוּ תְּהוֹמוֹת, נִפְשָׁם, בִּרְעָה תִתְמוּגֵג: יַחוּגּוּ וַיִּנּוּעוּ, כְּשֹׁבָר, וְכָל חֲכָמָתָם, תִּתְבַּלַּע. וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה', בְּצַר לָהֶם, וּמִמַּצְוֹתֵיהֶם, יוֹצִיאֵם: יָקָם סַעְרָה, לְדָמָהּ, וַיַּחֲשׂוּ, גְּלִיָּהֶם: וַיִּשְׁמְחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ, וַיִּנַּחֲם, אֶל מַחוֹז חֲפָצָם: יוֹדוּ לַה', וְנִפְלְאוֹתָיו, לִבְנֵי אָדָם: וַיִּרְוּמוּהוּ, בְּקֹהֶל עַם, וּבְמוֹשָׁב זָקֵנִים יִהְלִלוּהוּ: יֵשֶׁם נְהוֹרוֹת לְמִדְבָּר, וּמֵצְאֵי מַיִם, לְצִמְאוֹן: אֶרֶץ פָּרִי, לְמִלְחָה, מִרְעַת, יוֹשְׁבֵי בָהּ: יֵשֶׁם מִדְבָּר, לְאִגָּם מַיִם, וְאֶרֶץ צִיָּה, לְמֵצְאֵי מַיִם: וַיֹּשֶׁב שָׁם רָעִבִים, וַיַּכְוִנוּ, עֵיר מוֹשָׁב: וַיִּזְרְעוּ שְׂדוֹת, וַיִּטְעוּ כִּרְמִים, וַיַּעֲשׂוּ, פְּרִי תְבוּאָה: וַיְבָרְכֵם וַיִּרְבּוּ מְאֹד, וּבִהְמָתָם, לֹא יִמְעִיט: וַיִּמְעֻטוּ וַיִּשְׁחוּ מַעֲצָר רָעָה וַיִּגְוֹן: שִׁפְךָ בּוֹז, עַל נְדִיבִים, וַיִּתְעַם, בְּתַהוֹ לֹא דָרָךְ: וַיִּשְׁגַּב אֲבִיּוֹן מַעֲוִנִי, וַיֵּשֶׁם כְּצֹאן, מִשְׁפָּחוֹת: יִרְאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְחוּ, וְכָל עַוְלָה, קִפְצָה פִּיהָ: מִי חָכֵם וַיִּשְׁמַר אֱלֹהֵי, וַיִּתְּבוֹנְנוּ, חֲסִדֵי ה'.

העלייה לארץ ישראל

קמאת עלייה ופילוס

ר' יהודה הלוי

ר' יהודה הלוי (ריה"ל), מגדולי החזנים והמלחינים היהודיים בספרד לפני כ-900 שנה. מלבד שירתו הגדולה חיבר את 'ספר הכוזרי' על בסיס היצירה ההיסטורית (מ-400 שנה לפני זמנו) על התנ"כיות מלך הכוזרים (שהיה הקולקט). בספר זה השקיע את כל הזמן נשמתו להגות האומה הישראלית ותרבותה, המושפית עד עפר. מלך כוזר בספר מייצג את שאלותיו על ריה"ל ואת הספקות שהציב, והשאלות ה'חבר' הן השאלות של ריה"ל. הלך"א אחר על ספר הכוזרי שהוא "קדוש וטהור, וצריך אלמות ישראל ותרבות תלויים בו". אצל ריה"ל אין, ולא תיתכן, שום הפרדה בין האומה הישראלית ובין התורה וארץ ישראל. בסוף ימיו, ניסה לממש את חזונו ולעלות לארץ ישראל.

מתוך חתימת ספר 'הכוזרי':

אחרי הדברים האלה גמר החבר בליבו לצאת את ארץ כוזר וללכת לירושלים תיבנה ותכונן, והכוזרי קשתה עליו פרידת החבר ודיבר עמו על כך באומרו:

מה יש לך לבקש בארץ ישראל היום, שהשכינה נעדרת ממנה? ואילו הקרבה לא-לוה הלא אפשר להשיגה בכל מקום על ידי הלב הטהור, ועל ידי התשוקה החזקה אליה - ולמה זה תכניס עצמך בסכנת המדברות והימים, ושנאת העמים השונים?

אמר החבר:

אכן השכינה הנראית עין בעין נעדרת כיום בארץ ישראל, כי השכינה שורה רק על נביא, או על ציבור רצוי לא-לוה, ורק במקום המיוחד - והוא אשר נצפה לשונו אלינו לפי הבטחת "כי עין בעין יראו בשוב ה' את ציון", וכמו שאנו אומרים בתפילתנו: "ותחזינה עינינו בשובר לנָך, לציון".

אבל השכינה הנסתרת, הרוחנית, היא עם כל בן ישראל אך המעשים וטהור הלב אשר כל משא נפשו קודש לא-לוהי ישראל, וארץ ישראל היא המיוחדת לא-לוהי ישראל, ואין המעשים שלמים כי אם בה, והרבה מצוות שניתנו לישראל בטלות ממי שאינו דר בארץ ישראל...
...גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה ראוי לשכר בלא ספק, והוא מקרב עת בוא תקוותו, כמו שנאמר: "אתה תקום תרחם ציון, כי עת לחננה, כי בא מועד, כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו". **זאת אומרת: ירושלים לא תיבנה כי אם כאשר ישתוקקו אליה בני ישראל תכלית תשוקה, עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה.**

אמר הכוזרי: אם כן הדבר, אין זה כי אם חטא למנוע אותך, ואין זה כי אם מצווה לסייע לך. יעזרך הא-לוה ויהי לך מגן ומושיע ויחוננך חסדו. שלום רב עליך!

יְקַל בְּעֵינֵי עֶלְבֹּל כָּל טוֹב סִפְרָד / ר' יהודה הלוי

לבי במזרח ואני בסוף מערב -
איך אֶשְׁעֶמָה את אשר אֶכֶּל וְאֵיךְ יַעֲרֵב ?
אֵיכָה אֶשְׁלֵם נְדָרֵי יְהוָה, בְּעוֹד
צִיּוֹן בְּחַבְלֵי אֲדָמָה וְאֵנִי בְּכַבְלֵי עֶרֶב ?
יְקַל בְּעֵינֵי עֶלְבֹּל כָּל טוֹב סִפְרָד, כִּמוֹ
יְקַר בְּעֵינֵי רְאוּת עֲפָרוֹת דְּבִיר נְחֹרֵב!

לא אשכחך / מילים: מנחם מנדל דוליצקי

מ"מ דוליצקי מחשובי חובת ציון. את השתקקותו הגדולה לאכל ישראלי חסיד מכמה וכמה שירים, תולדן נחשת מאד.

ציון תמתי, ציון חמדתי

לך נפשי מרחוק הומיה.

תשכח ימיני אם אשכחך, יפתי,

עד תאטר בור קברי עלי פיה.

תדבק עד מותי לחכי לשוני,

אם לא אזכרכי, בת-ציון הנשמה:

יבש לבבי מחולי, מעוני,

אם תיבש על עיניך דמעתי החמה.

יהרס בית חומרי, תהי נפשי לכלימה,

אם יסור מעיני מראה הריסותך.

יהי גרוני כמק, אכול עש ורימה,

אם קולי לא אשא לבכות נענותך.

לא אשכחך ציון, לא אשכחך תמתי,

את, כל עוד אחי, תוחלתי ושברי,

ועת כי אמותה, כך תמיד, יפתי,

תהיינה שפתי דובבות בקברי.

לא אשכחך, ציון תמתי!

את, כל עוד אחי, תוחלתי ושברי.

ועת הכל אשכחה - את שארית נשמתי

וציון, את ציון, תהי עלי קברי!

קום והתהלך בארץ

מילים: יורם טהרלב

לחן: יאיר קלינר

קום והתהלך בארץ

בתרמיל ובמקל.

וודאי תפגוש בדרכך

שוב את ארץ ישראל.

יחבקו אותך דרכיה

של הארץ הטובה,

היא תקרא אותך אליה

כמו אל ערש אהבה.

זאת אכן אותה הארץ,

זו אותה האדמה

ואותה פיסת הסלע

הנצרכת בחמה.

ומתחת לאספלט

לבנייני הראווה,

מסתתרת המולדת

ביישנית וענווה.

קום והתהלך בארץ...

וכרמי עצי הזית

ומסתור המעיין

עוד שומרים על חלומה

וחלומנו הישן.

וגגות אודמים על הר

וילדים על השבילים,

במקום שבו הלכנו

עם חגור ותרמילים.

ר' משה בן מיימון

ר' משה בן מיימון (הרמב"ם), גדול הפוסקים וההלמים בתורה, בארץ ובישראל היה מלך חזק. גדול בקרבם ספרד לפני כ-850 שנה. משפחתו ברחה מפני הקנאים המוסלמים שחצו על היהודים להתאסלם. הרמב"ם הלך לארץ ישראל, אך לא הצליח להישאר מפני צוק הצרות (מסעי הצלב והמלחמות). הוא התיישב בקהיר, ומשם הנחיל את יהודי מצרים, ואת יהודי תימן וירחוקים, יחד עם עבדות כולפת בחצר החליף. הרמב"ם שילב בחיבוריו את פירושי התורה על-פי מקורות חז"ל, את ההלכות הפילוסופיות ואת עולם ההלכה, בשילוב ייחודי שאופייני רק לו. חיבוריו ההלכתיים הגדולים - "משנה תורה" - יש בו 14 ספרים (ה"ד החזקה), והוא כולל גם הלכות שנהגו בקרב שבטן המקדש, ובארץ ישראל, וגם דברי הלכות, פילוסופיה, מדע ומסר.

מתוך הלכות מלכים ל"ד החזקה:

גדולי החכמים היו מנשקים על תחומי ארץ ישראל ומנשקים אבניה ומתגנלנין על עפרה. וכן הוא אומר: "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו". אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עוונותיו מחולין ... אפילו הלך בה ארבע אמות - זוכה לחיי העולם הבא. וכן הקבור בה נתכפר לו. וכאילו המקום שהוא בו - מזבח כפרה, שנאמר: "וכפר אדמתו עמו" ... לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עובדי כוכבים ומזלות, ואל ידור בחוצה לארץ, ואפילו בעיר שרובה ישראל - שכל היוצא לחוצה לארץ, כאילו עובד עבודה זרה.

(פרק ה', הלכות י"ג)

ר' משה בן נחמן

ר' משה בן נחמן (הרמב"ן), גדול חכמי ספרד (קטלוןא) בתקופת השלטון הנצרי, לפני כ-800 שנה. פרשן התורה גם על דרך הפשט, וגם על דרכי המדרש והסוד (בחיכות האמת), חלש ופילוסוף, מדען ופוסק, מנהיג ופוסק. הרמב"ן איחד ושייך את דרכי הלימוד מדרש ואשכנז עם דרכי הלימוד והפסוק מדרשן אפריקה וספרד. עמד בלוחות פומי מול יהודי מומר, אצין החלק והמארים, וככה בניצחון לחני יוצא דופן, אך נאלץ לצאת מספרד בלוח אומת הכנסיה - אל עזה לארץ ישראל, ואיחד את היישוב היהודי בישראלים, אחרי חריכת בידי המונולמים. הרמב"ן הלך לישראלים ב-ט' באולו הכ"ז (1267), ומאז לא חרב עוד היישוב היהודי בישראלים כולה, בה 740 שנה. רק בתש"ח חרב הרובע היהודי בעיר הצרפתית בידי הליון הירדני. למק 19 שנה, עד שיקחו מחדש אחרי מלחמת ששת הימים, שבה שחררה וישראלים הצרפתים, 700 שנה אחרי עליית הרמב"ן לישראל.

מאירתו של רמב"ן אל בניו ומשפחתו אחר שהגיע לירושלים:

... ומה אניד לכם בעניין הארץ, כי רבה העזובה וגדל השממון, וכללו של דבר, כל המקודש מחבירו חרב יותר מחבירו. ירושלים יותר חרבה מן הכל, וארץ יהודה יותר מן הנליל, ועם כל חורבנה היא טובה מאד, ויושביה קרוב לאלפיים, ונוצרים בתוכם כשלוש מאות, פליטים מחרב השולטן, ואין ישראל בתוכה, כי מעת באו התפרים ברחו משם, ומהם שנהרנו בחרבם, רק שני אחים צבעים קונים הצביעה מן המושל ואליהם יאספו עד מניין מתפללים בביתם בשבתות. והנה זרזנו אותם ומצאנו בית חרב בנוי בעמודי שיש וכיפה יפה, ולקחנו אותו לבית הכנסת, כי העיר הפקר וכל הרוצה לזכות בחורבות זוכה. והתנדבנו לתיקון הבית, וכבר התחילו ושלחו לעיר שכם להביא משם ספרי תורה, אשר היו מירושלים והבריוחם שם בבוא התפרים. והנה יציבו בית הכנסת ושם יתפללו, כי רבים באים לירושלים תדיר, אנשים

ונשים מדמשק וצובה וכל גלילות הארץ לראות בית המקדש ולבכות עליו. ומי שזיכנו לראות ירושלים בחורבנה, הוא יזכנו לראות בניינה ותיקונה, בשבוע אליה כבוד השכינה...

מכתב: א' יצרי, אגלות אלף ישראל, תל-אביב תש"ז, עמ' 85.

מתוך ספר המצוות:

שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן הא-ל יתעלה לאבותינו, אברהם, יצחק ויעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות, או לשממה, והוא אמרו להם: "והורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה. והתנחלתם את הארץ..." (במדבר ל"ג נג-נד), ופרט אותה להם במצוה הזו כולה בגבוליה ומצריה, כמו שאמר (דברים א' ז-ח): "וצאו הר האמורי, ואל כל שכניו - בערבה, בהר, ובשפלה, ובנגב, ובחוף הים... [ראה נתתי לפניכם את הארץ, באו ורשו את הארץ, אשר נשבע ה' לאבותיכם, לאברהם, ליצחק וליעקב, לתת להם, ולזרעם אחריהם]" - שלא יניחו ממנה מקום... ולשון ספרי (דברים פרשת ראה): "וירשתה וישבת בה - בזכות שתירש, תשב". ואל תשתבש ותאמר כי המצוה הזאת היא המצוה במלחמת ז' עממין שנצטוו לאבדם, שנאמר "החרם תחרימם". אין הדבר כן, שאנו נצטוונו להרוג האומות ההם [רק] בהילחמם עמנו, ואם רצו להשלים - נשלים, ונעזבם בתנאים ידועים. אבל הארץ, לא נניח אותה בידם ולא ביד זולתם מן האומות, בידו מן הדורות.

וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם, כמאמר - "הגרשני פנה והלך לו, ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארצם, זו אפריקא", נצטוונו לנו לבוא בארץ, ולכבוש הערים, ולהושיב בה שבטינו.

וכן אחרי הכריתנו העמים, אם רצו שבטינו לכבוש להם ארץ שנער, או ארץ אשור, וזולתם מן המקומות - אינם רשאים, שנצטוונו בכיבושה ובישיבתה...

...ואומר אני כי המצוה שחכמים מפליגים בה והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו "כל היוצא ממנה ודר בחוצה לארץ, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שנאמר: "כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמור לך עבוד אלוהים אחרים". וזולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה - הכל הוא ממצות עשה [זאת], שנצטוונו לרשת הארץ ולשבת בה, היא מצות עשה לדורות. מתחייב כל אחד ממנו [=לעלות אליה], אפילו בזמן גלות, כידוע בתלמוד...

ולשון ספרי, "מעשה בר' יהודה בן בתירא ור' מתיא בן חרש, ור' חנניא בן אחי ר' יהושע, ור' נתן, שהיו יוצאים חוצה לארץ, והגיעו לפלטיא [=לדרך המלך שמעבר לגבול], וזכרו את ארץ ישראל, וזקפו את עיניהם, ולנו דמעותיהן וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה: "וירשתם אתה וישבתם בה, ושמרתם לעשות [את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום]".

ואמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות.

רמב"ן, ספר המצוות, הוספות למצוות עשה, מצווה ד.

מדרש דברים רבא פרשת שופטים, סוף פיסקה יג.

תלמוד בבלי כתובות, ק ע"ב.

גישה אחרת, נרתעת ומזהירה מפני ארץ ישראל, מתוארת בהרחבה בספרו של א' רביצקי, הקץ המגולה ומדינת היהודים, תל אביב תשנ"ג, עמ' 305-277.

ר' אישתורי הפרחי

ר' אישתורי הפרחי, תלמיד הרא"ש, ממגורשי צרפת, שולח לארץ ישראל אבדו, לפני כ-700 שנה, ותר אותה לאליהו וליחזקיה. שולח לישראלים, אך יצא מן המנה והתיושב בבית שאן. כדי להוכיח שם יש קדושת ארץ ישראל, אף על פי שבתקופת המשנה והתלמוד הייתה עיר נכרית (רומית), ולא חלו בה המצוות התלויות בארץ. כתב את הספר 'כפתור ופרח', שהוא גם ספר הלכה על המצוות התלויות בארץ, וגם ספר מחקר (ראשון!) על מידות ומשקלות, צמחיית הארץ ועציה, על ירשלים ובית המקדש, ובפרט על שמות המקומות ועל גבולות הארץ שנכבדו בתנ"ך, וביחודים עם שמות המקומות שבימינו.

מתוך ספרו - 'כפתור ופרח' פרק י':

מי שבא ונכנס לישב בארץ הקדושה שיכנס בקדושת דמים ובקדושת הנוף, שיהיה טהור ידיים, נקי כפים ובעל נפש. וכתב רש"י [על יצחק אבינו] - "שכון בארץ שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך", ואם כן מי שהוא עולה תמימה, כדאי לו ארץ ישראל.

נכתב בשנת ה' פ"ב (1322) כפתור ופרח, מהדורת צ"ח צ'אמאן, ברויין תר"א, סוף פרק נ"ב.

ארץ / שייקה פייקוב

ארץ, ארץ, ארץ,
ארץ תכול אין עב,

והשמש לה
כדבש וחלב,

ארץ בה נולדנו

ארץ בה נחיה

ונשב בה, יהיה

מה שיהיה

ארץ שנאהב

היא לנו אם ואב

ארץ של העם

ארץ לעולם

ארץ בה נולדנו

ארץ בה נחיה

יהיה מה שיהיה.

ארץ, ארץ, ארץ,

ים אל מול החוף

ופרחים וילדים

בלי סוף.

בצפון כינרת

בדרום חולות

ומזרח למערב

נושק גבולות.

ארץ שנאהב...

ארץ, ארץ, ארץ,

ארץ התורה

את מקור האור

ושפת האמונה.

ארץ, ארץ, ארץ,

ארץ יקרה,

הן הבטחת

שאלן זו אגדה.

ארץ שנאהב...

פה בארץ חמדת אבות

חלום: ישראל זמאן

לחן: חנוך קרצבסקי

פה בארץ חמדת אבות

תתגשמונה כל התקוות

פה נחיה ופה ניצור,

חיי אושר חיי דרוך.

פה תהא השכינה שורה

פה תפרח גם שפת התורה.

נירו ניר ניר ניר

שירו שיר שיר שיר

גילו גיל גיל גיל

כבר הנצו ניצנים.

נירו ניר ניר ניר

שירו שיר שיר שיר

גילו גיל גיל גיל

עוד יבואו זרעונים.

ר' יוסף קארו

ר' יוסף קארו (=המחבר). מחבר 'בית יוסף' על הטור ו'שולחן ערוך', הספרים החשובים ביותר בפסיקת ההלכה, מאז הרמב"ם. נולד בטאליצו, משפחתו גורשה בגדוש ספרד בהיותו בן 5, ויצא לליסבון, וכעבור 5 שנים יצא לטורקיה, שם כבר היה אבא של ישיבה, והחל בחיבור 'בית יוסף'. דמותו של שלמה מולכו ומותו על קידוש ה' היתה לו למופת, וכל ימיו שאף ללכת בדרכו - אולם זכה לקדש את ה' בחייו, ביצירתו ומאמציגותו התורנית, באיחוד תפוצות ישראל תחת כנפי ה'שולחן ערוך'. האלווה ה'רצ"ו (1536) עלה לארץ ישראל והתיישב בצפת - שנים אחדות ישב בכפר בידיה ליד צפת ואם חיבר את ה'שולחן ערוך'. בצפת פגש את ר' יצחק ב"ר רב, רבו הראשון, ואם נשא על ידו, בעת הניסיון להדגש את סליכות החכמים הצעירים, שנפסקה בסוף תקופת התלמוד. מאמר חיבוריו ההלכתיים עסק גם בקבלה, ונתגלו לו נסתרות על ידי 'מגיד'. חסדיו הקרובים באיחוד הנסתרות שבתורה, היו ר' יוסף גיטצק, ותלמידו ר' שלמה אלקבץ, מחבר 'לכה דוד'.

בתיקון ליל שבועות בחברת ר' יוסף קארו שמע ר' שלמה אלקבץ, ויחד עמו שמעו החברים 'קול מדבר מפי החסיד, קול גדול בחיתוך האותיות, וכל השכנים היו שומעים ולא מבינים':

"אשריכם בני, שובו אל לימודיכם ואל תפסיקו רגע, ועלו לארץ ישראל, כי לא כל העתים שוות, ואין מעצור להושיע ברב או במעט, ועיניכם אל תחוס על כליכם, כי טוב הארץ העליונה תאכלו, ואם תאבו ושמעתם, טוב הארץ ההיא תאכלו, ולכן מהרו ועלו..."

הקול חזר ונשמע גם למחרת:

"הנה יום בא ויסיר האדם את אליילי כספו ומאודיו בהנאת העולם, ואת אליילי זהבו חמדת הממון, ועלו לארץ ישראל, כי יש לאל ידכם, רק שאתם מוטבעים בטיט חמדת תבל והבלי..."

ר' שלמה אלקבץ

נולד בטאליצ'ק. למד תורה וקבלה מפי ר' יוסף גיטצק. חיבר פירושים לכתובים מספרי חת"כ, לרש"י ולרמב"ם, על דרך הקבלה. פגש ב' יוסף קארו וזכה בו. עלה לארץ ישראל, והפך לאחד מגדולי המקובלים בצפת. בעקבות ר' יהודה הלוי בספר הכוזרי, ראה ב'ארץ ישראל' קדושה עצמית מוחלטת, מקור השלמות בעולם, בלתי הלווה פנימיות ואריות היסטוריות, שזו-כן השתקקו אליה האמות כל כך - כך כתב אי' יוסף קארו (בסוף פירושו הקבלי להגדה של פסח). האר"י הצדיק את פיוטו של ר' שלמה אלקבץ 'לכה דוד' על אלה של מאורי ספרד מפני שזאל מלון אל הקבלה. השיר 'לכה דוד' נרקב בכל תפוצות ישראל לקבלת שבת - יש בו גם המון של גאונות ישראל, המון למידה יהודית, שא לא קמה בדורו.

לכה דודי

מקדוש סוף עיר מלוכה
קונו צאי חתוך ההפכה
רב לך שבת בעסק הבקא
והוא יחמול עליך חמלה

התנערי מעפר קומי
לכשי בגדי תפארתך עמי
על יד בן ישי בית הלחמי
קרבה אל נפשי גאלה

התעוררי התעוררי
כי בא אויך קומי אויך
עורי עורי שיר דברי
פבור ה' עליך גגלה

לא תבשי ולא תכלמי
מה תשתוחחי ומה תהמי
בך יחסו עניי עמי
ובנתה עיר על תלה
והיו למשפחה שאסיר
ורחקו כל מבלעיקי
ישיע עליך א-ל הירך
כמשוע חתן על פלה

ימין ושמאל תפריצי
ואת ה' תעריצי
על יד איש בן פריצי
ונשמחה ונגילה

ר' ישעיה הלוי הורוויץ

ר' ישעיה הלוי הורוויץ (השל"ה). נולד בפראג, עבר לפולין, כיהן ברבנות בקהילות פולין, פרנקפורט דמיין ופראג. עלה לארץ ישראל בשנת ה' שפ"א (1621) והתיישב בישראלים כדבש של האשכנזים. כעבור ארבע שנים לערך, נאסר עם קבוצת רבנים על ידי השלטונות העות'מאניים, ונפדה ממחון רב. לאחר מכן עבר לצפת ולטבריה. איחד הלכה ואמנה, טאח המצוות על פי הקבלה, דרשות ומוסר, חסידות ועבודת ה', קדושת ארץ ישראל ומצוותיה, הספיק להגדיל 'שני לוחות הברית' (של"ה), שאפשר לראות בו גשר מחבר בין הקבלה לבין החסידות. 'התורה' כהתגלות מהמדת, בכל צד ובכל שעה על ידי נותן התורה; גילוי סודות התורה בדורות אלה שהם סמלים לגאולה; הרצון העליון (שכחל) גם את פוטנציאל הרצון, והמחירה החופשית של האדם שמוציאה את צנפיו אל הפועל; הדבקות בה' יתברך בדבק השמחה, והיפוך המידות העולות לטובה בעבודת ה', דיוקא במדיניות השלום, בלי סכסוכים והתנגדות, ובפועל אנושית כללית, על פי דרך המצ"ט ("בכל דרכך דעה") - כל אלו מאפיינים מובהקים בחסידות החדשה, ובכתביו הראויים קוק, שוורצברג ופיתוחם בידי אחרים הברית

קטעים מאגירת שכתב מצפת:

סימן גאולה

כבר כתבתי לכולכם כמה מכתבים, כי היה ה' איתנו בים וביבשה, אין שטן ואין פגע רע, תודות לא-ל, רק השגחה פרטית מאת ה' יתברך, לא חסרנו דבר....
לבי היה תמיד על ירושלים.... תודות לא-ל נעשה המקום צר בירושלם, כי קהל האשכנזים שבירושלים הם בכפל מקהל אשכנזים שבצפת תיבנה ותיכון במהרה בימינו, ובכל יום ויום מתרבים, ויש בקהל אשכנזים כמה וכמה אנשים חשובים גדולים בתורה....
ירושלים אף שהיא בחורבנה עתה היא משובש כל הארץ ושלוש ומאות טובים, ויין מובחר מהמובחר, ויותר זול בירושלים מבצפת... וכן הספרדים שבירושלים מתרבים מאד מאד, ממש למאות, ובונים בניינים גדולים, ואנחנו חושבים כל זה לסימן גאולה במהרה בימינו אמן. ובזמן קצר, אם ירצה השם... כל קהל אשכנזים יהיה קהל גדול וגורא במאד מאד, כי ידעתי תודות לא-ל כי רבים ימלאו שמחה ויתרצו להתחבר לי.... ולמען ירושלים לא אחשה....
אתם בני, ישמורכם צורכם וגואלכם, תודיעו לכל אשר נפשו חשקה לארץ הקדושה, שידור דירה בירושלים עיר הקודש תיבנה ותיכון במהרה בימינו. ואל יחשוב שום אדם בלבו, שאיעצו כן בעבור שאני אדור שם, אם ירצה ה', חלילה לי ולזרעא דבא. רק אייעצו באמת ובאמונה, כי שם כל טוב, לא חסר דבר, והעיר מסודרת מוקפת חומה, והוא מקום גדול כמו לבוב, ועיקר כולל שהיא מקודשת יותר ויותר, וזה שער השמים.
וגם בטוח אני שיגלגל ה' יתברך על ידי הרבה תורה ויקויים: "כי מציון תצא תורה".

מכתב: א' יצירי, אגרות ארץ ישראל, ח' 213: 219.

ר' חיים בן עטר

נולד במחזק, והיה לרב פוסק, פרשן ומקובל, מחזק. פירש על התורה 'אור החיים' התפשט בקהילות אשכנז ופולין, ונודע פחות בקרב עם חמישה חומשי תורה. בצוק העתים של ימי רצח ועזירות מחזק החליט ר"ח בן עטר לעלות לארץ ישראל, וליוסד שם ישיבה גדולה, שיבואו אליה תלמידים מכל העולמות ויוסדו התורה והפוסקים, בהלכה וגם בחסידות וחסידות - שבה יקרה את הגאולה. בשנת ה' תק"א (1741), עלה עם חבורה של 30 נפש מחזק ומאטליה, שהם הצרכן, בספינת ארץ ישראל, ועלה לישראל, שם הקים את הישיבה 'מדרש כנסת ישראל', אשר התקיימה בישראלים 124 שנה. מחזקו התלמידים שלחמו בישיבה על בימיו של ר"ח בן עטר, היה ר' חיים יוסף דוד אבולאי (החיד"א), שגם תיאר את הישיבה ואת דרכי הלימוד בה. ר"ח בן עטר התנגד בחריפות רבה לכל המסתייגים מעולה לארץ ישראל, וטען שתוקף שהקב"ה יתנה מהם את 'עולמן הבית העולם'

דברים ששלח מאטטליה לכמה קהילות בנושא העלייה לארץ הקודש:

קול יצא מאת ה' בלב כל בחירי עם א-לוהי אברהם, נאספו ממזרח וממערב, הללו דרך אניה בלב ים, והללו ממדבר הרים, לעלות לעיר סביב לה הרים, להתגלגל בעפרה, יחוננו

ויברכנו לומר: די לצער הפרידה. אולי יתעשת ה' לנו ונהיה באור החיים, והדברים עתיקים, ... וכבר זכה מי שזכה בו מהגולה ויחידי סגולה. והן עתה אורתי עוז במותני ונתעוררתי ואמרתי: עת לעשות לה', הן הנה הניבורים, גיבורי כוח בתורה, אמיצי כוח נסעו יחדיו, חד לפנים וחד לאחור, ושמו פניהם אל המקום אשר בחר ה', ירושלים הקדושה, והעליונה, עיר היונה. ואנכי אחור לא נסוגותי וממקומי נסעתי, וסוד מתקתי עם חברתי: עלה נעלה להראות את פני ה'... נתעדן לפניו... בזאת התורה אשר לה ה' קורא אורה, ואותה שעשועיו יקרא...

מחלק: ב"ר ציון, ספר הציונות - ממשרי הציונות, א', תל-אביב תרצ"ו, ע' 51.

מתוך 'אור-החיים' לפרשת בהר (ויקרא כ"ה כה-כט):

...והגאולה תהיה בהעיר ליבות בני אדם, ויאמר להם:

הטוב לכם כי תשבו חוץ, גולים מעל שולחן אביכם, ומה יערב לכם החיים בעולם זולת החברה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשולחן אביכם, הוא א-לוהי עולם ברוך הוא לעד..... ובה יגאל ה' ממכרו.

ועל זה עתידין ליתן את הדין כל אדוני הארץ, גדולי ישראל, ומהם יבקש ה' עלבון הבית העלוב...כי אין איש שם על לב, [אין] מנהל, ואין מחזיק ביד אומה ישראלית להשיבה אל אביה. [ואף-על-פי-כן] אל תאמר, כי חס ושלוש אבדה תקוה, אלא "השיגה ידו ומצא כדי גאולתו", אמרו חז"ל, כי הייסורין הם תיקון האומה להכשירה, והוא מה שרמזו [בפסוק] "והשיגה ידו".

"ואם לא מצאה ידו די השיב לו", פירושו: ואם יראה האדון [ה'] כי אין כוח בעם לסבול חבלים (=חבלי לידה, חבלי משיח, ייסורים) עוד, ורבו חובותיהם למעלה ראש, ואפס בהם כוח הסבל, [אז] "והיה כסף ממכרו...עד שנת היובל", שהוא זמן המוגבל לגאולה בעיתה, ואז "ויצא יובל ושב לאחוזתו",

כי קץ ישנו [לגלות], אפילו יהיו ישראל רשעים גמורים חס ושלוש...

...ואם אין ישראל, אין בית המקדש ולא ירושלים, לזה "והיתה גאולתו" של עם, וגאולת הבית, כי יש תקוה - "ושבו בנים לגבולם".

שאו ציונה נס ודגל
חלום: נח בלונקוב
לחן: נח בלונקובסקי

שאו ציונה נס ודגל,
דגל מחנה יהודה
מי ברכב מי ברגל,
נָעֵשׂ נא לאגודה
יחד נלכה נא נשובה,
ארצה אבותינו
אל ארצנו האהובה,
ערש ילדותינו.

שובו, שובו ממרחקים,
ארצה ארץ אבות!
נוסו נוסו ממעמקים,
בעזרת שוכן ערבות.
אז עם נהיה כמו היינו,
מָנו יָתֵד פינה,
אז אך שחוק יימלא פינו,
ולשוננו רנה!

חושו, שאו נס ציונה
חלום: ב' יחזאל, ח'כ' פיוס
חושו, אחים, חושו,
נרימה פעמינו;
טושו, אחים, טושו,
לארץ הורטנו!
לא לנו המנוחה,
לא לנו המרגוע
בארץ הקרנחה
משלטון האזרוע
רְעִי בִי יִהְיֶה,
מה לך ארץ מורשה,
שם איים יִלְיִי -
תור לך ארץ חדשה...

שאו נס ציונה
אל עירנו החמודה
כי על כנפי יונה
נעלה הרי יהודה.

ר' אליהו (הגאון) מוילנא

גדול חכמי התורה בדורות האחרונים, ואלט גס מאתמטיקה ומדעים. אחרי'ו הוסכם שלא לכתוב עוד שום איש בתואר 'גאון'. הגר"א ראה את שליחותו בעולם כהחברת התורה עם ישראל, בכל ממדיה, בנצח ובנסתר, ומכאן מאבקו נגד החסידיזם. פחות ידוע בעולם התורה' (=השיבות), שהוקם על-ידי ר' חיים מוולוז'ין, תלמידו המובהק של הגר"א, ששאר צערת תלמידיו עלו ארצה במצוות רבים, כפי שהם עצמם כתבו, והובילו קו הברז של 'גאולה בדרכי הטבע', בתור שלב ראשון והכרחי בגאולה, על-פי תפיסת הגר"א (בביאורו לתיקון זוהר, ולספרו דבניצחא), וגם ר' חיים מוולוז'ין תמך בהם מן הגולה, במשך "כל זמננו הוא. איש לא ארצנו הקדושה" - הגר"א עצמו נוסע לעולם לארץ-ישראל (לפני שנת ה'תקמ"ג, 1783), הגיע לקושטא, וחזר. לפניו אמר ש"אין לו רשות מן השמים", וכי זה היה אחד משני דברים "שלא הסכימה צדוה עם צדו קונו" (הקדמת בנו לביאור הגר"א על שולחן-ערוך). אכן, השולחן תלמידיו את דברו למשה רבנו, ושא את המשק העליונה והגאולה מחוץ בין-אדם, כמצוות רבים. מן הדרכים לארץ כותב הגר"א איגרת צוואה מוסרית למשפחתו, ובה כתב (בין היתר):

מתוך: 'צוואה מוסרית' שכתב למשפחתו בדרכו לארץ ישראל:

...באתי לבקש מאתכם, שלא תצטערו כלל וכלל...וגם לא תדאגו, הנה אנשים נוסעים על כמה שנים בשביל ממון...

ואני תודה לא-ל נוסע לארץ הקדושה שהכל מצפים לראותה, חמדת כל ישראל וחמדת השם יתברך, כל העליונים והתחתונים תשוקתם אליה...

איגרת הגר"א, ע'א, לתיאור, תקצ"ו.

מתוך איגרת של תלמידי הגר"א מצפת:

...הארץ מבושרת, הארץ מתעוררת, ארץ מה לשון אומרת?

זכרתי ימים הייתי ממלכת גברת,

ביד ה' עטרת תפארת, גם עתה בי לא שום דבר נחסרת.

בי התורה מתבררת, בי היראה מתגברת, בי הנשמה משוחררת...

... אמת מה נהדר ישיבת הארץ הטובה! אמת מה נפלא חיבת ארצינו! אמת מה נאה קודש, זיו

הדר ישיבתה והליכתה, שבתה וקיימתה, שלווה ושלמותה!

גם בחורבנה אין דמיונה, בשממותה אין כמותה, בשלוותה אין כמותה.

טוב עפרה ואבניה, טוב תבואתה ופירותיה וירקותיה, טוב זכות ואיירה,

טוב השגת תורתיה, טוב ריבוי מצותיה, טוב טהרת קדושותיה, טוב הליכת ד' אמותיה...

מכתב: א' יציר, אגרות ארץ ישראל, ע'א 328-330.

ר' נחמן מברסלב

ר' נחמן מברסלב, מן נביטת המלך שם טוב, יסד דרך חדשה בחסידיזם, דרך של דבקות בה', שלא באמצעות השכל, ובה גם היה מקור כיסופיו לארץ-ישראל, שראה בה גילוי של קדושה עליונה, מועד ל'דעת', ולכן משה רבנו לא יכול היה לבכות לה. ר' נחמן ראה העליונה לארץ (בשנת ה'תקנ"ה, 1798), הישג רוחני כביר, שבא על-ידי מיטל כל העולמות הקדושים, אך לא הצליח להחזיק בארץ יותר מ-4 שנים. בסוף ימיו ישב באומאן, אולם נפשו בלתה לארץ-ישראל. אהלו דברי תפילות (בנוסף לתלמידיו ר' נטן) לממן הצבאות לעולם לארץ הקדושה.

ה', א-ל רחום וחנון, ארך אפים, ורב חסד ואמת.

זכני ברחמיך הרבים, שיהיו לי ולכל ישראל כיסופין וגעגועים והשתוקקות וחשק אמתי לבוא לארץ ישראל. עד שאזכה ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים להוציא מכוח אל הפועל חשקי ורצוני ללכת ולנסוע ולבוא בשלום לארץ-ישראל חיש קל מהרה.

כי אתה יודע גודל ההכרח שלי, כמה אני צריך ומוכרח להיות שם בארץ הקדושה, לגודל

עוצם ריחוקי ממך, ולעצם עביות גשמיות ועקמומיות שבלבי ובלבול דעתי. ולשם זה אני צריך להיות בארץ ישראל, אשר שם עיקר יסוד מקור האמונה הקדושה, שם שורש כלליות קדושת ישראל. היא הארץ אשר ה' בחר בה בשביל עמו ישראל הנבחר. היא הארץ אשר ה' דורש אותה תמיד. ארץ החיים האמיתיים והנצחיים, ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו, ארץ אשר בה עיר א-לוהינו הר קדשו, יפה נוף משוש כל הארץ.

אנא ה', רחמן מלא רחמים, חסדן מלא חסדים, טוב מלא טובות, צדיק מלא צדיקות, מושיע מלא ישועות, היטיבה ברצונך עמי, ותן לי ברחמים וחסד ובמתנת חנם, שאזכה מהרה לבוא לארץ ישראל, לארץ הקדושה, הארץ אשר ירשו אבותיך, הארץ אשר כל הצדיקים האמיתיים נכספה וגם כלתה נפשם להיות שם. רובם באו לשם, ותיקנו שם מה שתיקנו, ופעלו שם מה שפעלו, וזכו שם מה שזכו - הכל על ידי קדושת הארץ, שהיא הנקודה הקדושה של כל העולם, אשר טרח ויגע אברהם אבינו עליו השלום ימים ושנים הרבה מאד, והביט, וראה, והבין, וחקר, וחקק, וחצב, ומדד, ושקל, ומנה, עד שגילה לו ה' יתברך את הארץ הקדושה הזאת, שהיא יסוד נקודת הקדושה ויסוד האמונה, והבטיחו להנחיל אותה לזרעו אחריו לדורותם. על כן רחם עלי למען שמך וזכני בזכותו וכוחו, ובזכות כל הצדיקים שזכו לבוא לשם, שאזכה גם אני הנבזה והפחות בתכלית, שאין פחיתות אחריו, לדלג ולקפוץ מהרה על כל המניעות והעיכובים והסכסוכים המונעים מלנסוע לארץ ישראל, לשבר הכל מהרה, ולבוא בזריזות גדולה לארץ-ישראל הקדושה.

שירת העשבים

זפ"י כ' ניסן
לחן: יואל מנחם

דע לך

שכל רועה ורועה

יש לו ניגון מיוחד משלו

דע לך

שכל עשב ועשב

יש לו שירה מיוחדת משלו,

ומשירת העשבים

נעשה ניגון

של רועה

כמה יפה

כמה יפה ונאה

כששומעים השירה שלהם.

טוב מאוד

להתפלל ביניהם,

ובשמחה לעבוד את השם,

ומשירת העשבים

מתמלא הלב

ומשתוקק.

וכשהלב

מן השירה מתמלא,

ומשתוקק אל ארץ ישראל.

אור גדול

אדי נמשך והולך

מקדושתה

של הארץ עליו,

ומשירת העשבים

נעשה ניגון

של הלב.

ר' משה (חת"ם) סופר

המנהיג הגדול של הקהילות שומרות ההלכה והמנהל (=אורח חיים) היהודי אשכנזי והחננוני, המאה ה-19. נאמן נגד הרפורמה, ההשכלה, והחסידיזם. נקל לומר, ש"חכם אסור מן התורה בכל מקום". דיוקא את העניין לאחד-ישראל אודי, וראה בה פיתרון לסכנת האנטיסמיזם, שסופה התבוללות. בין תלמידיו המובהקים היה הרב צ"ה קלישר שהחליף את חקו של רבני 'חובת ציון'.

מתוך דרשות חת"ם סופר (ז' באב ה'תקנ"ט):

מתי תעשו לבתיכם

"ה' א-להינו דבר אלינו בחורב לאמר: רב לכם שבת בהר הזה, פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי.... ראה נתתי לפניכם את הארץ, באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם...לתת להם, ולזרעם אחריהם".

וזהו שאמר הכתוב "ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו". באופן שנוכל לשבת בארצם כרצוננו, ואחר כך "יבחר לנו את נחלתנו", וזה יוכר שהיא בבחירה, ולא בהכרח... הברירה ביד ישראל לברור לעצמם חלק יפה לקבוע מקום דירתם אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת שם יקבלום...

... והנה מה לנו לזון עמים אחרים משלנו, ואנחנו חסרים כל, רעבים וגם צמאים, כי העולם כולו ניזון בשביל עם ה' אלו, והם אין להם חלק בעולם הזה ולא נחלה בו, ולא יצוייר קנות שלמות מעולותם הראוי להם לתקן עולמות העליונות, כי אם בארץ הקדושה.

על כן כשישראל מתעצלים לקנות שלמותם... האמיתית סופם שתתהפך הקערה על פיה וגורמים פורענויות לכל העולם...

"רב לכם שבת בהר הזה" - פירושו: די לכם זכות וכבוד רק ישיבת ההר הזה, אפילו בלא קבלה וקיום המטרה, ולא קרבנו לפני הר סיני, דיינו. אם כן מעתה "פָּנו וסעו לכם" בשביל עצמכם, ומתי תעשו לבתיכם, "ובאו הר האמורי", כי שם הוא קניין השלמות האמיתית...

..."נתתי לפניכם את הארץ" - פירושו: העולם בכללו נתתי לכם, על ידי שבת ההר הזה, אמנם איעצכם "באו ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם". למה תיגעו לאחרים להאכיל יגיעכם לאומות העולם. על כן ובחרתם בחיים, "באו ורשו"....

אל מזרח האור

חזקוני: ד"ר יצחק פילד

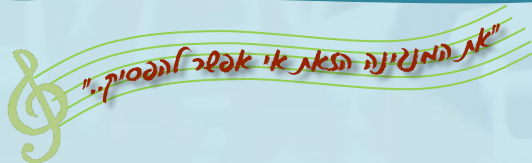
חומר את השיר האורן גרמני. השיר נכתב לפסוק מנחמה בקרב הנאצי הציוני - מחקר ומתגלמים. השיר הוא מלך האורן הקולוניאלי. הציוני האשכנזי. אהרן קאניס האשכנזי. מתגלמים על אהרן אהרן פילד.

שם במקום ארזים מנשקים עברי רום, שם במקום בירדן ישטפו גלי תהום, במקום אפר אבותי דומם מונח שם ארץ זו שהשקו המכבים נחלי דם - ארץ צבי ה'לד שעל תכלת החוף, היא אדמת אבותי שפיפה זה הנף.

ואם בידי אכזרים גורשתי משם ומאז אני נד פה מעם אֵלֵי עַם - אך בציון עוד נשאר לעולמי עד הלב, למזרח שמש תכלה בת עיני בי בכאב; בתפלה עוד אפנה אֵלֵי קדם החוף כי ישיבני הא-ל אל יפה זה הנף.

ואם ברצון גורלי זה המר והנמהר פה עיני תסגרנה, על אדמת נכר - בְּיָמֵי אֲדָמוֹתֵי אֵל אֹפֶל הַבּוֹר וְהָטוּ נָא פְנֵי אֵלֵי מִזְרַח הָאוֹר; והניחו ראשי לעבר קדם החוף; אל ציון מולדתי, אל יפה זה הנף.

הוי ארצי מולדתי

ח'ילים: אלו טשניחובסקי

לחן: נחמי מנח

מגדולי המשוררים העבריים, הארכי מילר, ומחילוני מילר מירוס אל מילדות הדתיות-הלאומיות. אלה לאכל רק מ-1934, אחרי נדפים ונלאות, וחיסלי פניסה כפוסט. בוצעו הסלחנים ודיסיה חיבורים החכמה להכרחות עם חלול החלול.

הוי ארצי! מולדתי!

הר טרשים קרח.

עדר עֲלָפָה: שה וגדי.

זהב הדר שמח.

מנזרים, גל, מצבה,

כיפות טיט על בית.

מושבה לא נושבה,

דית אצל דית.

ארץ! ארץ מורשה!

דקל רב כפים.

הדר קו צָבָר רשע.

נחל פְּמָה המים.

ריח פרדסי אביב.

שייר צֶלְצֶל גִּמְלָת.

חיל חולות לים סביב.

צל שקמה נופלת.

ארץ נחלת מדבר סין!

קסם כוכבי לכת.

הבל זעם החמסין.

מלונה בשלכת.

כרם גפן נים לא נים.

תל חורבה נחרשת.

תכול לילות וילל תנים.

משאבה נוקשת.

הוי, הוי, ארץ חמדת לב!

השמיר, השית.

בִּיר סוד יתום בגב.

בשמים עיט.

מטליות מדבר וחול.

שביל זָרַע שִׁחֵלָת.

בים של אור טובע כל,

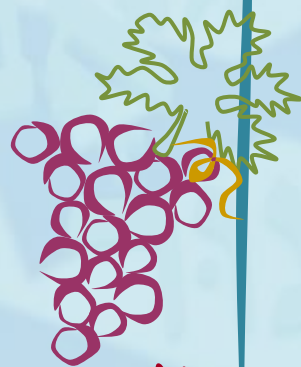
ועל פני כל התכלת.

הקץ המגולה

כאשר פצוץ

אין לך קץ מגולה מזה שנאמר:
"ואתם הורי ישראל ענפכם
תתנו ופריכם תשאזו..."
(יחזקאל מ, ח)

משה מונטיפיורי אבי הישוב החקלאי העברי בא"י

משה מונטיפיורי (1784-1885), המנהיג הראשון של כלל העם היהודי בעת החדשה, היה בן למשפחה יהודית עשירה, מאיטליה, שעברה ללונדון. עד גיל 40 התמסר בעיקר לעסקים, ובכך להיכנס לחברה המרשימה המלוכנית עקב ייסוד חברת גב' למאור. בגיל 40 פרש מעסקים והתמסר לפעילות למען היהודים, בכל מקום פאנאם שבו התגלתה סכנה, ובמקביל החל לבקר בארץ-ישראל (7 מסעות). במסע הראשון (1827) התגלה משה ויהודית אשתו עד מאד, ונפגש נקשרה בארץ, ובפרט בישראלים. במיקורו השני (1839) כבר הניח יסודות למפעל כללי של התיישבות ומלאכה ליליני צמחא של היישוב היהודי בארץ, וראש לכל מיתן מקד כללי של היהודים בארץ. בשנת ה'ת"ר (1840) הצליח לבטל את עולות הדם בדמשק (לפי מהירות ובכוח), ולקבל 'פירמאן' מהשלטון התורכי להגנת היהודים. בכך הרים אראלונה את דגל הערבות ההדדית בין כל היהודים פאנאם, בניגוד חריף לעמדות של היהודים הרפורמיים אב. המלכה המרשימה אישרה לו 'מסע' לתואר האבירות שלו, תארן עם החילה 'ירושלים' עברה. במתי הכנסת הרחמי העולם התפלו אלמח, וראו בו 'ער המלש' הרב יהודה אלקיז אלך כאה בו מוצמד לתפקיד 'משיח בן יוסף', בהסכמות 'אספה כללית של נציגי יהדות העולם', ששאף לכנס, כדי להשיג אישור בינלאומי לזלייה יהודית המונית. אולם על תוכנית כזאת לא חשב מונטיפיורי, ורק הרצל ניסה לחזותה בדור ההא. ב-1863 הצליח מונטיפיורי לבטל עולות דם, ולהשיג 'פירמאן' לשליון כולות ליהודים גם במרוקו. למרות התנגדויות של 'קנאי ירושלים' הצליח לבחול ולממן את 'הייזקה מן החומות', ואת הקמת השכונות החדשות בישראלים (החל מ-1860, יחד עם מפעלים אחרים, החל בקניית אדמות, ובכך עוד אראות בחייו את 6 המושבות הראשונות בארץ-ישראל. יום הולדתו ה-100 צוין בכל קהילות ישראל, והאספה הראשונה של 'חובבי-ציון' בקטאוב' (1884), נערכה אב לכבודו. ממשיך דרכו היה ההרמן בלסעלד 'אבי היישוב', מקים המושבות, והמממן העיקרי שלהן, עד צמחתה והתבססותה של התנועה הציונית.

מתוך: ספר מאה שנה [לציונות] שיצא בשנת ה'תפ"ח (1938)

הוא היה אל נכון מחולל הרעיון של ישוב חקלאי עברי בא"י. בסוף ספר המסע של יהודית אשתו אנו מוצאים 'העתקות קצרות ממכתבים רבים, שמועות ובשורות, אשר נדברו ונכתבו ונחקרו על דבר חנוך עבודת האדמה, אשר בו יחונכו היושבים בארץ הקדושה, אשר קבץ השר משה מונטיפיורי, בעת אשר הלך למסעו שם'. בין שאר התעודות החשובות, אנו מוצאים שם את התזכיר הראשון ורב-הערך, שנכתב על ידי חשובי הישוב, בדבר עבודת האדמה, ופרטים על התקציב הראשון, הנחוץ לשם יסוד מושבה עברית ראשונה בארץ-ישראל, בחתימת מרדכי סלומון, אביו של סלומון [יואל משה] אשר להבא אנו רואים אותו כאחד משלושת מיסדיה של המושבה העברית הראשונה - פתח תקוה... בשנת תקצ"ט, נוכח מונטיפיורי לדעת, כי את הדרך להבראת הישוב יש לחפש רק בחקלאות ובמלאכה. בבואו לצפת, מיד לאחר הרעש, בשנת תקצ"ט, שמע על כמה יהודים, חוכרי אחוזות קטנות בקרבת העיר, העובדים יחד עם המוסלמים, ואולם רכושם של היהודים היה דל עד כדי זה, שלא יכלו לרכוש להם אפילו צמד בקר לחרישה. יהודים אלו, בשיחתם עם מונטיפיורי, דברו גם כן בשבח החקלאות. מונטיפיורי אומר בזכרונותיו:

"מכל הידיעות אשר אספתי, נוכחתי, כי סביבת צפת הנה מוכשרת ביותר ליסוד קולוניות עבריות; כי יש שם יער עצי זית כבירים לימים מאד, כרמים, אדמת מרעה, המון מעינות ומים טובים; גם תאנים, אגוזים, שקדים ותותים, ואף עדות-תבואות בקצרה זו אדמה אשר תתן יבול למכביר, בלי עמל רב ובלי חריצות יתרה. בטוח אני, שאם יצלח בידי להפיק זממי, תבוא ברכה רבה לארץ הקודש. ראשית דבר, אבקש מאת השולטן לתת לנו בחכירה, על משך חמשים שנה, חבל אדמה, מאתים כפרים בערך, ובשכר זה ניתן לו מעשרה עד עשרים אחוז מהיבול בכסף מזומן, אשר נשלם לו מדי שנה, אבל בתנאי, כי האיכרים יהיו חופשים בכל משך הזמן הנ"ל מכל מסים וארנוניות, והרשות תהא בידם למכור את יבולם בכל ארצות תבל, וכאשר אקבל את הרשיון הזה, בשווי לאנגליה, אייסד, ברצות ה', אגודה להרחבת עבודת האדמה בארץ הקודש ולעזור לאחינו באירופה לשוב לארץ אבותיהם.

לעת כזאת נודדים רבים מאחינו לאמריקה, לארצות הים, ואולם בארץ הקודש יקל להם למצוא אשרם".

כשנשאל פעם מאת מכרו: "על שום מה כבודו משקיע כל-כך הרבה מרץ בארץ ישראל? ענה בתוקף: כי מאמין אני באמונה שלימה בהתגשמות החלום של שיבת ישראל לארצו. בוא יבוא החלום, אם בימי ולעני ואם לאחר דור או דורות.

וכששאלוהו: - הן לא יתכן לקבץ לארץ ישראל את כל היהודים, המפוזרים בארצות תבל! פתח ואמר: - ואולם שאר ישוב לארץ!

ספר מאה שנה - אנשי מופת וחלוצים ראשונים בארץ ישראל, במשך מאה שנה ומעלה, סודר ונערך בידי יצחק טריואקס ואליעזר שטינמן (בברכתו של ח"נ ביאליק), תל-אביב שנת 'תפריח' 1938. אז חשבו שכבר מלאו לתנועה הציונית 100 שנה, באשר ספרו שנים מביקורו של השר משה מונטיפיורי בתקצ"ט 1839, בארץ ישראל, ביקור שבו התחילו תוכניות ההתיישבות הראשונות. לפי זה, המנהיג הראשון של התנועה הציונית לא היה ב"ז הרצל, אלא השר משה מונטיפיורי, והתנועה הציונית היא כבר בת 170 שנה.

"משה הייג ומשה אהיה"

מונטיפיורי, שהיה מחיל מקיבוץ ואהוב על בני ארץ הגדה הנריטית ומפורסם כל מצבות המלכים, לא הגיב כלל לשאל והיה נותן אבולומונטאריזם לשאל תלמידו, הנ"ל.

מלך, כשנשאלו אהיה, כי, וכמה ממכריו יצאו אהיה, בקשר עם העליונות בגאון, את שמו הקודם שלם אהיה, נאה יתר כלליות, על מונטיפיורי ואהיה:

- משה הייג ומשה אהיה עם משה הייג ועם משה אהיה!

ד"ר אהיה, מנכ"ל, היה מספר כי דווקא בנכבדותם של אהיה יודים מנציח המלך המלכותי אהיה, את יחידות היות נותן אהיה או אהיה ואהיה: "וכי אהיה אהיה נותנים כי כבוד? הרי איני אלא יהודי אהיה וקיסר צקן!"

השר משה מונטיפיורי

"את המונטיפיורי תשא אי אפשר להפסיק."

משה מונטיפיורי

מילים: חיים חפר
לחן: צבי בלצר

וכשהיה השר מונטיפיורי בן שמונים
אז באו לביתו המלאכים הלבנים
עמדו על מיטתו וכך אמרו אליו
הקדוש ברוך הוא רוצה אותך אליו

וכך ענה השר מונטיפיורי בדיוק
סלחו לי רבותי אך באמת אני עסוק
כי יש הרבה צרות לאחינו בעולם
הנה פוגרום ברוסיה
איך לא אבוא אצלם
כי מי אם לא אני אעזור פה לכולם

והוא עלה למרכבה
ודיו לסוסים אמר
ופה מתן בסתר ושמה נדבה
ופה צביטה בלחי או ליטוף של אהבה
ולכל היהודים שמחה וגאווה
וכל הכבוד לשר

וכשהיה השר מונטיפיורי בן תשעים
אמרו לו תעלה כי שם למעלה מבקשים
שאל אותם השר תגידו איך אוכל
איך עלילת הדם בדמשק תבוטל

הלוא צריך ללכת לפֶּחַח הנבזה
להגיד לו תבִּיש ואין מרשים דבר כזה
ואם צריך לשים לו ביד איזה בקשיש
מין מתנה גדולה אך שאיש בה לא ירגיש
אז מי אם לא אני לטורקי את זה יגיש
והוא עלה למרכבה...

וכשהיה השר מונטיפיורי בן מאה
אמר מספיק לי כבר הנשמה שלי שבעה
הלכו מיליונים לירות ופרנקים ובישליק
אבל ליהודים זה אף פעם לא הספיק
אמרו לו כבודו רק יבוא ויסתכל
צריך לבנות עוד חדר לקבר של רחל
ולהגביה את הכותל המערבי
לנוה שאננים יהודים יש להביא
ומי אם לא אתה יא מורי יא לבבי
והוא עלה למרכבה...

וכשהיה השר בן מאה ועוד שנה
נשקוהו מלאכים בנשיקה האחרונה
וכך את העיניים עצם הוא בבקשו
רק אבן ירושלמית מתחת לראשו
עטוף טלית של משי ונח בתוך ארון
גמר השר משה את מסעו האחרון
אך עוד יש אנשים המוכנים להישבע
שלפעמים בלילה כשהחושך בסביבה
ראו את מונטיפיורי על יד המרכבה
והוא עלה למרכבה...

שיר השיירה

מילים: אלי מלר
לחן: צמחי יונן

פלשונו רבות מספור דיברנו
זזה את זה כמעט בכלל שלא הכרנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ורק מקום אחד רצינו ואהבנו
ומקומות רבים מאוד עזבנו
ואל הארץ, אל הארץ באנו.
ונמשכת שיירה
מן המאה שעברה
רחוקים כבר היוצאים
איכרים וחלוצים
שעמלו עבדו בפרך
בלי לראות את סוף הדרך
ועכשיו עוברים אנחנו
לא שקטנו ולא נחנו
לא ימשיכו בלעדינו
זוהי הרפתקת חיינו.

אין ישראל צומחת מסביבנו
היא חזקה יותר מכל חסרונותינו
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהדקן יהיה שמח.
וגם הנגב עוד יהיה פורח
ועוד נדאג שהדקן יהיה שמח.
ומכל הגלויות
ועם כל הבעיות
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח
יש עוד אומץ, יש עוד כח.
ונמשכת שיירה...

מגטאות ומחנות הֶגְחָנו
אל הביצות ואל הישימון הלכנו
מקצות עֶרֶב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.
מקצות עֶרֶב, מרוסיה ופולניה
הדלקנו אור גם בדימונה גם בדגניה.
ומכל הגלויות, ועם כל הבעיות
עם נוצר וארץ קמה
ושפה אשר נרדמה
שוב התחילה מתעוררת
ומדברת ומדברת
מסביב יהום הסער
רב הקושי והצער
אבל יש על מה לשמוח
יש עוד אומץ, יש עוד כח.
ונמשכת שיירה...

הרב יהודה אלקלעי

הרב יהודה אלקלעי (ה'תקנ"ח 1798 - ה'תל"ט 1878), רב מסאראייבא, פוסק ומקובל והולך דעות, ואיש הלשון העברית, שחולל מהפכה ממשלית 'התשומה' בהדרגתיות שהגאולה תלויה בהתשומה בלתי, שיטתו כל עם ישראל לאכל ישראל, להיות חיי עם האל, כבימי קדם. כמו כן לימד שיטתו בן יוסף אהרן אפולו בדרך הטבע, כאומר בדרך פוליטית, ואף ראה במשה מוסיסלוביץ מנצח מנצחים, אלא שחכמי ישראל מנצחים כי הם חושבים רק על התשומה הפרטית, שכל אחד צריך לעשות תמיד, והיא אינה קשורה לגאולה. ראשון המוסקים בתחיית הלשון העברית, בכתיבת ספר 'אלימדה', וגם הטיפוח הישיר. הרב אלקלעי היה היחיד, שכבר משנת ה'ת"ר (1840), ראה בתאריך מפורסם זה, לא שנה אחת, אלא מאה שנים של תהליך, של שיבת ציון. למרות כל מאמציו וחיבוריו, לא הצליח לממש את חזונו את ציבור החכמים, ואמר על כך: "ואני בתמי אלקי, כי ימים דרכי ה'... ומה לא יצא השכל יצא הבין". רק בשנותיו האחרונות חזר מניסיונות ההשפעה, על אלה, ולכבד את האותיות הראשונות.

שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד

הפסוק הזה הוא סוד הגאולה העתידה. שמע הוא לשון קיבוץ, כמו, וישמע שאל את העם, רוצה לומר תחילת הגאולה היא שמע ישראל, שייקבצו ישראל באגודה אחת ובעצה אחת, כמו שבתחילה דבר ה' בהושע "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו, וישמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ, כי גדול יום יורעאל". וכן אמר יעקב אבינו: "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". אמר להן, תהיון קלכון אסיפה אחת. נעשו בני ישראל אגודה אחת, התקינו עצמכם לגאולה. והאסיפה הזאת תהיה לפקח ולהשיג על התשובה הכללית לארץ נחלת אבותינו. "וישמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ". תרגם יונתן: "ויסקון מן ארץ גלותהון", כדי שנקרא בשם ישראל, כי בחוצה לארץ אנו מכונים בשם יעקב, כמו שכתוב בזוהר הקדוש: "בגין דכנסת ישראל השתא (=עכשיו) בגלותא... לא אקרי אחד, ואימתי אקרי אחד, בשעתא דישראל יפקון מן גלותא (=בשעה שישאר יצאו מהגלות)...

וזוהי תחילת התשובה אשר דבר ה' בהושע, הפותח בתשובה תחילה: "ונקבצו... וישמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ", להחזיר שכינתו לציון. וכן כתיב: "שובי בתולת ישראל, שובי אל ערתי אל"ה" (ירמיהו ל"א כ).

רוצה לומר כיון שלא זכינו בתשובה ומעשים טובים עדיין, יש לנו רפואה אחת, דהיינו, תשובה כללית לארץ נחלת אבותינו, ויכפר אדמתנו עמו".

(מנחם כהנא חתם אלקלעי כרך ב')

נבואה על נס תחיית הלשון העברית

והנה באמת ובאמונה כי הדבר הזה הכרח גדול הוא אצלנו לקבץ פזורנו מארבע כנפות הארץ להיות לאגודה אחת, כי בעוונותינו הרבים מפוזרים אנו ומפורדים מאד איש מאחיו, כי לכל מדינה ומדינה יש להם (=ליהודים) כתב ולשון מיוחד ומנהג מיוחד, מה שמפריד הקיבוץ ומעכב הגאולה, כי בשביל ארבעה דברים נגאלו אבותינו ממצרים [והוא מזכיר כאן רק שלושה]: שלא שינו שמם, שלא שינו לשונם, שלא שינו מלבושיהם. וכל המעלות האלה נאבדו מאיתנו לאורך גלותנו בעוונותינו הרבים. מעיד אני עלי שכל ימי נצטערתני על דבר זה, ולא טוב עשו אבותינו, שכל כך השכיחו את לשונו הקדושה, ונעשתה אומתנו לשבעים אומות, ולשונו לשבעים לשונות, אל כל המקומות אשר נפוצו בהם, וצריך כמה ימים ושנים עד שהילד יודע לתרגם את התורה. ואם יעשה ה' איתנו ככל נפלאותיו, ויקבץ פזורנו מארבע כנפות הארץ לארצנו, [גם אז] לא נוכל לדבר איש אל רעהו והקיבוץ הנפרד לא יצליח. ואם יאמר האומר, שהקב"ה ישלח מלאכו וילמד אותנו שבעים לשון.. שקר ענה, כי אין זה מדרך הנס, כי אפילו תחיית המתים שלא יוכל להיות

בדרך טבע, גם כן הוצרך אליהו להתמודד על הילד, וכן אלישע - "ויגהר עליו", לחממו בחום טבעי כמו שכתב רד"ק. וכן אמר אלישע: "מה יש לך בבית... כי אם אסוך שמן". ואם יוספים אנחנו כולנו, שהקב"ה יעשה נס גדול כזה חוץ מן הטבע, ועל פי הטבע כמעט שהוא דבר נמנע ובטל, שלשונו הקדושה תשוב למכונה. אבל כיון שיעד הנביא יואל: "והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", ונביא - הוא לשון דיבור, כמו ניב שפתיים, ויעד הנביא כי הבנים והבנות, יינבאו, [כלומר] יבינו לדבר לשון צחה ובשפה ברורה ובנעימה, לכן אין להתיימש, כי אם להשתדל ברוב עוז ותעצומות להקים את לשונו ולהעמידה, ולעשות אותה עיקר. והקב"ה ישפוך רוחו על המלמדים ועל התלמידים, על הבנים ועל הבנות, וילמדו לדבר צחות. ויגעת ומצאת תאמין.

מחבר: כתבי הרב יהודה אלקלוי שער יצחק רפאל, ירושלים תש"ה, כרך א', מנחת יהודה, עמ' 246-7.

הרב צבי הירש קלישר

הרב צבי הירש קלישר (ה'תרנ"ה - ה'תרל"ז 1874), תלמיד מובהק של ר' יעקב מליסא, ר' עקיבא איזר והרד"ם סופר, גדול מהלכה ומהלכות, כיהן מרבנות באל שטר. נאבק כל ימיו על הרצון, שראשית הגאולה הפעילות אנושית רלויה בדרך הטבע, וכי הגאולה היא תהליך ממשי. תמך גם בחידוש עבודת הקרבנות בזמן הזה. ניהל ויכוחים רבים עם גדולי הדתות על רציונותו, אך (כמו הרב אלקלוי) לא הצליח לממש את הצלום הרבני אחריו. רק בסוף ימיו החל לראות התגלה קטנה בהקמת בית הספר החקלאי 'מקוה-ישראל', ואף נעבדק לעלות לארץ ולפקח על חקלאות המצוות והרלויות הארץ. במית הספר היהודי-החקלאי הראשון, אך נפטר בטרם זכה לעלות.

בדרך טבע, גם כן הוצרך אליהו להתמודד על הילד, וכן אלישע - "ויגהר עליו", לחממו בחום טבעי כמו שכתב רד"ק. וכן אמר אלישע: "מה יש לך בבית... כי אם אסוך שמן". ואם יוספים אנחנו כולנו, שהקב"ה יעשה נס גדול כזה חוץ מן הטבע, ועל פי הטבע כמעט שהוא דבר נמנע ובטל, שלשונו הקדושה תשוב למכונה. אבל כיון שיעד הנביא יואל: "והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", ונביא - הוא לשון דיבור, כמו ניב שפתיים, ויעד הנביא כי הבנים והבנות, יינבאו, [כלומר] יבינו לדבר לשון צחה ובשפה ברורה ובנעימה, לכן אין להתיימש, כי אם להשתדל ברוב עוז ותעצומות להקים את לשונו ולהעמידה, ולעשות אותה עיקר. והקב"ה ישפוך רוחו על המלמדים ועל התלמידים, על הבנים ועל הבנות, וילמדו לדבר צחות. ויגעת ומצאת תאמין.

מחבר: כתבי הרב יהודה אלקלוי שער יצחק רפאל, ירושלים תש"ה, כרך א', מנחת יהודה, עמ' 246-7.

"את החגיגה תשא אי אפשר להפסיק."

שיר החרות

מילים: יצחק שנהר
לחן: דניאל סמברסקי

יצחק שנהר מפיו"ל 'מחולל', מורה, עוזר
לאגף ישראל משנת 1924. משורר ומספר,
זמר ומנהיג.

פנינו אל השמש העולה,
דרכנו שוב פונה מזרחה,
אנו צופים לקראת שעה גדולה,
זקוף הראש, נפשנו עוד לא שחה,
אנו צופים לקראת שעה גדולה,
זקוף הראש, נפשנו עוד לא שחה

חוצבים אנו גורל ביד רמה,
נושאים בלב תקנה ויודעת.
אנו זוכרים כי יש לנו אומה,
אנו יודעים כי יש לנו מולדת.
אנו זוכרים כי יש לנו אומה.
אנו יודעים כי יש לנו מולדת.

הולכים אנו לקץ של הנכר
חלום חרות יחדיו נגשימה
אנו דוגלים בעד בשם מחר,
וטור אל טור נלך תמיד קדימה
אנו דוגלים בעד בשם מחר
וטור אל טור נלך תמיד קדימה

המעפילים

מילים: לוין קיפניס
לחן: חנוך קרצמסקי

אל ראש ההר! אל ראש ההר!
הדרך מי יחסם לפדויי שבי?
מעבר הר הן זה מכבר
רומזת לנו ארץ צבי.

העפילו, העפילו,
אל ראש ההר העפילו!
העפילו, העפילו,
אל ראש ההר העפילו!

אחים עלו, אחים עלו -
לב מי יר, יחת מאבן נגף.
צעד עשו, ראה תראו
פי שנים אנו אז נשגב
העפילו...

נהין לרם! נהין לרם!
הטרם תראו דרך זו סלוננו
אחד פתאום נפל לתהום
קרבן ראשון, אך לא אחרון הוא.
העפילו...

משה הס

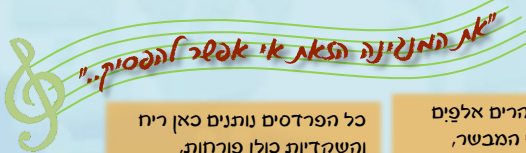
פילוסוף יהודי גרמני, מראשוני החוגים של הסוציאליזם הגרמני והאידיאליזם. בצעירותו חשב, שהיהודים כבר מילאו את תפקידם ההיסטורי וזוהי להם ההתבוננות, אז כי הצריך את היהדות הקדומה, זאת השילוב העתיק בין הדת והמדינה. עלות הדם בדמשק בשנת ת"ר (1840) גרמה אצלו אהדה מאד, אולם רק 22 שנה אחר כך (תרכ"ב, 1862) הבין את תנועת ההתחיה היהודית בספרות וההיסטוריה, ובתבא את ספרו הגדול 'רומא וירושלים', בו הכריז על שיבתו אל אלו, ובו רבה את ההקמה המחודשת של המדינה היהודית, ברוחה של תורת משה, שהיא - על פי הכרתו - שילוב מיוחד בחייו של דתיות, לאומיות, וסוציאליזם דמוקרטי (שבת, משיח, ויובל; צדק חברתי). בה יקום מחדש 'הסנהדרין', שיעסוק בהתאמת התורה לחיי המדינה, אליה יעלו היהודים העניים (הפרולטריון) ממרכז וממזרח אירופה, כדי להיטיב את מצבם הכלכלי-חברתי, והעשירים היהודים ממזרח פולין ובלארוס. 'רומא וירושלים' השפיעה השפעה דרמטית על המשכילים היהודים, ובכך הוכח, כי רבים מרעיונותיו נקלטו בהצלחה של הרב (הרא"ה) קוק.

מתוך ספרו 'רומא וירושלים':

למען הקמת הלאום היהודי

שום אומה מאומות העולם של הזמן החדש, הנלחמות על מולדתן, לא תוכל למנוע מעם ישראל את ארץ מולדתו שלו, בלי שתגיע מתוך כך לידי סתירה פנימית מסוכנת.... כל יהודי נושא בקרבו את החומר למשיח הצדק, כל יהודי - את החומר לאם המשיח בייסוריה... הפטריסיות היהודית... היא רגש טבעי-אמיתי, ושורשיותה ופשטותה עומדות לה שלא יהיה כלל צורך בהוכחות לחיזוקה, ושום הוכחות לא תצלחנה עליה לסתור אותה... דת ישראל היא בראש ובראשונה פטריסיות יהודית. רומי לא ביום אחד נבנתה, אף ירושלים החדשה צריכה זמן לבניינה הכביר. הדבר שאנו חייבים לעשות היום למען הקמת הלאום היהודי הוא, ראשית כל, לשמור לחיים בקרבנו את התקווה לתחייתנו המדינית - ולעוררה בכל מקום שנדרמה. ובבוא היום ומאורעות העולם, העתידים להתרחש במזרח, יתנו מקום לראשית מעשה בבניין המדינה היהודית, כי אז ודאי תהיה ראשית זו - ייסוד מושבות ליהודים בארץ ישראל, וצרפת תהיה בלי ספק נוטה לתת ידה למפעל זה.

מקור: כתבים ציונים ויהודים, תרגם ו' קרע, ירושלים תש"ז-תשכ"ב, ע' 26, 30.

כל הפרדסים נותנים כאן ריח והשקדיות כולן פורחות, השמש כאן תמיד זורח על מי תגה ומנוחות.

ארץ ישראל יפה...

גם לפרחים אשר בינינו יש מקום בארץ ישראל, מן הצרות שלא עלינו אתה ורק אתה גואל.

בכחול לבן מונף הדגל ולירושלים כל שירי, אנחנו שוב עולים לרגל הו, שירי: עם ישראל חי!

ארץ ישראל יפה...

לנו יש, אחי, הרים אלפים גם נאוו רגלי המבשר, וגם מלאך מן השמים שאת נפשנו הוא שומר.

וחסיד בעיר הזו יש לנו וגם תולדות וגם פרחים, והברכות כולן שלנו והבשורות והשבחים.

ארץ ישראל יפה...

והעמק הוא כפתור ופרח וההר הוא פרח וכפתור, והצפון שלגים וקרר והדרום זהב טהור

ארץ ישראל יפה

מילים: דוד בן-גוריון
לחן: שייקה פייקוב

נערה טובה יפת עינים
לנו יש בארץ ישראל,
וילד טוב ירושלים
הו מי פלל ומי מלל?

ותורה אורה כדו יש לנו
וגם הגדה ומגילה,
וא-לוהים אחד שלנו
וקול חתן וקול כלה.

ארץ ישראל יפה
ארץ ישראל פורחת,
את יושבה בה וצופה
את צופה בה וזורחת...

ד"ר יהודה ליב פינסקר

י"ר אגודת 'חובבי ציון' מהאגודה הראשונה בקטאליה בתרמ"ד (1884). בפצותו למד בבית הספר היהודי הראשון הראשון ברוסיה, שהקים אביו שמואל פינסקר, אך דגל בהשתלבות תרבותית (אמנציפציה) של היהודים בתרבות הרוסית. פרצות ארסה (1882, 1871), והאנטישמיות הגלויה של השלטונות הרוסיים, שינו את השקפתו. אז נכתב חיבורו 'אולאמנציפציה' שולר ויכוח עם בין המשכילים היהודים. דחף ותמך בכניסות הקרקע, ובניסיונות התיישבות בארץ ישראל, אך התייחס בלעז לפרצות השלטון התורכי שלרואו משרד חוץ. ממשק דרכו במורה, שגבר תהליך דומה היה בנימין זאב הרצל.

סיכום מתוך 'האוטואמנציפציה'

מה שאנו שואפים לו, איננו בעצם לא חדש ולא נושא סכנה למי שהוא. תחת המקלטים הרבים, שאנו נרילים לבקש מאו, רוצים אנו **במקלט אחד ויחיד**, אלא שקיומו צריך להיות בטוח גם מדינית. **'אם לא עכשיו, אימתי?'**, זאת תהי סיסמתנו. **אוי לבנינו אחרינו, אוי לזכרון היהודים בני דורנו, אם נחמיץ את השעה הזאת...**

...היהודים אינם אומה חיה; זרים הם בכל מקום, ולכן בזויים. שיווי מעמדם האזרחי והפוליטי של היהודים אין בו כדי להרים קרנם בעיני העמים. התרופה הנכונה היחידה היא: **יצירת לאומיות יהודית, עם יושב על אדמתו, אוטואמנציפציה של היהודים**, שיווי מעמדם כאומה בין האומות על ידי רכישת ארץ מולדת לעצמם. אל יפתה ליבנו להאמין, כי ההומניות וההשכלה תעלינה בזמן מן הזמנים מרפא רדיקלי לחולי עמנו.

חוסר רגש עצמי לאומי וביטחון עצמי, [חוסר] יוזמה פוליטית ואחדות, הם אויבי תחייתנו הלאומית. לבל נילאץ לנוד מגלות אל גלות, זקוקים אנו לארץ מקלט פרווית (=פורת), רחבת ידיים; למקום כינוס שהוא שלנו. שעה זו שעת כושר היא מאין כמוה לתוכנית המוצעת. שאלת היהודים הבינלאומית צריכה למצוא פתרון לאומי. אמנם רק לאט לאט יכולה תחייתנו הלאומית להתקדם. [אולם] **עלינו לעשות מהר את הצעד הראשון**. על הבאים אחרינו לצאת בעקבותינו בקצב מתון, לא נמהר.

קונגרס [של] אנשי שם יהודים יסול דרך לתחייה הלאומית של היהודים.

אין קרבן אשר ישגב ממנו לשם השגת המטרה: לאשש ביטחוננו של עתיד עמנו, הצפוי אל סכנה בכל מקום. ביצועו הפיננסי של המפעל אינו עלול, לפי מצב העניין, להיתקל בקשיים שאין להתגבר עליהם.

עזרו אתם לכם, ויעזרוכם א-להים.

(אולאמנציפציה, רוסלים תשי"ב, עמ' 64)

הרב מרדכי בן יוסף עלישברג (המבי"ע)

מראשי התנועה של 'חובבי ציון', והיווה 'לאומי' ביניהם. בספרו 'שביל חזק' (ורשה תרנ"ז) הדגה את חוסר התלות בדרכי ההשכלה, והציג את 'יושבו ארץ ישראל' מאומן החומרי והרוחני כמנוח ליחיד אדם ישראל בתקופה זו. הותקף קשות בזמנו על ידי יוסי, וככה לאהדה אצל 'אחד-העם'. כיהן כמנהל הציירה בויסק, לפני הרב קוק, ונקט עמדות דמות לאלה שנקט הרב קוק ביפו, כח התמיכה בה'יתר המכירה' המדינית, והכירה בתפקידם החשוב של החלוצים הלא-דתיים, יחד עם הדתיים.

על דתיים וחילוניים בתנועת חבת ציון (מתוך מכתב לד"ר פינסקר שצוטט על-ידי אחד-העם בספרו **על פרשת דרכים**, (ברלין תר"ץ), א', עמ' סט-עא.)

...בכלל ראוי להיות נגד עניינו תמיד ולא יזוז מהן, כי חברתנו [=חובבי ציון] מורכבת משני מיני חברים, אשר כל חלק מהם מרוחק בדעתו מהחלק השני מרחק גדול כממזרח למערב. כי אף-על-פי ששניהם שווים בדעת אחת, אשר זאת חובתם **להושיב בארץ-ישראל אנשים מישראל שיעבדו אותה עבודת שדה וכרם וגידול בהמות וכל השייר לזה**,

וזה יבוא על-ידי קניית אחוזות שם מעט מעט ולבנות בהן בתים ואסמים ורפתים וכו' ולהשיב
 בם אנשי ישראל הראויים ומוכשרים לזה ואשר ליבם חפץ לקבל על עצמם העבודה הזאת,
 להפוך ארץ נשמה אלפי שנה, לארץ מיושבת הנותנת לחם ושמלה לעובדיה, להם ולביתם
 בריוח - בכל זה משתווים כל החברים ובטלה חלוקת הדעות ביניהם; אבל הסיבה שעוררתם
 לדעה הזאת, והשלהבת הבורעת בבתי נפשם להוציא לאור את דעתם זו היא שונה בעיקרה.
 האחת, סיבתה העיקרית היא אש דתית, אשר תוקד על מזבח לבבם תמיד לא תכבה, ואין
 דוגמתה בכל העמים, אשר אש הלאומיות תוקד בלבבם לארצם בכל לב ונפש, אבל אינה
 דתית, רק לאומית טבעית. אבל יתרה עליהם שלהבת העולה מלב אנשי ישראל לארצם: היא,
 מלבד הטבעית הנטועה בטבע כל העמים, גם אש הדתית מתלקחת בתוככי הלאומיות
 ומוסיפה עליה מדורה גדולה, עד כי [האש] הדתית נעשתה עיקר והלאומיות טפלה לה.
 [והקבוצה] השניה, סיבתם העיקרית היא, ככל העמים, לאומיות גרידא, והדתית או שחסרה
 במלמרי, או על-כל-פנים היא במידה מעוטה מאד, והלאומית עיקרית, והדתית טפלה לה.
 אמרתי "שני מיני חברים" ולא יותר, מפני שרציתי שלא להרבות בחלוקות, כדי שלא לבלבל
 הדברים, אבל ודאי יש בזה כדי חלוקה לכמה מינים, מפני רוב הממוצעים בין שתי הקצוות,
 שזה בוחר לעצמו לקבל הדברים הללו כהדתיים והללו כהלאומיים, וזה בוחר דרך אחרת
 כטוב וכישר בעיניו ובעיני חבריו, להרבות ולמעט וכו', ואלו ואלו אך טובת ישראל ידרשו, אבל
 לפי דעתם ולפי דרכם. וכהשתנות הסיבות אשר העלו שלהבת ליבם, כן ראוי לפי דרכם שינויי
 ההנהגות של (המתיישבים) בסדרי חייהם וחינוכם את בניהם... איש לפי דרכו...

לאל ידנו לעמוד למניין ולברר על-פי דעת רוב החברים, איזה דרך ישכון אור אשר נבחר
 (=נבחר) לנו לעשותה מסילה לאחינו הנאחזים זה מקרוב [במושבות] בארצנו, מחויבים אנו
 להלך בדרך הרצויה לכל [הדעות] החלוקות, כי הלא בכל הדברים הכלל היותר גדול הוא
 "שאין לך כלי מחזיק ברכה אלא השלום", ומכל שכן בדבר גדול וחדש כזה, אשר כמוהו לא
 היה מימי חורבן בית מקדשנו וארצנו [=המושבות הראשונות], שהשלום מוכרח בו, וחלילה
 דבר קל יכול להפוך הקערה על פיה, ורבו מתנגדיו [של היישוב] מימין ומשמאל... הדבר הזה
 של סילוק המחלוקת מוכרח לנו כאויר לחי, וכמים לדגים, וכלחם לרעב... על-כן הזהירות
 מוכרחת בזה, והבלתי נזהר ועושה בהעניין לפי דעה חלוקה אחת, הוא מביא בסכנה עצומה
 את כל העניין הקדוש והנורא הזה, אשר הרבה נתלבטנו בו עד אשר הביאנו ה' לעמוד במקום
 הזה שאנו עומדים בו כעת. רבות עשינו, אבל כלא נחשב, נגד מה שאנו מחויבים עוד לעשות,
 עד הגיענו אל מטרותנו הקדושה.

והנה דעת לבנו נקל, כי דעת החלוקה (=הקבוצה) הראשונה (=הדתית-לאומית, גם) לפי דעת
 החלוקה (=הקבוצה) השנייה (=הלאומית) אין בה מגרעת, אפילו לדעת היותר רחוקים מן
 הראשונה, כי לדעתם גם כן אינה אלא יתרון... אבל אם נלך בדרך החלוקה השנייה, הרי כבר
 נגענו לפי דעת החלוקה הראשונה (=הדתית-לאומית) במגרעות עצומות, מעוותים שלא נוכל
 לתקון, וחסרונות שלא יוכלו להימנות, והיא השחתה לכל העם עם הארץ יחד, וגורמת להאריך
 ולהרחיק מאתנו קץ תקותנו לרומם קרן ישראל בכבוד...

ולמען אחתום העניין בשלום לכל [הדעות] החלוקות, אדברה נא שלום באזני אדוני (=ד"ר
 פינסקר) למען כבוד ארצנו, למען כבוד חברתנו והעומדים בראשה. ואשא משלי ואומר: מצינו
 בקרבנות צבור, שנקרב חלבם ודמם בעד כלל האומה הישראלית לתת עליהם ברכה, היו בה
 על-פי מצוות התורה שני מיני אש, אשר השלהבת העולה מעליהם אש תמיד תוקד על מזבח
 ה' לטובת האומה. הראשונה ירדה מן השמים בפומבי לעיני כל, ככתוב בתורה, והשנייה
 מצוותה להביא יום יום מן ההדיוט. ככה אני אומר לעשות בכל ענייני הדעות הנוגעים לכל עם
 ישראל כולו, שצריכים ומוכרחים אנו (לשני מיני האש) יחד, אחת לא נעדרה. האחת,
 הקדושה, הדתית, היורדת מן השמים, היוקדת על מזבח לב עם ישראל לא תכבה, מים רבים
 לא יוכלו לכבותה, וכל האנואזים [של הדואגים לעצמם בלבד] כליל יחלוף וכעשן יכלה;

והשנייה חכמה טבעית היא, אש ההארה שאנו צריכים
 לחדשה יום יום שלא תכבה, מפני יצר האנואזים [של הדואגים לעצמם בלבד]
 המצפה בכל יום להמיתה, לאהבת הלאומיות הזו, ואומר לו לאדם:

מה לך ולטובת הלאום? אדם קרוב אצל עצמו, ורוב כספר, או כבוד ומעלה, עולה ומכריע כל טובת הלאום כולו. כאשר אנו רואים יום אצל עשירי עמנו, שלא ידאגו רק לטובת עצמם, להרבות כבוד ביתם ולהשיג שמות הכבוד והמעלה להם ולמשפחתם, וגם זאת יחשבו כי ירבו בזה כבוד ישראל הדל ומבוזה בגוים, כי יימצאו בהם יוצאים מן הכלל שאף-על-פי שהם יהודים, הממשלה תרוממם בין שרים ונדיבי ארץ בגלל חשיבותם ומעלות נפשם, ואחיהם הרבים [נותרים] מבוזים ונקלים בעיני העמים, גם הרבה רבבות כלים ומתים ברעב לעיני העשירים, והמה לא ישימו לב, כי שמן (=נאטם) בחלב ליבם. על זה צריך לחדש אש הלאומי יום יום, וזהו אש הבאה מן ההדיט שאנו צריכים להתלבט (=להשתדל) ללבותה ולהעלות שלהבתה.

והנה, בעוד היו ישראל על אדמתם היו התורה והחכמה מצויות ביחד, כי שאבו שניהם מרבותיהם, ממקור אחד אשר גם בו היו התורה והחכמה צמודות יחד. אבל מאז גלו [ישראל] מעל אדמתם הוצרכנו לשאוב (שני מיני אש הללו) משני מקורות: תורה מאת גדולי ישראל, וחכמה מאת גדולי העמים, והלבבות נתמעטו גם כן מצוק העתים, אשר קשה ללב אחד להשיג (שני מיני האש) ביחד, לכן נפלגו כעת בעמנו חכמי התורה לחוד, וחכמים הטבעיים לחוד, וכשאנו צריכים לעשות דבר כללי לטובת הלאום צריכים אנו לחבר שתי החכמות יחד על-ידי שני אנשים נפרדים, האחד גדול בתורה [=הנצי"ב מוולוז'ין], והאחר - בחכמה [=ד"ר פינסקר], וכשהם מחוברים כאחד, כבר חזרה השלמות הראשונה שזרחה לישראל מימי קדם"...

מתוך מכתב לד"ר פינסקר שצוטט על-ידי אחד-העם בספרו על פרשת דרכים, (ברלין תר"ץ), א', עמ' סט-עא.

משנה עוקצין פ"ג-יב, משנה אחרונה בש"ס.
המבי"ע הציע לד"ר פינסקר ולחובבי-ציון סטטוס-קוו דתי-לאומי, כל עוד אי אפשר להכריע, וגם לא כדאי להכריע, כי 'הדתיות הלאומית' יכולה להכיל את 'הלאומיות הטבעית' בלי קושי. מסיבה זו גם תמך בכל תוקף בהיתר המכירה בשביעית, כדי לגשר בין הדתיות והלאומיות בתנועה הציונית.

בהר סיני, ובמשכן, ראה שמות י"ט יח, כ"ד יז, מ' לד, ויקרא ט' כד.
גם זה מפורש בתורה - ויקרא ו' א-ו, וראה רשב"ם לויקרא י' א-ב.
על פי תהילים קי"ט ע, וגם תהילים י"ז י, ע"ג ז, ואיוב ט"ו כז.

יהדות אתיופיה

יהדות אתיופיה (ב"יתא ישראל) נותרה שארית מיהדות כול הקדומה, שנכבדה אצל סופר ישעיהו (י"א יא), תוצאה של חורבן מלכות ישראל, ופיצול שבטי ישראל בכל המרחב "ממאשאר וממאצרים ומסתרים ומכל ומחלם ומחנך ומחזק ומאויי חיים". כל ימי בית שני נשמר הקשר בין אתיופיה לישראלים, וספרים (כמו ספר 'חנני', 'היוליס'), שנכתבו בידיהם הציגו לאתיופיה אחרי חורבן בית שני. והזקקות חורבן יהדות אלכסנדריה (בשנת 116 לספירה), נותק הקשר עם יהדות אתיופיה, וספרי המסנה והתלמוד לא הציגו אליהם. יהדות אתיופיה השפיעה ונחלקת גם על הכנסייה הנוצרית האתיופית, וגם על השלטון בממלכה בתקופות שונות, עד כדי מלכות מלחם. הוולס היחודי שמע על עצם קיומם בסיפורי 'אלדד הדני' (מסוף תקופת הגאונים), ויותר מאוחר בתשובות ר' דוד בן זמרה (רדב"ז), שהיה רבם של יהודי מצרים, וקרא את יהדותם של ה'פליטים' האתיופיה. ו-פי פסיקה זו הכירה בהם הרבנות הראשית לישראל, כיהודים. בארבע מאות השנים האחרונות אבד אלפים ממוצאם הצבאי והמדיני. רבו סבולותיהם, והתרבו בקרבם המרות בית אבך יחד כחם ומספרם האתיופיה.

חברת 'כל ישראל חברים' ארחה אליהם בתמיכתה של הרב קוק, והחלה אליה מצומצמת, אולם רק מלבד מצומצמת, החליטה מדינת ישראל על 'מבצע משה' (ה'תשמ"ה, 1985), והחלה אליהם ההחלפות.

מתוך איגרתו של אבא צגא אל 'יוסף הכהן שבירושלים, הכהן הגדול של כל היהודים':

כלום הגיע הזמן שנחזור?

ברוך א-לוהים א-לוהי ישראל א-לוהי כל בשר וכל רוח... השלום עליכם אחים יהודים. כבר שלחנו לכם מכבר בידי חנניה אבי משה. כלום הגיע הזמן שנחזור לעירנו עיר הקודש ירושלים? הננו עם אומלל. אין לנו שר ואין לנו נביא. אם הגיע הזמן, שלחו נא לנו מכתב, כי אתם יודעים יותר ממנו. הגידו נא לנו את המצב לאמיתו.

חרדה גדולה אחזה את לבנו, כי קמו אנשים בארצנו האומרים שהגיע הזמן. הם מצווים עלינו להתבדל מן הנוצרים, ולהצטרף לאחינו ולהעלות קרבנות לא-לוהי ישראל בארץ הקודש. שלום עליכם, רוב שלום עליכם, אחינו השומרים את התורה שנתן א-לוהים למשה עבדו...

(י"ן פיוטאבד, מסע אל הפלסטינים, תל-אביב תש"ז, ח' 154-5)

מסע לארץ ישראל

ח'א'ים: ח'א'ים א'א'א'ים

לחן: אלה זמ'א'א'

הירח משיגח מעל, על גבי שק האוכל הדל
המדבר מתחתי, אין סופו לפני, ואמי מבטיחה לאחי הקטנים.
עוד מעט, עוד קצת, להרים רגליים
מאמץ אחרון, לפני ירושלים.

אור ירח החזק מעמד, שק האוכל שלנו אבד
המדבר לא נגמר, יללות של תנים, ואימי מרגיעה את אחי הקטנים.
עוד מעט, עוד קצת, בקרוב נגאל
לא נפסיק ללכת, לארץ ישראל.

ובלילה תקפו שודדים, בסכין גם בחרב חדה
במדבר דם אימי, הירח עדי, ואני מבטיחה לאחי הקטנים.
עוד מעט, עוד קצת, יתגשם החלום
עוד מעט נגיע, לארץ ישראל.

בירח דמותה של אימי,
מביטה בי, אמא אל תיעלמי
לו היתה לצדי, היא היתה יכולה,
לשכנע אותם שאני יהודי.

עוד מעט, עוד קצת, יתגשם החלום
עוד מעט נגיע, לארץ ישראל.
עוד מעט, עוד קצת, להרים רגליים
מאמץ אחרון, לפני ירושלים

שיר חסידה

ח'א'ים: ח'א'ים א'א'א'ים

שימלה שימלה!

אג'רצ'ין ירוסלם דהנה?

עפה חסידה לארץ ישראל

כנפיים מניפה מעל הנילוס

אל ארץ רחוקה

מעבר להרים שם בית ישראל

יושבים ומצפים

חסידה חסידה צחורת צוואר

מה ראו עיניך, שירי לי סיפור

שותקת חסידה אינה פוצה מקור

נשענת על רגלה ועוד מעט תחזור

תניף כנף גדולה

בדרך אל הקור בדרך תעצור

בציון עיר האור

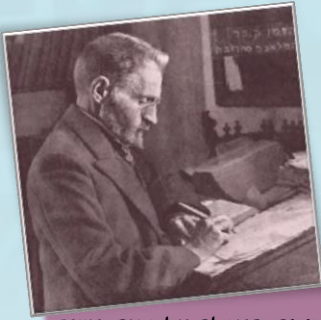
חסידה חסידה אדומת מקור

האם ירושלים, אותנו עוד תזכור?

חסידה חסידה לבנת כנף

בשרי בשלום העיר, בשלום ירושלים

אליעזר בן יהודה

אליעזר בן יהודה (י'נה, 1858 - י'אש'ס, 1922). מחנך השלן העברית. במאמריו 'שאלה נכבדה' (השחר, 1879), קרא לשיבת ציון ולשיבה אל העברית. עלה לארץ ישראל בשנת 1881, ולבסוף היה קיבוץ עליו עלו תורה ומצוות מסיבות לאומיות, כדי לאחד חרדים וחפשיים תחת דגל אחד, של תחיית האומה. אולם בישראל לא רבו לשון לא, ואף רפסו אותו. אך עבר לאמרה חילוניות חריפה, והתמסר כל כולו לתחיית השלן העברית כשפת דיבור יומיומית, שפה לאומית. מילון בן-יהודה הוא מנסה של יצירה בשלנית-היסטורית, יחד עם התחדשות השלן העברית ותחייתה, כנס היסטורי יחיד במינו.

מרכז ללאומיות יישוב ארץ ישראל

...ומדוע אפוא נעשקת התקווה לשוב ולחיות חיי לאום בארצנו השוממה, האבלה על בניה, אשר נדחו ממנה לארצות רחוקות זה אלפיים שנה? ומדוע לא נעשה גם אנו דבר להגן על לאומתנו לבל תאבד ותיכחד מן הארץ? ...

מדוע לא נתרוסס לא נשלח מבטנו אל העתיד? מדוע הגנו חובקים ידנו בצלחת לבלתי עשות דבר, אשר יהיה כמקור נאמן לתשועת העם כולו?

לשון יהיה כל עמלנו כל עוד לא ניתן מרכז ללאומיות, מרכז אשר ימשוך ויקרב אליו כל אישי הגויה הזאת. לשון כל עמלנו סופרינו להחיות את השפה, אם כל העם כולו ייוותר בארצות פזורות בין העמים המדברים שפות שונות. לשון יהי כל עמלנו, כי הוא לא יצלח להכחידנו מתחת השמים: לשון! ...

ואם רק נחפז, כי שם ישראל לא יימחה מעל האדמה, כי אז עלינו לעשות דבר, אשר יהיה כמרכז לכל עמנו כולו, כלב בגויה, אשר ממנו יזרום הדם בעורקי גוית הלאום ויתן חיים לו. והדבר הזה הוא - יישוב ארץ ישראל.

לא חדש הוא הרעיון הזה ולא לגלות חדשות ונצורות באתי במאמרי הפעם, כבר ראו חכמי התלמוד כי אך בזאת תשועת ישראל, כי רק בהאחז העם מעט מעט בהארץ אשר גורש ממנה, רק בעשותו זאת תרפא מכתו בימים יבאו, ויגזרו אומר: הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו א-לה, ישראל בחו"ל עובדי עכו"ם בטהרה הן (ועוד מאמרים רבים כאלה המפוזרים בכל התלמוד). ויקונו כי במאמריהם אלה ישיבו לב בנים אל אם יולדתם, כי ידעו חכמינו רוח העם אשר אליו ידברו ויבינו כי רק במושחם את הרעיון הזה בצבע הדת ורוחה יפיחו בקרבנו, רק אז ימצא לו הרעיון מהלכים בין בני עמנו.

ובאמת היה לאל ידי המאמרים האלה להשיב את עמנו לאט לאט לארצו' לולא חזקה יד הקורות הנוראות אשר עברו על הארץ העזובה הזאת במשך אלפי שני גלותנו, לולא הפכה את הארץ, אשר ארץ זבת חלב ודבש היתה לפנינו, לארץ משכלת ליושבי אירופה ... אך כל החלומות וההבלים האלה עפו הלכו למו לאור המדע, אשר הפיצו כל התרים החדשים את הארץ הקדושה בהראותם לדעת כי כאז כן גם עתה, אחרי אשר היתה שוממה כאלפיים שנה, ארץ ברוכה הארץ הזאת, ארץ אשר לא במסכנות נאכל בה לחם, ארץ פוריה אשר חוננה מאת הטבע בכל הוד והדר מרהיבי עין ומרחיבי לב, ארץ אשר אך ידיים עמלות תחסרנה בה, ולולא זאת כי אז היתה המאושרה בארצות ... כה יעידו ויגידו כל הנוסעים פה אחד. ועתה באה העת גם לנו העברים לעשות ולפעול למען הדבר הגדול הזה...

נייסד חברה כזאת, אשר תהיה כסניף להחברה הגדולה חברת כ"ח, אשר מטרתה תהיה לקנות קרקעות בארץ ישראל וכל הדברים הנחוצים לחיי עבודת האדמה; לחלק את הקרקעות האלה לבני עמנו היושבים כבר שמה, או לאלה מחו"ל אשר יחפצו ללכת שמה; לתת להם הכסף הנחוץ, אם אין ידם משגת לעשות דרכם בכסףם בלבד... אם עשה נעשה הדבר הזה ויכולנו עמוד, ותשועת ישראל מהרה תצמח.

ארץ ישראל תהיה המרכז לעם כולו, וגם אלה אשר יהיו בחו"ל ידעו, כי 'עמם' בארצו ישוב, כי שפה וספרות לו שמה; גם השפה תעשה חיל, סופרים רבים ייוולדו לספרות [העברית]. יען שמה תהיה ביד הספרות להעניק [=לפרנס] את עובדיה ולהיות לאומנות בידם כספרות כל עם ועם... וחכמת ישראל גם היא תשגה מאוד, ותעשה פרי ופרח כאזרח רעון בארצה, והיתה

לברכה לכל העם.

בזאת תשועת כל העם ואושר לאומתנו.

"אך הנחנינה תשא אי אפשר להפסיק."

אליעזר בן יהודה

מילים: ירון לונדון

לחן: מתי כספי

כמו הנביאים הקנאים לשם
הוא קינא לפועל ולתואר ולשם.
ובחצות, העששית בחלונו,
היה רושם במילונו תילי תילים
מילים יפות, מילים עפות,
מתגלגלות מן הלשון.
אליעזר, מתי תשכב לישון
הן קומתך כמעט אפיים שחה
והעברית אשר חיכתה אלפיים
היא תמתין לך עד בוא השחר.

אליעזר בן יהודה

יהודי מבדח

מילים מילים, מילים מילים
הוא בדה ממוחו הקודח.

אם נמה העברית אלפיים, נו אז מה,
הבה נעירנה ונמציא את היוזמה,
את המהפך, את הפצצה,
את הריחוט
בקצה נוצה בכתב רחוט.
כתב כרובית, כתב גלידה,
כתב את כל, את כל מילון בן יהודה.
ועוד הוסיף מילים לברוא
ונוצתו המהירה לא נחה
והשפה גדלה
ולא הכירה את מראה דמותה
את מראה דמותה בבוא השחר.
אליעזר בן יהודה...

ובן נולד לו, וכזאת האיש אמר:
זה הבכור אקרא לו בן יהודה איתמר
שמינקות ועד קמילה, מיום בואו
בברית מילה ועד מותו -
כרותה לו ברית עם העברית
ומלחמה לו את הלעד להכרית.
איתמר - אכן היה לגבר,
קומת תמר ויפי צורה וסבר,
והלשון בפיו היתה שפת עבר.
איתמר בן אבי,
שאביו היה נביא
גבר כלבבי.
אליעזר בן יהודה...

מרק טווין

הסופר האמריקאי מרק טווין יצא בשנת 1867 עם צ'ולי רלן נוצריים מאמריקה, לארץ הקודש, וכתב את משלו. תיאוריו קדמו
ליוסף המלכות הראשונים 11 שנה, ו-15 שנה, והם משמשים לנו קנה מידה לגודל הנס של תחיית האומה ופריחת הארץ,
שהביא (סנהדרין זח ע"א) קראו לו 'הקד' המלכה', כוונתו, תחילת המלכה.

מתוך: מסע תענוגות בארץ הקודש (עמ' 7-63, 83-79, 162-3):

...עשינו כמה מילין בארץ שוממה שאדמתה דשנה, אולם כולה עשבים שוטים - מרחב שקט
וקודר שלא ראינו בו אלא שלוש נפשות - ערבים שלגופם רק כותונת ארוכה וגסה, כחולצות
הפשתן ששימשו אצלנו בנד קיץ יחיד לילדי כושים במטעי הדרום. הללו היו רועים והילכו
קסם על עדריהם בחליל רועים מסורתי...

...לטאות אפורות, יורשות החורבן, הקברים והשממה, הזדחלו אנה ואנה בין הסלעים או רבצו
דומם והתחממו בשמש. מקום שם שרר השגשוג ודער; מקום שם פרחת התהילה ושקעה;
מקום שם שכן היופי ונגוז; מקום שם שררה השמחה והתחלפה בתוהו; מקום שם פיצו החיים
בהוד והדר, והדממה והמוות כבשו את מעוזיהם - שם יסתופף לו השרץ הזה וישים לקלס את
גאות האדם. עורו כעין האפר; והאפר הוא סמל התקוות שנגוזו, של השאיפות שהיו לאפס
ולאין, של אהבות שנקברו. לו היה מסוגל לדבר, כי אז היה אומר: בנו מקדשים - אני אמלוך
בהריסותיהם; בנו ארמונות - אני אשכון בהם; הקימו ממלכות - אני אירש אותן; קברו את

חמדת עיניכם - אנכי אראה את התולעים במלאכתן; ואתם העומדים כאן ביום הזה, והוגים עליו מוסר השכל: גם על גוויותיכם אזחל אני אחרון...

...מחזות מרעישים תנ'כיים שוב אינם מתרחשים עוד בזה העמק [=עמק הירדן]. אף כפר אחד לא תמצא לכל אורכו - למרחק שלושים מיל מזה או מזה. אמנם מוצא אתה שתיים שלוש קבוצות של אוהלים בדואים. אך לא יישוב קבע אחד. יכול אתה לרכב עשרה מילין בסביבה זו ולא ייקרו בדרכך גם עשרה אנשים. לגבי איזור זה אמורה אחת הנבואות:

"והשמותי אני את הארץ, ושמונו עליה איביכם הישבים בה.

ואתכם אזרה בגוים והריקתי אחרים חרב,

והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה".

אין איש היכול לעמוד כאן ליד עין אל מלחה השוממה ולומר כי הנבואה לא התקיימה...

...הנגזר חוגים עתה בטבריה, בקרבת חומותיה ... כאן נתכנס הסנהדרין באחרונה, ובמשך שלוש מאות שנה היתה טבריה עירם הראשית של היהודים. זוהי אחת מארבע הערים הקדושות לבני ישראל, והיא חשובה בעיניהם כמקדש למוסלמים וירושלים לנוצרים. היא היתה מעונם של רבנים ידועי שם רבים. הללו טמונים עתה בקברותיהם כאן, ולידם מונחים עשרים וחמישה אלף מבני דתם [היהודים], שהרחיקו נדוד כדי להיות במחיצתם בחייהם ולנוח לידם במותם ...

... בחוף הצפוני מערבי של האגם ניצב עץ, עץ אחד ויחיד הנראה מעל פני המים, זולת כמה דקלים גלמודים בעיר טבריה, ומעמדו הבודד מיסב הוא אליו תשומת לב רבה יותר משיסב יער עצים שלם...

...תם מסע עליית הרגל. טוב שלא ערכנוהו כדי לזון את עינינו במראות טבע מלבבים, שכן נוחלים היינו אכזבה - למצער בעונת שנה זאת. ב'החיים בארץ הקודש' מעיר המחבר:

"אף על פי שמרבית ארץ הקודש תיראה חד גונית וסרת חן לאנשים הרגילים למעטה מתמיד כמעט של פרחים, לנהרות שופעים ולפני קרקע רב גוניים בארצנו שלנו, עלינו לזכור שחזותה בעיניהם של בני ישראל, לאחר מסע מפרך בן ארבעים שנה במדבר, היתה בוודאי שונה לחלוטין"

לזאת נסכים כולנו בלב שלם. אולם הארץ היא באמת 'חדגונית וסרת חן', ואין סיבה לתארה באופן שונה.

מכל הארצות הנודעות בנוף המכוער, חושבני שזו ראויה לכתר האליפות - הגבעות קרחות ודהיות וחזותן עלובה. העמקים הם מדבריות מכוערות שבשוליהם צמחייה דלה ועטוית עזב ויגון. ים המוות וים הגליל נמים בלב מרחב של גבע ומישור שבו אין מבטך נתקל בשום גוון נעים, בשום עצם מרתק, בשום נוף רך וחזוי בערפל ארגמן, או מנומר בצללי עננים. כל קו הוא גס וכל תו הוא חד, אין פרספקטיבה - המרחק איננו מחולל כאן את קסמיו. זוהי ארץ שיממון, חוסר תוחלת ושברון לב.

כמה כברות ארץ בלי ספק יפות מאד בעיצומו של האביב, ויופיהן רב שבעתיים מול מרחב השממה האופף אותן מכל עבר. שמח הייתי מאד לו יכולתי לראות את שולי הירדן באביב, ואת שכם, עמק יזרעאל, איילון וגבולות הגליל - אולם גם אז ייראו מקומות אלה כגנים פעוטים, שנוצרו זעיר שם זעיר שם, ברחבי ישימון שאין לו סוף.

ארץ ישראל יושבת עטוית שק ואפר. רובצת עליה קללה שהובישה את שדותיה והצמיחה את אונה. במקום בו נישא מנדלתינה וכיפותיהן של סדום ועמורה, מכסה הים הקודר את העמק, ובמימיו המרירים אין יצור חי וקיים. על פניו חסרי הגל עומד האוויר יוקד כמת ללא ניע. על סביבותיו אין דבר צומח זולת עשבים שוטים, ואגודות סוף פזורות, וכן אותו פרי בוגדני הנושא הבטחת ריענון לחיך הניחר, אך למגע יד הופך לאפר. נצרת עיר שכוחת אל; סביב מעברות הירדן שבהן נכנסו שבטי ישראל לארץ היעודה בשיר ובשמחה, אינך מוצא אלא מחנה עלוב של בדואי מדבר מגוחכים; יריחו המקוללת היא תל חורבות מפורר, ממש כפי שהותיר אותה יהושע במופתיו לפני למעלה משלושת אלפים שנה...

...אף ירושלים הנודעת, פאר השמות בהיסטוריה, איבדה את כל גדולתה העתיקה והפכה

לכפר חלכאים; אוצרות שלמה אין במ עוד לעורר הערצתן של מלכות מזרח קרואות; המקדש הנפלא, תפארת ישראל וגאווה, איננו עוד...

... ים הגליל המפורסם נוטש זה זמן רב על ידי שוחרי מלחמה ומסחר, וגדותיו - שממה ודממה; כפר נחום הוא תל חורבות חסר צורה; מגדלא היא מעון קבצנים ערביים; בית ציידה וכורזין נעלמו מעל פני הארץ, ו'חצריהן מסביב' נמים בדממת הישימון, מעון ציפורי טרף ושוועלי ערב. שוממה ומכוערת. וכי למה לא תהא כן? הייתכן כי קללת שמים תנווה ארץ? ארץ ישראל אינה שייכת עוד לעולם החולין הזה. מקודשת היא לשירה ולמסורת - היא ארץ החלומות.

וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יִקְוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנֵּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְצָךְ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ הַזֹּאת וְאֶת־תַּחְלָאֶיהָ אֲשֶׁר־חָלָה יְהוָה בָּהּ: גִּפְרִית וּמִלַּח שָׂרְפָה כָּל־אַרְצָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יִעֲלֶה בָּהּ פֶּלֶעֶשֶׁב בְּמַהֲפַכַת סֶדֶם וְעַמְרֵה אֲדָמָה וְצִבְיִים אֲשֶׁר הָפֵךְ יְהוָה בְּאָפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ: וְאָמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה בָּכֶה לְאֶרֶץ הַזֹּאת מֶה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה: וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם אֲשֶׁר בְּרִית עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: וַיַּחֲרֹף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַזֹּאת לְהֵבִיא עָלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה: וַיִּתֶּשֶׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאֵף וּבַחֲמָה וּבִקְצָף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכֵם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת בַּיּוֹם הַזֶּה:

יהודה ראב

סתם ונקלה חוקמה על ידי שתי קבוצות - הקבוצה הייזשליאנית, בראשה יואל משה סולומון ותלמידיו הצ"ע (ר' עקיבא יוסף שלזינגר), תלמידיו של החת"ם סופר; והקבוצה ההונגריה, עם משפחת ראב ויהושע טענער, תלמידיו חכם צ"ח קלישר, גם הוא תלמידו של החת"ם סופר. לקבוצה ההונגריה היה רקע חקלאי, עוד מהונגריה. יהודה ראב לא רק חכם את'התם הראשון באגודת הנביאים אחרי אלפי שנים, אלא גם היה אחד החלוק במלטה, באגודה ופניניה, בסניף הראשון. (כותב שורות אלה נשוי לאסתר בת צדק ראב, אף ממשיכה מפארת זו של חלוצי 'תורה ועבודה').

יהודה ראב

יושע טענער

יהושע טענער

התלם העברי הראשון

ביום ד' דחנוכה שנת התרל"ט (1878) ירד הגשם הראשון; היה זה גשם בכמות זעומה, ואף על פי כן החלטנו לצאת לחריש ולזריעה, כי העונה התאחרה. יומיים לאחר רדת הגשם רתמנו את השוורים ונצא לחרוש.

התאספנו: דוד גוטמן, דוד רגנר, נתן גרינגארט, אבי אליעזר ראב, יהושע שטמפר ואנכי - הצעיר שבחבורה. יצאנו לשדה, שמקומו נקבע צפונה מן הכביש לחיפה החוצה כיום את המושבה ומזרחה מרחוב פינסקר של עכשיו. בתור חקלאי מנוסה מנעוריו, נפל הגורל עלי לנעוץ את המחרשה הראשונה ולמתוח את התלם הראשון. מתחתי כמה תלמים לשם הכנת המענית ואחר כך התחילו הכיבודים. ר' דוד גוטמן נתכבד הראשון, ובעזרתי הלך אחרי המחרשה שכולם מלווים אותו. השני לכבוד היה ר' יהושע שטמפר, אשר בתפסו במחרשה נתרגש ופרץ בבכי, ויאמר בערך כך: **"אשרינו שזכינו לכך, היותנו מהלכים אחרי התלם הראשון שחורשת מחרשה יהודית באדמת הנביאים, לאחר שנעדרנו מארץ אבותינו משך שנות הגלות הארוכה. ברוך .. ה'.. שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"**. כולנו נרעדנו לשמע הדברים, וכשעיינו דומעות מהתרגשות של יהודים לספר התורה בהקפות של שמחת תורה. ככה חזרו ה'הקפות' כמה וכמה פעמים ללא כל דיבורים נוספים. לאחר זמן מה התפזרו הנאספים, ונשארנו רק אבי ואני בשדה להמשיך בעבודת החולין הרגילה.

את ליל הסדר האחרון בחיינו בפסח תש"ח (1948) חגג ר' יהודה ראב כמנהגו, כשהוא מסב אל השולחן בראש משפחתו - הבנים, הכלות, הנכדים והנינים - בביתו שברחוב ביל"ו בפתח תקווה. אך הפעם הזאת שינה ממנהגו: הוא קם ממקומו, כפוף מעט, חבשו בירמולקה השחורה, נאחז בשולחן בשתי ידיו, עיניו הכחולות-עדיין הבריקו, וקולו רעד: **"אני בטוח", החל מדבר יידיש כשהוא נרגש מאוד, "שהו הסדר האחרון שאני אתכם. לא אשב עוד אתכם, ואתם - תשמרו על התכנסות המשפחה גם בשנים הבאות"**.
אחר כך אמר: **"זכות גדולה היתה לי, שאני, שזכיתי לחרוש את התלם הראשון באדמת מלכס, ולראות בהיווסדה של המושבה העברית הראשונה, זוכה לשמוע באחרית ימי על הקמתה של המדינה"**.

וכאן צעק בקול רק, ובעברית: **"חלום חיי התגשם. ברוך ה' .. שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. תחי מדינת ישראל!"**

גם לאחר כארבעים שנה עדיין זוכרים בני משפחתו את התרגשותו הבלתי רגילה במעמד ההוא ואת הרגשתם הברורה, כי זה אכן הסדר האחרון שעניניהם תחזנה בו, ב'זיידה', וכי עדים הם לפרידתו הקרובה מהם לעולם.

כעבור שבועות אחדים, בל"ג בעומר של שנת תש"ח (1948), בראשיתה של מלחמת העצמאות, כאשר עצם ר' יהודה ראב את עיניו בביתו - בית רעפים מרובע בן קומה אחת, עטור ברושים ועצי זית - נשלם מעגל חיים של **כתשעים שנה** מיום היוולדו בהונגריה בשנת תרי"ח (1858), מעגל של **שבעים ושלוש שנה** בדיוק, מן היום שבו יצא עם משפחתו מהונגריה בדרך לארץ ישראל, ומעגל של **כשבעים שנה** מיום עלייתו על אדמת פתח תקווה בראשית שנת תרל"ט (שלחי שנת 1878), והוא היחיד מכל מייסדיה שהאריך ימים וזכה לראות בהקמתה של מדינת ישראל ביום ה' באייר תש"ח (אף שכבר לא מיהר למקלט בשעת האזעקות), ורק אז נחה דעתו ושקע בתרדמת נצח.

בטרם יאבד את הכרתו למשך שעות עדיין הקפיד לצעוק -- **"שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד"**, כששתיים מבקשת נפשו: **למות על מיטתו בישיבה, זקוף, כגבר, ולחוציא את נשמתו ב'אחד'**.

"אנחנו ינהיגה הארץ אי אפשר להפסיק."

אנו נִסְל את הכבישים
נחצוב צור לאבני גיר.
"הידד", יענו הפטישים,
בשירנו את השיר.

עוד לא יצאו העדרים,
כל העולם ישן עוד.
שחר מלבין על ההרים -
קום החלוץ, קום עבוד!

אם עגמת למזכרת
יד אהובה, ברכת אם.
הומים גלים בכנרת,
אך אל לבך הומים הם.

עד כי תעטף תבל צֶלָה
וַיֵּט רקיע אש ודם.
סלו, סלו המסילה,
פנו דרך, שביל העם!

אנו נהיה הראשונים

מילים: יוסף הסטמן

לחן: זמני

יוסף הסטמן (גראדניץ, 1888
- תל אביב, 1955). מחנכי
'החלוץ' בשו"ן. זוכה פרס
האקדמיה הישראלית למוזיקה,
במסגרת אביזר:

"אנו נהיה הראשונים",
כה אמרנו אח אל אח.
אנו נהיה בין הבונים,
גֵּט המיתר, גֵּט אֶנְךָ.

אנו הולכים, אנו באים,
יש עבודה עד בלי די.
ניטע עצים בין הסלעים
גם בהר וגם בגיא.

ציוניות

אסתר ראב

אסתר ראב, המשוררת הארץ
ישראלית הראשונה, מתה על יהודה
ראב, חורש החלב הראשון
בארצות פתח תקווה

אני ציונית -
ותשכח ימינו אם אשכח זאת!

אני ציונית
מיום שאבותי
שפכו דמעות
לתוך נהרות בבל -
ונפשם יצאה כְּאֵד
למולדתם

אני ציונית
מפני שאבותי
השאירו מרובע
תָּפַל ושחור
על קירותיהם הלבנים
ושפכו לקרבו
את אבנם
על המקדש
שְׁחָרַב

אני ציונית
מְאֻלָּפִי נרות דולקים
בלילות -
שוקעים בְּחֻלְתֵּי התורה
והפסופים למולדת

אני ציונית שצמחה
מתוך פְּסִיפִּים
רצפות בתי כנסת
יהודיים שְׁנֵתָגְלוּ -
שם כתוב
בכל צבעי הקשת
ומאיר באור עולם
באותיות עבריות - כָּאֵל -
רק תִּמּוֹל נחלקו:
"שלום על ישראל"

אני ציונית
ממרומי מִסְדָּה'
המשקיפה על
שִׁירי
המחנה הרומאי

אם ישכח זאת העולם
תשכח ימינו מִצְפּוֹנוֹ ולבו.

שירו הביטוי וראו מילים ולחן: זלמן מן

שור, הביטוי וראו
מה גדול היום הזה.
אש יוקדת בחזה
והמחרשה שוב פולחת בשדה.

אֵת, מכוש, טוריה וקלשון,
התלכדו בסערה,
ונדליקה שוב את האדמה,
בשלהבת ירוקה.

עור, העפילו, עלו
מה מורא ומה רעב?
לא נחת ולא נינף

עד שיזובו שוב, דבש מן הסלע וחלב.
עד ששוב יזובו, עד שיזובו שוב
דבש מן הסלע וחלב.

אחד העם

אחד העם' (=אשר צבי גינזברג), בן לחסידי זלמן וסאחד, שנרשע עליו הירצותו, והפך למשיחי, סופר ומנהיג רוחני במגלות, כמערב לאוסטריה, עם כינוס אגודת 'חובבי-ציון' (1884). 'אחד העם' הביאו את החינוך של 'ציונות רוחנית', שתבטיח את היהדות, על ידי 'יוסד' 'מרכז רוחני' עם כל מה יהיה מלבד על אדמה יהודית בארץ-ישראל. לרצותו, 'האלומה' היא הפוף החי המקים 'ומחייה את התורה, זאת היהדות. 'אחד העם' התפללם מחייפות עם הציונות המדינית של הרצל אחד, ועם פריצת לגרי 'האלומה' והיהדות ההיסטורית על-ידי מדויצ'בסקי ובניין, מאידך. השפייע מחלקות על ח"ן ביאליק, יסד את היכרונו היהודי-תרבותי החשוב ביותר, 'השילוח', ובדש 'מדינת יהודית', ולא רק 'מדינת יהודים'. הביקורת החדה שלו על המנהג היהודי - הציוני - שאנס מאכל ישראל, תוצאות מיקוליו בארץ-ישראל, בדפעה את העולם היהודי. רק בסוף ימיו עזב לארץ, מתרגם, וחי עוד 5 שנים בתל-אביב.

מתוך: 'אמת מארץ ישראל':

אחר שנים רבות שעברו עלי בהגיונות ודמיונות על דבר ארץ אבותינו ותחיית עמנו בה, זכיתי עתה סוף סוף לראות בעיני את נושא חלומותי, את ארץ הפלאות ההיא, המושכת אליה רבבות לבבות מכל העמים ומכל המדינות. כשלושה חודשים עשיתי בארץ. ראיתי את חורבותיה - שארית חייה לשעבר, התבוננתי אל מצבה האומלל בהווה, תן בייחוד שמתי לב אל העתיד, ובכל אשר התהלכתי היתה שאילה חזקה על עיני תמיד: מה תאחזית רבתי לאחריית המימס? האם מוכשרת עוד הארץ לשוב ולחיות, ואם מוכשרים בני ישראל לשוב ולהחיותה? - על שאלת הארץ לא כבד היה לי למצוא תשובה: די ללכת הלך ונסעו בה ימים אחדים, לראות את הרריה ועמקיה, שדותיה וכרמיה, הנותנים פריים למרות כל עצלות הערבים, למען דעת, כי עוד לא נס לחה, וככוחה אז - כוחה עתה, לתת חיים ואושר לרבבות בניה, אשר ישובו אליה בלב שלם ובידיים חרוצות יעבדוה. אבל לעומת זה, לא נקל היה למצוא תשובה על שאלת [עם] ישראל, להביא בממשותף את הכוחות הפועלים, ללמוד מן המעשים בעל עושיהם, עד כמה מסוגלים הם להביאנו עד המטרה הדרושה....

...ואם כן, אם יישוב ארץ-ישראל אינו תשובה על שאלת "מה נאכל" של כל יחיד ויחיד, כ אס על שאלת החיים של הכלל כולו, הלא הדין נותן, כי בעוד אשר לאמריקה ילך לו כל החפץ, על דעתו ואחריותו בלבד, יהיה **יישוב ארץ-ישראל מסור בידי כלל העם**, וכל צעד וצעד יהיה מדוד ונעשה בדעה צלולה ומיושבת, בהשגחת ראשי העם ומנהיגיו, למען יהיו כל המעשים מכוזנים למטרה אחת, ולא יבואו אנשים פרטיים במעשיהם הבודדים ויהפכו את הקערה על פיה...

(ממסל הרמלון על אחד-העם, השנת תרנ"א, על פרשת דרכים, א', ע"א כו-כז)

מרדכי עמנואל נוח

מרכזי מחנאות נולדו (פוליאפייה, 1785 – ניו יורק, 1851). ציטונאי, סופר, שופט קונסול ארצות הברית הטואנס (1813), שפוטל בעל יהדותו. מחשבה של החיות המחיות. תכניותו לחקל אלה המחיות יהודים 'ארכי' – בעלמאנא אילונא, מחיות ניו יורק (1820-1825) נשארה אלא היום ואלא יהודים. אב החל לטפח את רצון שיבת ציון במטרה להקים מחינה יהודית בארץ-ישראל.

מתוך נאומו בפני נוצרים מהם תבע עזרה למפעל ההתחדשות הלאומית העברית:

מה יסכנו לנו ברכות שמים

מאמין אני באמת ובתמים בשיבת ישראל לארצו ובביאת המשיח, ובהאמין כי המאורעות המדיניים בימינו מקבלים בכל יום צורה, שמרמזת על בוא הדבר הגדול הזה, חשבתי לי לחובה לקרוא לעם החופשי של הארץ הזאת (=ארצות הברית של אמריקה) ולבקשו, שיעזור לנו בכל האמצעים, אשר נמצא לנכון לאחוז בהם במצבנו הנוכחי... להשיג את החופש המבוקש....

הרעיון הוא רעיון של שלום מהחל ועד כלה. הוא אומר להושיב את היהודים בארץ הקדושה אך כבעלי אחוזות בטוחים מעושק ועוד, ככל שאר האזרחים והנתינים... וזהו יסוד השיבה. שאר הדברים יבואו בשעתם הנכונה...

... אהובי! מה יסכנו לנו ברכות שמים, גאולתנו המדינית, ישועתנו הנפשית, מחוץ לארץ אבותינו הקללה שורה על ארצנו זה הרבה דורות, האמנם עוד לא באה העת לשית לה ברכה? שעת אבלה היתה גדולה וארוכה, האמנם לא הגיע לה עוד זמן השמחה והפרדות?

...אנגליה מוכרחת לרכוש לה את מצרים, המושלת על הדרך היותר בטוחה לאחוזותיה בהודו, היא דרך הים האדום. ופלשתינה, שאז תימצא בתוך שני איתני ארץ אלה, בין אחוזות רוסיה ואנגליה, תשוב אז לידי בעליה הראשונים, האמיתיים, שיהיו היותר ראויים והגונים לגונן על ענייני העמים, אשר אחוזותיהם קרובות אל הארץ. אז יתיישב בה עם גיבור ועשיר וחופשי, ומלומד בנסיגות. ברישיון הממשלות הנוצריות ואף בעזרתן ובהשתדלותן, תשוב ארץ ישראל עוד פעם לידי צאצאי אברהם. חופי הים התיכון ייפתחו עוד פעם למסחר ומרכלות; השדות ילבשו עוד פעם דשא ויוציאו יבול דשן ורענן, וכיהודים כנוצרים ישאו אז את קולם על הר ציון וישירו שירי שבח והלל לא-ל... זה עתידנו וזה גורלנו. כל ניסיון להושיב את היהודים בארצות אחרות, ולהעמידם שם על הקרקע לא הצליח. עין היהודים היתה תמיד נשואה אל ירושלים, קרית משושנו, ותמיד התנחמו ואמרו: היום הנועד בוא יבוא וההבטחה תקיים...

היהודים הם עתה במצב הטוב ביותר לרכוש להם עוד הפעם את ארצם ולייסד בה ממשלה חופשית. הם עסוקים עתה בכל ליבם ונפשם בהפצת ההשכלה ביניהם. בפולין, מולדביה, וואלאכיה, בפלכי הרינוס והדנובה, ובכל מקום שהממשלה לא תצר את צעדיהם, הם עסוקים בחרישה וזריעה. עבודת האדמה היתה בימים מקדם העסק היחיד והטבעי של העברי. ארץ ישראל היא עתה עזובה, כמו שכבר ניבאו על זה הנביאים, אבל היא מלאה תקווה וביטחון. האדמה היא עשירה, ובכל מקום תראה את דשנה ורעננותה. ארצי הלבנון מוכיחים את טובה ודושנה של האדמה אפילו במקומות היותר גבוהים. מזג האוויר הוא חמים ומבריא, ויש לקוות לקציר משנה בכל שנה... עלינו אך לנטוע את העץ. ידיים רחמניות וגאמנות להשקותו לא תחסרנה; ובקרב הימים יציץ ויפרח, ויעשה פרי תקווה וברכה...

אני מאמין באמונה שלמה, שהמעשים והמאורעות הגדולים, הקשורים ואחוזים בימות המשיח (millennium), שעליהם דיברו הנביאים, שאליהם תצפינה ותכלינה עיני החסידים והנכבדים שבנוצרים, ושאותם יעדה ההשגחה לאחד את כל עמי תבל, יהודים ואינם יהודים, אחדות שלמה - בוא יבואו אך אחרי שיבת היהודים להארץ, אשר נתן להם ה' לאחוזת עולם...

אבל אלה, אשר נפשם שחה עד עפר על ידי הרדיפות, הם אך ישמחו להחליף את מצב העבדות שלהם בתקוות הגאולה. תקווה זו אין היהודים יכולים לאבד לעולם; לעולם לא יוכלו לשכוח את דברי הנביאים והבטחות א-לוהים. אם יאבדו את התקווה הזאת אז יחדלו מהיות גוי ולאום. - משיח היהודים או כבר בא או עוד יבוא. ואם עוד יבוא, אז עלינו לבקש אותו לא פה, אבל בארץ אשר לנו היא, אשר ניתנה לנו לאחוזת עולם ואשר לא נוכל לאבדה, מבלי שנאבד עמה גם את אמונתנו. לא עלינו לשאול, אם רוצים היהודים לשוב ולהאחז בארץ ישראל כאנשים חופשיים. השיבה לציון אינה אך בעדנו בלבד, אלא גם בעד מאה דורות, אשר ייוולדו אחרינו. אין ברעיון זה שום אדיקות נבערה. הדבר טבעי ונקל, ויבוא לאט לאט. תנו לעם ללכת, הראו לו דרך בטוחה, אשר ילך בה, והוא ילך, לא כולו, אבל מספר גדול ממנו, שיהיה בו כרי להניח את היסוד לממשלה כבירה ואמיצה...

(1844 נחמך 1839)

בנימין זאב הרצל

ד"ר תאודור (בנימין זאב) הרצל, נולד במבודסט (1860) למשפחה מסורתית-נאורה, אחיו יצחק הרצל היה שומר מצוות, והקפידה היתה ספוגה מציונות 'חיות ציון', מהשפעתו של הרב יוסף קאנין, תלמידו של הרב אלקיז. כעצמו, הלק והתנחל מן היהדות, למד משפטים אך עסק ביצירה ספרותית וציטאנות, והיפס פיתרון ארציית היהודים דרך התבוללות. משפט דרייפוס (1895), שאלו סיקר כציתאנאי, הביא למחפך תפשו, והוא סיכם זאת בתאולו הקונגרס הראשון: "היהדות החדישה... קיבלה דקירה בתקופה מרכזית שבה... אלו שבו הדינה. הציונות היא שובנו אל היהדות עוד לפני שובנו אל ארץ היהודים". הרצל התמסר כל כולו לעליהות ששח להשיג את צו-ידי הכרה בתאולויות הבית לאולו, בארץ-ישראל (אם רק אפשר). יצא בעליהות הקונגרס הציוני לנסות לשכנע את מנהיגי איכוסה, שיפילו את השפעתם על השולטן התורכי, אשר סיכם לשמוע על ארץ-ישראל ליהודים. כשכשלו, בחן תוכניות שונות להתיישבות זמנית. אחרי שראה שהצעת 'אלגנדה' מפלגת את התנועה הציונית, התייאש. היקש להתפטר, ונספר בווינה (1904), בגיל 44 בלבד. החלו העלם רק אחרי שתי מלחמות עולם והשמדת שליש העם היהודי, אסון אותו צפה והבין, וביקש לתאול-על-ידי עלייה המונית לעליה.

מתוך המבוא ל'מדינת היהודים':

הננו עם, עם אחד!

בכל מקומות מושבותינו ניסינו בתום לבב להתערב בגויי הארצות, רק את אמונת אבותינו אמרנו לשמור בדינו. אין רוצים בנו. לחינם הננו פטריטים נאמים ולפעמים גם נלהבים יתר על המדה, לחינם נביא קרבנות דמים, תרתי משמע, שכם אחד עם יתר האזרחים, לחינם נעמוד להגדיל את שם ארצות מולדתנו במעשי אמונת ומדע, להרבות את עשרון במסחר וקנין. בארצות מולדתנו, אשר נשב בהן מאות בשנים, נחשבנו לזרים, אפילו בפי אלה אשר מולידיהם לא היו עוד בארץ, בעת אשר אבותינו כבר נאנחו בה מעוני. רק הרוב יכריע, מי הזר בארץ; כל דאלים גבר - כמו בכל היחסים בין עם לעם. כאדם פרטי, שאין לו כל שליחות, אין אני מוותר כלל על זכויותינו השמורות בדינו בתורת חזקה, [בפרט] במצב העולם בשעה זו, ועוד עידן ועידנים יגבר הכוח על המשפט. אם כן לשוא נהיה בכל מקום פטריטים ישרים, כאשר היו ההוגינוטים, ויאלצום לנו מן הארץ. לו רק נתנו לנו מנוח...

אך דמה אָדמה, כי לא יתנו לנו מנוח. בלחץ וברדיפות לא יוכלו לכלותנו. אין עוד עם מימות עולם אשר עמד ברוב מלחמות ויסורים כעמנו. רק את הנחשלים הביאו הגזרות הרעות לידי בנידה. היהודים החזקים יקשו ערפם, וישובו אל מקורם, בפרוע פרעות בישראל. הדבר הזה נראה ברור זמן קצר לאחר מתן שיווי הזכויות ליהודים.

עוד אבינו חי עם ישראל חי

הרצל - מתוך ההקדמה ל'מדינת היהודים':

על כן אני מודיע ברורות ותקיפות: אני מאמין באפשרות ההתגשמות, אף על פי שאני משלה את נפשי, כי מצאתי את צורת הרעיון שאין אחריה כלום. מדינת היהודים היא צורך העולם, ועל כן קום תקום.

האין דברי נכונים עוד כיום הזה? האם מיהרתי לקדם פני זמני? האין עוד ייסורי היהודים גדולים למדי? ראה נראה. ביהודים תלוי אפוא הדבר, אם חיבור מדיני זה יהיה לפי שעה רק רומן מדיני. אם דור זה לא הוכשר עוד, יבוא דור אחר, נעלה וטוב ממנו. היהודים הרוצים בכך ישיגו את מדינתם, והם יהיו ראויים לה.

[illegible]

אני אולי את ידך, קול ברגי, ברג יחודי נאצתי, אולי.
המסור אק,
הרגל.

46

אנו רואים כאן צורה חדשה של חיי בני אדם בחברה, צורה המבטיחה אושר יותר מן הקודמת - מי יצר אותה?

ליטוואק הזקן אמר: "המצוקה!"

האדריכל שטיינק אמר: "העם שחזר והתלכד!"

קינגסקורט אמר: "אמצעי התחבורה החדשים!"

ד"ר מרקוס אמר: "הדעת!"

ג'ו לוי אמר: "הרצון!"

פרופסור שטיינק אמר: "כוחות הטבע!"

הכומר האנגלי הופקינס אמר: "הסובלנות ההדדית!"

רשיד ביי אמר: "הביטחון העצמי!"

דוד ליטוואק אמר: "האהבה והייסורים!"

ואילו רבי שמואל הזקן קם על רגליו בחגיגות ואמר:

"א-לוהים!"

ר' שמואל הזקן

ר' שמואל מוהליבר - ייסד את האגודה הראשונה של חובבי ציון (התרג"ח, 1882). שכנע את ההבדן רוטשילד לתמוך. קיבל מהתלמידות את האפודתו של הרצל. רק מאוס בקננתו וחולשתו לא השתתף בעצמו בקונגרס הציוני הראשון, ונפטר שנה אחת אחריו.

לוי יהי

חלילים ולחן: נאמי שחר

עוד יש מפרש לבן באופק

מול ענן שחור כבד

כל שנבקש לוי יהי.

ואם בחלונות הערב

אור נרות החם רועד

כל שנבקש לוי יהי.

לוי יהי, לוי יהי

אנא - לוי יהי

כל שנבקש לוי יהי.

בתוך שכונה קטנה מוצלת

בית קט עם גג אדום

כל שנבקש לוי יהי.

זה סוף הקיץ סוף הדרך

תן להם לשוב הלום

כל שנבקש לוי יהי.

לוי יהי, לוי יהי...

מה קול יצנות אני שומע

קול שופר וקול תופים

כל שנבקש לוי יהי

לוי תישמע בתוך כל אלה

גם תפילה אחת מפי

כל שנבקש לוי יהי

לוי יהי, לוי יהי...

ואם פתאום יזרח מאופל

על ראשנו אור כוכב

כל שנבקש לוי יהי.

אז תן שלווה ותן גם כוח

לכל אלה שנאהב

כל שנבקש לוי יהי.

"אך החטיונה תאמר אי אפשר להפסיק..."

בית חלומותי

חלום: ולחן: נחמי שחר

בבית חלומותי אשר בראש גבעה
תנור גדול אבנה ואש תמיד תבער
וחלונות שבעה וארובה גבוהה
בבית חלומותי אשר בראש גבעה
אני תנור גדול אבנה ואש תמיד תבער
בבית חלומותי שלי אשר אבנה בראש גבעה

אל בית חלומותי המסויד לבן
הגפן תטפס ישר מן הבוסתן
חרוב גם תאנה יהיו לי כמובן
בבית חלומותי המסויד לבן
הגפן תטפס אלי ישר מן הבוסתן
אל בית חלומותי שלי המסויד כולו לבן

על בית חלומותי איני יודעת כלום
ככל חלומותי אפל הוא וחיתום
ולי הוא מחכה בסבלנות אי שם
אולי בראש הרים, אולי על חוף הים
אולי הוא בית חומה נטוש ונעזב
אולי הוא צריף קטן, אולי מגדל שנהב
דבר אחד עליו ידוע לי עכשיו -
יגור בו איש אחד אשר אותי יאהב
אולי הוא צריף קטן של עץ, אולי מגדל שנהב
אבל יגור בו איש אחד,
אשר אותי מאד יאהב.

על כפיו יביא

חלום: יורם טהרלב
לחן: יאיר רוזנבלום

ברחובנו הצר
גר נגר אחד מוזר
הוא יושב בצריפו
ולא עושה דבר.
איש אינו בא לקנות,
ואין איש מבקר,
ושנתיים שהוא
כבר אינו מנער.

והוא חלום אחד נושא עוד בלבבו
לבנות כסא לאלוהו שיבוא,
על כפיו אותו יביא,
לאלוהו הנביא.
והוא יושב ומחכה לו
כבר שנים חולם הוא שיזכה לו,
על סודו שומר ומחכה לו
מתי כבר יגיע היום.
ברחובנו הצר
גר סנדלר אחד מוזר
הוא יושב בצריפו
ולא עושה דבר.

מדפיו הריקים
מכוסים באבק
כבר שנתיים מונח
המרצע בשק.

והוא חולם כי נעליים הוא תופר,
פן על הרים יגור רגלי המבשר.
על כפיו אותן יביא,
לאלוהו הנביא.

והוא יושב ומחכה לו...
בירושלים ישנו
איש לגמרי לא צעיר,
שבנה הרבה בתים
בכל פינות העיר.

הוא מכיר כל סמטה,
כל רחוב ושכונה,
הוא בונה את העיר
כבר שבעים שנה.

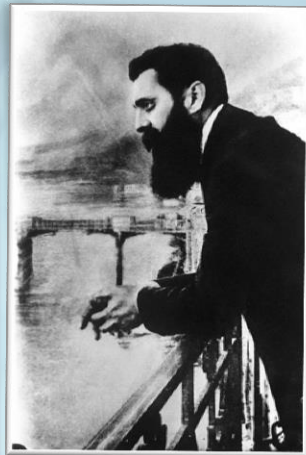
והוא חולם כי, כמו שאת העיר בנה,
יניח למקדש את אבן הפינה.
על כפיו אותה יביא
לאלוהו הנביא.
והוא יושב ומחכה לו...

הרצל-המשך

מתוך נאומו של תאודור הרצל, הקונגרס היהודי הראשון:

...בשיתוף הגורל שלנו חלה הפסקה ארוכה, אף על פי שסבלם של פזורי ישראל היה דומה בכל מקום. רק בימינו אלה, ועל ידי פלאיה החדשים של התחבורה, ניתנה האפשרות לחלקי עמנו הנפרדים לבוא בדברים ולהתאגד זה עם זה.

ולעת כזאת, שנתעלתה כל כך, רואים וחשים אנו בכל מקום, כי השנאה הישנה שתה עלינו מסביב. שמה החדש של התנועה ידוע לכם למדי: **אנטישמיות**. יהודי הדור הזה בראותם את התנועה הזאת השתוממו מתוך הפתעה, ואחר כך הצטערו ורגזו. אולי אין מתנגדינו יודעים כלל, כמה פצעו עמוק את ליבות אלה בתוכנו, אשר ייתכן שלא בהם רצו לפגוע בשורה ראשונה. **היהדות החדשה, דבקת ההשכלה, גמולת הגטו, נטולת המרכולת, קיבלה דקירה בנקודה מרכזית שבלב.** כיום יכולים אנו להגיד זאת בגלוי לב, בלי למתוח

עלינו קו חשד שבכוונתנו לגלגל עלינו רחמי מתנגדינו. אנו הגענו אל חוף הבהירות. לאומות העולם היו מאז ומעולם מושגים מוטעים עלינו. רגש האחדות (=הכלל-ישראלית), שבו מונים [=מאשימים] אותנו מנדינו בלי הרף, נמס והלך לו לפני שהניחה עלינו האנטישמיות, והיא שחזקה אותו מחדש.

אנו, יש לומר, שבנו הביתה. **הציונות היא שובנו אל היהדות עוד לפני שובנו אל ארץ היהודים.** אנו, הבנים שיצאו וחזרו, מוצאים בבית-אבא כמה עניינים המשוועים לתיקון; בייחוד יש לנו אחים הנמצאים בדיוטות התחתונות של העוני. אך בקן-הזרנו מקבלים את פנינו בסבר פנים יפות, באשר גלוי וידוע כי רחוקה מליבנו מחשבת בליעל לשלוח יד בקודש. דבר זה ייראה אגב פיתוח התכנית הציונית.

תנועת ציון הביאה כבר לעולם דבר מה נפלא שמקודם נחשב לאי אפשר: קשר אמיץ בין היסודות החדשים ביותר שביהדות [=החילוניים] ובין יסודותיה השמרניים ביותר [=הדתיים]. ומכיון שהיה כדבר הזה, בלי שנעשו ויתורים בלתי הגונים מצד זה או אחר, ובלי קרבת האינטלקט, הרי כאן ראייה נוספת, אם בכלל היה עוד צורך בראיה יתירה, כי היהודים הם גוי אחד בארץ. איחוד שכזה אינו אפשרי אלא בין בני לאום אחד.

...עבודת ההתיישבות שנעשתה עד עתה השיגה מה שעל פי תכונתה עלולה היתה להשיג. היא הוכיחה כי היהודים מוכשרים הם לעבודת האדמה, מה שהוכחש פעמים רבות. היא הביאה ראייה זו, כאשר ייאמר בלשון המשפט, לזכר עולם. אבל היא אינה פיתרון לשאלת היהודים, וגם אינה יכולה להיות כן בצורתה זו. ונודה בגלוי: היא גם לא מצאה הד רב. יען מה? יען היהודים הם יודעי חשבון. ויש אומרים, שהם בקיאים בחשבון אפילו יותר מדי. נניח כי יש תשעה מליוני יהודים בעולם, וכי עבודת ההתיישבות הזאת מצליחה להושיב בארץ ישראל עשרת אלפים נפש לשנה, הרי שפיתרון שאלת היהודים ידרוש תשע מאות שנה. וזה נראה כבלתי מעשי...

(התרנ"ז ז' (1897), מאמר כתב הרצל, תל-אביב תרצ"ו, ח' 99-102)

הואומה העדוים יסוד העולם הם. המדענות שנותן. הואמים הם הנביאים, הואם אדבר זו. הואמים הם המעוררים בהקלה, הואמים עלוי המעשה העדוים אתיקון העולם. הואמים אתו כאלו בשור זה את שבת ציון.

"אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהָאֵלֶּה אִי אֶפְסֵר לְהַפְסִיק." -

חילוקים: חיים נחמן ביאליק

מיומנו של הרצל לאחר הקונגרס הראשון

הימים האחרונים, המסורים ביותר מימי הריון האידיאה אל פברית, חלפו ונעצו. נצט וכן במסלול עברה הייתי ליוני יורג מדי, ולא יכולתי לרשום את רשימותי, שהן נחוצות למען יורג מקודם, כאשר גם אחרים ממנו חשבו, כי נעלמו נכנסה לנר הניסיונות. אם אכיל את הקונגרס הנצלי באמרה את - שמעך צהיב לא אגיד אנה בפומבי - הרי היא זאת, נצט יסדתי את מדינת היהודים.

או אמרתי זאת היום בפומבי, היגע העבודה צחוק מכל העצבים. אולי בלוד חמש שנים, אכל היוצר מחשבים שנה, יכירו זה הול. המדינה מיוסדת לעיקר כרצון המדינה של העם, אם תמצא אומר: אפילו כרצון יחיד שהננו בעק ארצי ("המדינה זו אני" - אולי היצי). הטרטוריום הוא רק המצע העליון, המדינה היא דבר שהעלטה גם במקום שיש לו טריטוריום. מדינת הנכסיה קיימת גם בלי טריטוריום, אלא זאת היא הדינמיקה.

נצט יצגתי אפוא את הדבר המופלט וההפסד, שמעני כך הוא בלתי נראה למדינות. כמאל באמצעים העליונים ביותר, אלא אלא, אמצעי בניית אידאולוגיה והנכסיה אלה, אלה מציגו את המדינה, ולערכי בהם את העל, שהם האפסיה האומית. 3 בספטמבר, 1897, וינה

פרק זה מיומנו יש בו תחבית כל-תחבית
בדיוק מחשבים שנה 3-1 חודשים עברו מסוף
הקונגרס הראשון, עד להכרזת הא"ס בהחלטות
מדינת היהודים, בס"ט סוף ספטמבר 1947.

ואולי

מילים: רחל

לחן: יהודה שרת

רחל (באופטימיזם) המאכזרת, עזתה לא לך בתרס"ט
(1909), כמאל בלתי מה הצטרפה לחולות כנרת.
חזרה בשופת ונאלצה לעזוב את דלניה. היא
נפטרה בתל אביב, בת 41. הפסגות והעצם
שפשיחיה, כמאל את כל החברה הישראלית

ואולי לא היו הדברים מעולם

ואולי -

מעולם לא השכמתי עם שחר רלן,

לעבוד בנעת אפי?

מעולם, בימים ארוכים ויוקדים של קציר

במרומי עגלה עמוסת אלומות,

לא נתתי קולי בשיר.

מעולם לא טהרתי בתכלת שוקטה ובתום,

של פנרת שלי... הוי פנרת שלי

ההיית, או חלמתי חלום?

סותר סכתבו האחרון של הרצל

אילנה אל קים יהודי

הדבר המפתיע (גליל) ויכוח 'אונגוזה' והפילוג קוצר בלבדו של המנהיג. מכאן יש להסיק את המסקנות. כשהתאגדו השבתיים רק על מדינת היהודים, והנה נשתייגו למוצד ציון.

לעצמי אין פתרון אחר לשאלת קים הקדושה, המכונה בשם שאלת היהודים, שאלת ארץ ישראל. אולם יחד עם זה אין לתקיים לעין שיש בשאלת היהודים גם מיסודי המצוקה האומות (גליל) הפקולטת ברוסיות. שאונגוזה המצוקה לא היו מוסדות (צמחיה). אחר שפראנה, כמסקנה ביניים בגליל, האפשרות והפסקה כאן, 'אונגוזה' כפיתרון צמחין איננו כואב אף צמחי רשאי כל ארגומה. ובייחוד משום שהקופה נעדרה לזמן כיונס הקונגרס השלישי לא, הצלחתי, למרות מאמצי הנאמנים, לקיים אסמור דין והשגון לקונגרס השלישי, להתקדם למסענו ולמדינת המצוקה. כדשנייה לא אצצה על טורקיות.

היו רעלים שבהם הייתי יכול לקנות משהו, אילו לא נשאר קול קריאתי מרחף באויר כקולו של מי שנפרדה סביבנו עליו (אונגוזה, יוני 1901).

לא האמינו לי ולא צדדו לי. אבדתי את יבולתי לקנות את הדבר. יבוא יום ובו אצדד את הפריטים ואני האחריות. כיום אני מוכרח אומרי: שצמחין הקדוש נכח עוד טורקים שולטים בארץ אי אפשר יהיה לקנות דבר בארץ ישראל. מאחר שלא רציתי, נשאר הדבר אצדד צמחין פנה.

אולם מאחר שאני נמצאים יחד, אני רוצים לקנות משהו נד המצוקה, להמשיך ולעזור את קים, ולתקן את המעורבות. את זה נכח לקנות רק אם יהיה קרקע מוכן מתגלית (גליל) נכח, באונגוזה. אולם שמה לא אור אור, אפי שגני מוצד ציון -- רק אילו רצו לא מוצדי ציון אור, הייתי יכול להמשיך ולשאר את קולו הכבד של קולט יחיד, אנוח את אפיקה המצבית, אם נעצ אובי פולק, יחא אובי עם הציונים ושלי עם האפריקאים. צה משרד שואל אפרכי רק על ידי המפסלות.

לעצמי קול 'המצוקה האומות': אחרי פוזרונ קישני, המצב מאד הוציאה מיוסיה, ויהודי רוסיה היקדו לאמריקה בהמוניהם. בשלם השנים של ויכוח 'אונגוזה', לעצמי את האוקיינוס כ-50 אלף יהודים, ובסך הכול כ-3 מיליון יהודים כ-40 שנה. לעצמי הארץ היו קולות אלויה המונעת למרות לא מאמצי של הרצל. רק מלחמת קולות הראשונה הוציאה לכידוש הפריטי של ארץ ישראל, ופגמה את עצמי הארץ באופן חלקי.

אני אצדד אפוא את המצוקה במצב מוחדי טוב, וזה מוכר. כמובן הצלחתי יצדתי מוסדות אחדים של קים היהודי המעורב. גם אני אצדד כאיש מר נפל ובלתי מרובה. אמנם רבות נלחמו בי ולעצמי, אולם מאחר שגם שונאי בנפס לא יכאו לתקול עלי שדיקשתי או מצאתי בגליל, צי יגרונות מורחבים לעצמי, ויבואי לשאר את ההתפארויות בדומיה.

לעומת זאת קיבלתי את שכי, ולמלה מן הכאוי והמגע. באופנה עלי לעצמי במוקד מיון זה בשלם צה אנשים שהיו ראויים לכך יוגר ממני. לא נשארתי מייבשים לי כולם. עם טוב הוא קים פנה. אולם לעצמי גם עם אומלל על מאד. הוסיפה או א-לויים בימים הפאים.

הרצל מסיים מכתבה בה באומותיו בא-לחים, והוא מחזיר אליה את השליחות שנא על צמחין. מורי ורבי הרב צבי יהודה הכהן קוק בצ"ל, הצביע את תלומותיו של הרצל בין תלומותיהם של גדולי הדתות, מהדפי"א ועד אביו, הרב קוק. כששאלתי אותו על כך, חיילי, האריכי בהסברתי, ולבסוף ענה: "אולי זה לא מוצא כן הציני משהו, אבל אותו שחר ה' להתחיל להוציא אותו מן העלות שליו".

"את המצוקה הפא אי אפשר להפסיק".

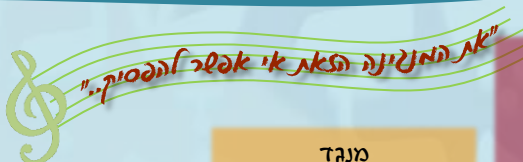
למרות הכל ארץ ישראל

(כתבה לאחר מאורעות תרפ"ט)

מילים: דוד שמוני

ואף על פי כן, ולמרות הכל - ארץ ישראל.
וכל עוד דופק בעולם לב ישראל,
וכל עוד נשמע בעולם 'שמע ישראל' -
את ארץ ישראל.

דוד שמוני (פאברויסק, רוסיה, 1886 - תל אביב, 1956). משורר מילדותו, היה לאחד משירי השנים 1904, היה מורה, עורך ומחבר, ונודע כשירי הדיבוריות הארץ ישראלית, שבהן תיאר את חוויה הדיבוריות החדשה.

אין לי ארץ אחרת

מילים: אהוד מנור

לחן: קליין אלא

אין לי ארץ אחרת

גם אם אדמתי בוערת

רק מילה בעברית חוזרת

אל עורקי אל נשמתי

בגוף כואב, בלב רעב

כאן הוא ביתי.

לא אשתוק כי ארצי

שינתה את פניה

לא אוותר לה אזכיר לה

ואשיר כאן באוזניה

עד שתפקח את עיניה.

אין לי ארץ אחרת

עד שתחדש ימייה

עד שתפקח את עיניה

מנגד

מילים: רחל

קשוב הלב, האוזן קשבת:

הָפָא? הָיָבֹא?

בכל צִפְיָה

יש עצב נָבו.

זה מול דה- החופים השניים

של נחל אחד.

צור הגִּדְרָה:

רחוקים לעד.

פְּרוֹשׁ כפיים. קָאָה מנגד.

שמה - אין בא.

איש וְבֹב לוֹ

על ארץ רָבָה.

הראי"ה קוק

הרב קוק (=הראי"ה), מגדולי החלוצים בדורות האחרונים, נולד על מנהיגותו הציבורית, וגדולות התורנית. למד (בין השאר) אצל הנצי"ב מוולוז'ין, וגדל בצעירותו החל לערוך בטאונים ולכתוב ספרים. מטעם לאחד את כל פלגי 'עולם התורה', וכך להשפיע על עם ישראל כולו. בשנות רבנותו בעיריית בייסק, ניהל מאבק ציבורי תקיף בעד ציונות-דתית-לאומית, ונגד ציונות מנותקת מדת. בשנת ה'תרס"ד (1904) עלה לכהן כרב של יפו והממשלה, עם ראשית העלייה השנייה. בארץ-ישראל המשיך לכתוב ולפרסם ספרי הלכה והלכות, אך בשנים האלו נהנה עליו 'רוח הקודש', וטעם כביר של 'אורות' פרץ והשפיע ממוחקי נשמתו. הוא חדל לכתוב בעצמו ספרי הלכות, ומילא את יומניו, פנקסיו וקצביו, בפסקאות קצרות, גמישות, של רציונות שוטפים. מאלה נערכו ספרי האורות, 'אורות-הקודש', וגם מאמרים רבים, על-ידי עורכים אחרים, ובעיקר על-ידי בנו הרבי"ה, על-ידי הרב הנזיר, ועל-ידי הרב נריה. הרב קוק עצמו לא ניסה עוד לערוך את עצמו, וכתב רק ספרי הלכה. הלכות הארץ-ישראלית חותרת ללול את הלכה שבה תפסוה ובה קמוצה וגם בכל איזוהאליה פליוטית. הוא הראה את הטוב הצפון גם בחלוצים פורקי העו, וניסה בכל דבר לקדם בעולות אהבה, ובמאור פנים, גם כאשר הכאילו לו מאד. עמדה זו, 'יחד עם פסקי הלכה, שלקחו בחשבון ההלכה את צרכי הדור, הביאו למאבק חריף נגד מצב 'קנאי ויחסי'. את הרבנות ביפו והממשלה הפך לרבנות מנהיגה ליישוב החדש כולו. הרב קוק ניסה בכל דבר לממש את הציבור החדש, ולשם כך יצא לחו"ל, ונתקע שם כן ימי מלחמת העולם הראשונה, בהם שהה בשווייץ ובאונגו - שם התייצב בכל כוחו, הרעו ההיסטורי, נגד כל ניסיון של יהודים לטרפד את ההצטרף האסיר, בעונה שיהודים הם 'דת ולא אלוה'. תרומתו להשגת ההצטרף הייתה גדולה מאד. אחרי המלחמה חזר ארצה, על אישלים, והקים את הרבנות הראשית לארץ-ישראל, כמאסד ראשון של 'בית-ישראל', תחת המנדט הבריטי. ההתנגדות החדשה כלפי הרבנות הראשית, ומאבק, מנעו אדרכו יצרו וציצבו דרך ציונית-תורנית-לאומית לציבור גדול, שנאמר בו, וראה בו את מורה הדבר הגדול. בשנת ה'תרצ"ה (1935) השיב את נשמתו לארץ, אחרי כמה קריאות בועות לעלייה גדולה בעוד מועד, ובהם האסון הקרוב. חלק ניכר מכתביו לא הגיעו לפרסום עד היום.

ארץ ישראל

ארץ ישראל אינגה דבר חיצוני, קניין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החמרי או אפילו הרוחני. **ארץ ישראל היא חטיבה עצמאית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה.** ומתוך כך אי אפשר לעמוד על התוכן של סגולת קדושת ארץ ישראל, ולהוציא לפועל את עומק חיבתה, בשום השכלה רציונלית אנושית כי אם ברוח ה' אשר על האומה בכללה, בהטבעה הטבעית הרוחנית אשר בנשמת ישראל, שהיא ששולחת את קויה בצבעים טבעיים בכל האורחות של ההרנשה הבריאה, ומזרחת היא את זריחתה העליונה על פי אותה המידה של רוח הקדושה העליונה, הממלאת חיים ונועם עליון את לבב קדושי הרעיון ועמוקי המחשבה הישראלית. המחשבה על דבר ארץ ישראל, שהיא רק ערך חיצוני כדי העמדת אגודת האומה, אפילו כשהיא באה כדי לבצר על ידה את הרעיון היהודי בגולה, כדי לשמור את צביונו ולאמץ את האמונה והיראה והחיוזק של המצות המעשיות בצורה הגונה, אין לה הפרי הראוי לקיום, כי היסוד הזה הוא רעוע בערך איתן הקודש של ארץ ישראל. **האימוץ האמיתי של רעיון היהדות בגולה בוא יבוא רק מצד עומק שיקועו בארץ ישראל, ומתקוות ארץ ישראל יקבל תמיד את כל תכונותיו העצמיות. צפיית ישועה היא כוח המעמיד של היהדות הגלותית. והיהדות של ארץ ישראל היא הישועה עצמה.**

...אי אפשר לאדם מישראל שיהיה מסור ונאמן למחשבותיו, הגיונותיו, רעיונותיו ודמיונותיו, בחוץ לארץ, כתכונת הנאמנות הנאמנות הזאת בארץ ישראל. **הופעות [רוח] הקודש, באיזו מדרגה שהן, נקיות בארץ ישראל לפי הערך,** ובחוץ לארץ מעורבות הן בסיגים וקליפות מרובים. אמנם לפי גודל התשוקה והקישור של האדם לארץ ישראל, הרי רעיונותיו מוזכרים מיסוד אורא דארץ ישראל החופף [גם] על כל מי שמצפה לראותה. "שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה".

(מתוך אלוט, ח' ט-י)

"והיהדות של ארץ ישראל היא הישועה עצמה" - משפט זה איננו מופיע במקור שכתב האלון, בקובץ ז' ג' - נחמיה קמחי (ירושלים תשנ"ט). הרב צבי יהודה הכהן קוק, מן ה'הרא"ה' עורך והוציא את ספר 'אלוט' בשנת תר"ף, חסידו משפט חסד זה, כנראה בהסכמת הרא"ה והוצאתו.

מתוך הספר הרב קוק על ב.ז. הרצל - דברים שנאמרו בכנס, בשבעה למותו, ביפו: ...וצריך להבין בכלל למה אנו צריכים לשני משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, והרי התכלית המכוון הוא שנשיא אחד יהיה לכולם - "ודוד עבדי נשיא להם לעולם". אמנם כשם שיצר השם יתברך באדם הגוף והנשמה, ולעומתם הכוחות הנוטים להחזיק קיום הגוף על מכונו, לשכללו ולפתחו, וכן הכוחות המחזקים כוח הנשמה הרוחנית, ומעדינים ומשכללים אותה. ותכלית השלמות הוא שיהיה הגוף חזק ואמיץ ומפותח כראוי, והנשמה בריאה וחזקה ומשוכללת, מושכת אחריה בכוחה האדיר את כל כוחות הגוף האמיצים והחזקים לתכלית השכל הטוב והטהור, חפץ העליון ברוך הוא בעולמו --

כן הכין בישראל בייחוד שני אלה הכוחות, הכוח המקביל לערך הגוף האנושי, השוקק לטובת האומה במעמדה ושכלולה החומרי, שהוא הבסיס הנכון לכל התכניות הגדולות והקדושות שישאל מצויינים בהם, להיות עם קדוש לה' א-לוהי ישראל, ולהיות נוי אחד בארץ לאור נויים. והצד השני עצם הכוח לשכלול הרוחניות בעצמה. וההבדל שביניהם, שלצד הראשון יש דוגמא בין כל עמי הארץ לישראל, כמו שאנו שווים להם בגופניות. הצד השני הוא העניין המתייחד לישראל עצמן, שעל זה נאמר: "ה' בדד ינחנו ובגויים לא יתחשב", מצד תורת ה' והקדושה העליונה המיוחדת לישראל עם קדוש. והנה מתחילה הוכנו שני הכוחות הכלליים בשני השבטים שהוכנו למלוך בישראל, אפרים ויהודה...

... והנה התכונה של החיבה הלאומית בתור כללות וחומריות נתגלתה באחאב שחיבב מאד את ישראל, ואחז מעשה אבותיו, עמרי, שהוסיף עיר אחת בארץ ישראל. ודורשי רשומות אמרו כולם באים לחיי העולם הבא - "לי גלעד", זה אחאב שנפל בגלעד. וכדברי תנא דבי

אליהו: שהיה מעמיד פנים במלחמה [כאילו לא נפגע] גם אחרי שנחתו בו החיצים, שלא להבעית את ישראל. אומץ רוח כזה בא מאהבה יתרה ונפלאה. גם כיבד את התורה לפני בן הדד (=שלא נתן להם לקחת "כל מחמד עיניך"), מפני שעל כל פנים כבוד האומה תלוי בה, על כל פנים כלפי חוץ. ועם כל זה לא הכיר ערכה של תורה, וקדושת השם יתברך המיוחדת, שבה כל יתרונם של ישראל, על כן הלך בדרכי איזבל ובחוקות התועבות של גויי הארץ, לפי המידה שהיתה שולטת אז ברוח הזמן. לעומת זה, יאשיהו הגביר את הצד הרוחני עד אין דומה בכל המלכים, כעדות הכתוב: "וכמלו לא היה לפניו מלך, אשר שב אל ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו, ככל תורת משה" (מלכים-ב כ"ג, כה), עד שלא רצה כלל להיות יחס (=לאפשר קשר של) ישראל עם אומות העולם, ובזה ויתר על דברי ירמיה הנביא, שציוה מפי ה' להניח לעבור בארץ ישראל את חיל מצרים. על כן באחאב ויאשיהו [ששניהם נפלו במלחמה], התכנסו שתי הנקודות של יוסף ושל יהודה, כוח משיח בן יוסף, ומשיח בן דוד...

...והנה בתור עקבא דמשיח בן יוסף, נתגלה חייו הציונות בדורנו, הנוטה לצד [הלאומי] הכללי ביותר. ומצד חסרון הכשרתו אין הכוחות מתאחדים להשכיל, מעבר מזה, איך שההכשר הכללי (=הלאומי והאוניברסלי) לישראל אינו כי אם בסיס ליסודו המיוחד, ועל כן צריך שתהיה ההנהגה מכוונת לתכלית ההתעלות המיוחדת, ולהיות מושפעת הרבה מהסגולה של יחידי הדור, צדיקים וחכמי תורה - ולעומת זה ההכרה שהחפץ לחזוקם של ישראל והתנערותם בתור אומה חיה, עם כל צרכיה החומריים, שהוא דבר נכון כשמצטרף לכל התכונה הראויה. [וההפרדה בתנועה הציונית] גרמה עד כה שלא הצליחה במעשיה, עד שחסרון ההצלחה גרם לסכסוכי דעות וריב אחים שהלכו בדרך מסוכנה כזאת (=פילוג אוגנדה), עד שהמנהיג הראשי נפל חלל מעוצר רעה ויגון. על כן ראוי לנו לשום אל לב, להשתדל לנטיית ההתאחדות של עץ יוסף ועץ יהודה, לשמוח בהתנערות חפץ החיים הבריאים האנושיים המפעם בכלל באומה, [ועם זה] לדעת שהתכונה הזאת אינה תכליתם [המיוחדת] של ישראל, כי אם הכשר הגון, כשיגודל על פי דרכו.

נרפס במלחמי הרא"ה, א', א' 94-99: מקומו בקולד הראשון לישראל, וישראלים תשס"ו, ק"ט-ק"ז.

חבלי משיח

ח'לים ולח: ח'לים

כאשר אני הולך
בלי אֵן ובלי אֵן
על לְפִי כמו קמץ
יש לי כל הזמן
שיר קטן, שיר קטן.
חבלי משיח, הנה זה בא
חבלי משיח, הנה זה בא
חבלי משיח הנה זה בא היום
הנה זה בא היום
יש כאלה ששרים
מעבר ל דממה
שפתיים אולי אינן נעות
אבל קולם
יִשְׁמַע, יִשְׁמַע.

חבלי משיח, הנה זה בא...

לפעמים אני סופג
מכה אחר מכה
וכשרע לי וכשרע לי
אז אני דווקא
שר לי כך, שר לי כך.

חבלי משיח, הנה זה בא...

אם אגיע אל הבית
אצל הברושים
מישהו יגיש לי מים
וככלות כוחי
עוד אשיר, עוד אשיר.

חבלי משיח, הנה זה בא...

א.ד. גורדון

אהרן צ'וק גורדון והרא"ה קוק עלו לארץ מאותה שנה - התרס"ד - ראשית חוליה הנפיה. הרב קוק צפה וככה *לעל* 'אלוהי' הארץ ישראל, ותיאר את ההתאחדות היהודית של מלחמתנו וקבוצתו. א"ד גורדון תיאר בספר *ימיה וציונותו*, את האור הדוקר את הציץ *אליעזר דוליה*, אשר הולט כל כך בנולד של ארץ ישראל, *קשה לו להתגלגל אליו*. מסיום מכתמו בזה - מכתמו מארץ ישראל - שנכתבו במן קצר לאחר עלייתו, הוא מציב את החזון האלוסי, ואת הנכונות ומסירות הנפש להגשמתו. כסוף הכל.

מכתב מארץ ישראל

ידידי! מכתבי הראשון מארץ ישראל היה צריך כרגיל להתחיל מציור הרשמים, שעשתה עלי הארץ. אולם לעת עתה אינני יכול לתת לעצמי חשבון ברור: יש בזה איזה דבר מסובך ומזוהר. אינני יודע מהי סיבתו של מצב רוח שכזה: אם הסיבה היא מפני שעזבתי את רוסיה ברגש עצב, שאינו סר ממני עד היום; או מפני שאיני יכול לשכוח את הטבע של ארץ רוסיה, שנחשב עלי, וקשה עלי להתרגל מהר לטבע ארץ אחרת. אפשר שהסיבה היא בשני הדברים גם יחד. ועוד גורם אחד: הים הגלילי פעל עלי פעולה פתאומית כבירה ועמוקה. הים הגלילי עורר בי חדווה, שכמוה לא הרגשתי מעודי, במרחבו האין סופי - ואי אפשר שלא לומר - בטהרתו השמימית. הוא כרגע הכריח אותי לשכוח כל מה שיש מן היחסיות שמחניקה אותנו, הרבה יותר ממה שאנו יכולים לשער; הוא בא עמי בשיחה כל כך בפשטות, כל כך בטבעיות, על אודות עניינים, שבחברת בני אדם אי אפשר לדבר על אודותם באופן חופשי. הוא דיבר עמי על דברים המובנים מעצמם, על דבר האין סוף, על דבר האהבה האין סופית לכל היצורים, על דבר האדם, על דבר הא-לוהים...

כשאנו עולים לארץ ישראל הננו באים בדרישה לקבל רשמים מסוג ידוע, ואנוכי כשעליתי אל הארץ הקדושה, תהי הסיבה מה שתהיה, רחוק הייתי ממה שהרגיש ר' יהודה הלוי. וגם אחר כך, כשביקרתי את המושבות, לא הרגשתי מה שחייב כל ציוני טוב להרגיש, או מה שליבו מעצמו מרגיש. אכן הטבע כאן יפה להפליא, אך ביופי זה אני מרגיש איזה חסרון. אולי מפני שהיופי רב יותר מדי, אינני רגיל לפרספקטיבה שכזו. מפני השקיפות שבאוויר הכול נראה גם מרחוק בבהירות עזה, הדוקרת את העין שאינה רגילה, ולפיכך היופי הזה נראה כאילו איננו טבעי אלא מלאכותי. אינני רגיל אל חד-גוונות זו, אל היציבות של היופי הזה, שאיננו מועם לעולם, ואל השקט הזה שאינו מזדעזע לנצח. אינני רגיל לדומיה המיוחדת והרצינית, שהיא הבעה למחשבה העולמית הגדולה והצער העולמי הגדול...

וכך אני לאט לאט מתחיל להרגיל מבט עיני, להתרגל אל הטבע הארץי, ואם אפשר לומר כך - להבין את לשונו, ואותו בעצמו...

...מה הם כוחותינו ואמצעינו? לעת עתה צריך להגיד ישר: אפס. יש בין התושבים שבארץ ישראל אי אלו יחידים בודדים, ויש יחידים אחדים מהצעירים שעלו הנה - וזהו הכל! ואילו היה הקומוץ הזה מתאחד וניגש לעבודה! וגם האמצעים מועטים מאוד, וגם אלה לא נתבררו עדיין. צריך לחשוב הרבה, ולבחון את הדבר מכל צד, עד שיתברר לנו מה שהוא, [כדי] שנוכל להכין תוכנית כל שהיא בקווים כוללים. ולפיכך מצדי היה הדבר נחשב לעניין מבוהל אם הייתי בא לדבר עכשיו על אודות זה. לעת עתה דיה לנו ההכרה שאנו צריכים לגשת לעשות מה שהוא בכיוון שהרציתי כאן, כי רק בזה תלויה הצלחתנו. רגש שמירת הקיים במובן הרוחני, הזמן והסבלנות, המה יאלפנו מה עלינו לעשות. אנחנו צריכים עוד לזכור, שהעבודה שלנו תספיק לכל הפחות לדור שלם, ולא אנחנו נגמור אותה, אך עצם העבודה בכיוון שכזה נתחילנו חיים וכוחות.

כמו שהנך רואה, ידידי, אינני מכיון אילויות. עשיתי חשבון נאמן ויצא מן החשבון פאסיב נורא, בעוד שהאקטיב קטן מאוד. ובמה 'נכסה' את הגרעון? צחוק הוא לקרוא לזה בשם גרעון! אבל במה נמלא את החיסרון, נקרא לו באיזה שם שהוא?

רק ברצוננו, במסירות נפשנו לעבודה הזאת, בזה שנהיה מוכנים לכול! יש אגדה, כי אילו היו היהודים מאחרים לצאת ממצרים רגע אחד, לא היו יוצאים משם לעולם. אני מסביר זאת לעצמי, שהרגע ההוא היה רגע של התרוממות הכוחות, כמו שיקרה לאדם בבוא עליו צרה פתאומית, שברצותו להציל מה שאפשר, הוא מרים משא כבד, מבלי להרגיש כבדותו. אחר כך כשהסכנה עוברת, הוא מתפלא בעצמו איך היה אפשר לו להרים משא שכזה. רגעים שכאלה אינם חוזרים ושבים. ואנו צריכים להכין לנו רגע שכזה.

יאמרו שזוהי אוטופיה, שזהו דבר שאי אפשר. כן, ידידי, זהו באמת דבר אי אפשרי. אך אל נא תשכח, כי הציונות כולה היא דבר בלתי אפשרי. ולא רק הציונות, אלא כל תנועה של חופש היא בראשיתה אוטופיה, דבר בלתי אפשרי! אם אבותינו, בימי החשמונאים, היו עושים להם תוכניות על פי החשבון המדויק, אם היו הולכים רק בדרך הפוליטיקה הראלית ובהיגיון ישר, אז בוודאי שהיו ידיהם רפות, והעם העברי היה נידון לאבדון. בכלל, אמנם מוכשרים אנו להאשים את עצמנו בשאיפות קיצוניות, אבל באמת הצרה היא שהאידיאליסטים שלנו הם יותר מדי ריאליסטים, פיקחים הם יותר מדי. וכל התנועה שלנו לשם האידיאל כולה חדורה רוח הראליזם הפיקח. אין אצלנו אמונה נלהבת, אין בנו השאיפה הכבירה שמביאה לידי מסירות נפש, שפורצת כל הגדרים ויכולה למשוך ולשאת בזרמה את הכל ולנצח את הכל. אנו יותר מדי טבועים בשיקול הדעת, אוהבים אנו לנשט למשחק רק כשהזיכיון ברור לפנינו, פוחדים אנו לצאת נגד כל האפשרויות, יראים אנו יותר מדי מפני המספרים (וזהו במקום שאין מקום למספרים, ולהפך, במקום שבאמת צריך לדעת את המספרים, שם אנו אוהבים לרחף מעל העננים ולהסתפק 'ברמיה המרוממת אותנו!'). אך אנו צריכים לדעת תמיד, כי בעניין תנועתנו הלאומית, כל האפשרויות וכל המספרים הם נגדנו, וכל 'שכל בריא', כל 'הבנה נכונה' - נגדנו הם! ואם לא יספיקו לנו הכוחות ללכת הלאה בדרכנו, למרות כל המספרים וכל האפשרויות, בניגוד לכל 'שכל בריא' - אז אין מה לרמות את עצמנו, אין לשחק באידיאליזם, בציונות, בתנועה לאומית! המנהיג הגדול שלנו המנוח (=הרצל) היה לנו למופת, איך צריך לעשות בניגוד לכל. הוא עבד נגד כל המספרים, נגד כל האפשרויות. הוא הלך קוממיות כל זמן שחייו לא כלו, והוא גם הצליח לעשות פרצה הגונה בחומת הגטו שלנו.

אם אפשר היה שקולי היה נשמע, הייתי קורא לכל מי שרוח לו, כי יבוא הנה לעבוד על אדמת ארץ ישראל. לציון השבה לתחייה אין צורך ביהודים התקועים בחוץ לארץ. רק את אלה היא נכונה לקבל בזרועות פתוחות - עובדים בעלי כשרון ומסורים, הנכונים לשאת ולטבול הכל, שהם יעלו ויעבדו פה. זוהי העבודה הלאומית האמיתית, הראויה לשם ציונות. ורק לה הזכות להיקרא בשם זה.

תרס"ד (1904), ידידך...

מחבר: כותמי א"ר גורדין, א', האומה וההנהגה, ירושלים תש"ח, עמ' 77-85.

"אל תחזיקי תשק אי אשכר להפסיד".

כשומרון במצור - כל הארץ כולה,
וכבד הרעב מנשוא.
אך אני לא אובֶה בשורת גאולה,
אם מפי מצורע היא תבוא.

הטהור יבשר וגאל הטהור,
ואם ידו לא תמצא לגאול -
אז נבחר לי לנפול ממצוקת המצור
אור ליום בשורה הגדול.

יום בְּשׁוֹרָה
מילים: נחל

וְאֶרְבֶּעָה אֲנִשִּׁים הָיוּ מִצִּרְעִים
פָּתַח הַשָּׁעַר
וַיֵּאמְרוּ אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ: הַיּוֹם
הָיָה יוֹם-בְּשׁוֹרָה הוּא
(מלכים-ב', י', ג-ט)

בשכבר הימים האויב הנורא
את שומרון הביא במצור;
ארבעה מצורעים לה בשרו בשורה.
לה בשרו בשורת הדרור.

"אֵל הַחַיִּים הָאֵל אֵלֵינוּ אֵלֵינוּ אֵלֵינוּ"

אלעד ירד אל הירדן

חזנים: אברהם ביטאן

אלעד ירד אל הירדן, הוא ראה הכל פורח
להרדף אותו הריח, ממש כמו בראשונה.
אלעד ירד אל הירדן, הערבה ירוקה כפליים
והנה שקטים המים, ממש כמו בראשונה.

אלעד אלעד יקים הגשר, כמעשה אבות
אלעד אלעד ירקום הקשר, בין הלבבות.

אלעד ירד אל הירדן, הוא נשט אבני הקלע
אבני גדית חצב מסלע, ממש כמו בראשונה.

אלעד ירד אל הירדן, לחדש אורחות כקדם,
זקן ונער במ ירדו, ממש כמו בראשונה.
אלעד אלעד יקים הגשר...

אלעד ירד אל הירדן, שני מחנות חיבר בגשר
ברית תהי לנו וקשר, ממש כמו בראשונה.

אלעד ירד אל הירדן, הוא הביט בתכול רקיע
יונים צחורות אל על הפריח,
ממש כמו בראשונה.

חורשת האקליפטוס

חזנים: אברהם ביטאן

כשאמא באה הנה יפה וצעירה,
אז אבא על גבעה בנה לה בית.
חלפו האביבים, חצי מאה עברה
ותלתלים הפכו שיבה בינתיים.

אבל על חוף ירדן כמו מאומה לא קרה,
אותה הדומיה וגם אותה התפאורה:
חורשת האקליפטוס, הגשר, הסירה
ורוח המלוח על המים.

בשביל הנה יורדת עדת התינוקות,
הם בירדן ישכסכו רגליים
גדלו הילדים וכבר למדו לשחות
ובני הנעורים חותרים בשניים.

אבל על חוף ירדן ...

מעבר לירדן רעמו התותחים
והשלום חזר בסוף הקיץ
וכל התינוקות היו לאנשים
ושוב על הגבעה הקימו בית

אבל על חוף ירדן ...

כנרת

חזנים: רחל

חזנים: אברהם ביטאן

שם הרי גולן, הושט היד וגע במ!
בדממה בוטחת מציצים: עצור.
בבדידות קורנת נם חרמון הסבא
וצינה נושבת מפסגת הצחור.

שם על חוף הים יש דקל שפל צמרת
סתור שיער הדקל כתינוק שובב,
שגלש למטה ובמי כנרת
משכשך רגליו.

מה ירבו פרחים בחורף על הפֶּךְךְ,
דם הכלנית וכתם הכרכום.

יש ימים פי שבע אז ירוק הירק,
פי שבעים תִּקְלָה התכלת במרום.

גם אם אָגַרְשׁ ואהלך שְׂחוּחַ,
והיה הלב לַמִּשְׁאֲאוֹת זרים -

הַאֲכֹל לִבְגֹד בָּךְ, הַאֲכֹל לִשְׂכֹחַ
חֹד נְעוּרִים?

קולונל ריצ'ארד מיינרצהאגן

ר' מיינרצהאגן היה קצין מודיעין בריטי במפקדה של אלנבי, כשנכבשה הארץ מידי התורכים. הוא חיז ציוני מנצחיו - ומתוך הכרה מלאה וינאייט, לא היה בריטי יותר מסוף אציונות מנחן.

מתוך 'פרקי יומן מזרח תיכוני' (עמ' 11, קניה, 28/10/1903):

מתבשלת תוכנית להציע ליהודים בית ברמה של אואסין-גישו [תוכנית אוגנדה]. אני מקווה שהם יסרבו, כי בזה הם מביאים צרות על ראשיהם. קודם כל, ביתם של היהודים הוא בארץ ישראל, לא באפריקה. התוכנית רק תוסיף על האנדרלמוסיה המדינית, והא-לוהים יודע כי תהייה פה צרות די והותר בעוד חמישים שנה, כאשר יקנו להם הילידים השכלה. היהודים גם אינם מטיבים להתערב בזולתם - מעולם לא הצטיינו בכך; יש להם דת, מנהגים והליכות משלהם, והם יהיו גורם בלתי נוח ביותר לעיכול במזרח אפריקה אם יבואו במספר ניכר. מדוע לא לשדל את התורכים שיתנו להם את ארץ ישראל? הערבים אינם עושים בה מאומה, והיהודים, על מוחם וכוחם הדינמי, יהיו נכס כביר לתורכיה.

2.12.1917, ארץ ישראל (עמ' 18):

היהודי, או בעצם הציוני, רואה בנו בפרוש את המכשיר שעליו הא-לוהים להגשים את ההבטחה ולהחזיר את ארץ הקודש לעם ישראל. אשר על כן מקבלים אותנו בברכה בכל מקום, ובכל המושבות היהודיות מורגשת הקלה כנה מאוד לנוכח סילוקו של העול התורכי, שבשביעם היה פירושו דיכוי, טבח, עתיד חסר תקווה ומכשול חרוץ להתפתחות שוחרת שלום, בין בתעשייה ובין בחקלאות. ליבם סמוך ובטוח שתחת שלטוננו ישאו פרי כל מאמציהם להתנחלות תעשייתית... הדבר נותן לציונות תנופה כבירה.

7.2.1918, משרד המלחמה (עמ' 20):

סעדי ארוחת צהריים עם הליידי קרו; גם אסקווית ובלפור היו שם, וגם וולטר רוטשילד שהראה לי העתק של הכרזת בלפור, מסמך שעל שטון יחיד בשיחה כולה. זה מסמך דו-משמעי, ואפשר לפרשו בהרבה פנים; הוא אינו מונע ריבונות מן היהודים, אבל איננו יכול לתפוס איך אי פעם תוכל לקום מדינה יהודית, שלא תפגע בזכויות האזרחיות והדתיות של הערבים. המסמך נותן ביד אחת ונוטל בשנייה, ואותי הוא מאכזב. אני הצגתי לבלפור שאלה ישרה: "האם זה פרס, או שוחד ליהודים בעד שירותים בעבר, והאם זה ניתן מתוך תקווה לתמיכה מלאה במשך המלחמה?". גם הוא, גם וולטר רוטשילד, וגם הליידי קרו התמרמרו. בלפור אמר מיד: "ודאי שלא; גם ראש הממשלה וגם אני עצמי הושפענו מן הרצון לתת ליהודים את המקום היאה להם בעולם; אומה גדולה שאין לה בית, היא דבר שאיננו כשורה". אמרתי, שאני שמח לשמוע זאת. אחר כך שאלתי: "האם בתוך תוכם, אתה רואה בהכרזה הזאת צ'ארטר לריבונות יהודית בארץ ישראל, בסופו של דבר, או שמא אתה מנסה להרכיב אוכלוסיה יהודית על ארץ ישראל ערבית?" בלפור שהה מעט עד שהשיב, והוא בחר במילים בשום לב: "תקוותי האישיות היא שהיהודים יצליחו בארץ ישראל, ולבסוף ייסדו מדינה יהודית. עכשיו הדבר תלוי בהם; אנחנו נתנו להם את ההזדמנות הגדולה שלהם".

פרקי יומן מלחמת תיכונן 1917-1956, התפרסמו בעברית 1973-1974, וז'אליס 1973.

"את החגיגה הזאת אי אפשר להפסיק..."

האמונה

הרא"ה קוק

לעזר חיה בלבבנו, האמונה, הנאמנה,
לשוב לארץ קדשנו, עיר בה דוד חנה.

שמה נעבוד לגורלנו, בחדוה בגילה וברנה,
שמה נעלה לרגליו, שלוש פעמים בשנה.

שמה נעמוד לגורלנו, אב המון קנה.
שמה נחיה חיינו, חיי עדת מי מִנָּה.

תורת חיים חמדתנו, מפי עליון נִתְּנָה.
נצח היא נחלתנו, ממדבר מתנה.

תְּקִיָּתָנוּ

נפתלי הרץ אומר

נפתלי הרץ אומר
(לויז'ה, 1856 - ניו יורק,
1909). מלחמה עמית
מחולל. שנים מכילי של
אומץ אוליפאנט, מן
הנצחים 'הציונים'. עזה
לארץ השנת 1882. אק
התיאטר, וחי פאליטיקה
שנת 1892. פרסום גדול
נתפסות שיווי הציונים,
אויחוד 'התקווה' 'מלחמה
הירדן'.

כל עוד לא אבדה תקוותנו,
התקווה הנשנה:
לשוב לארץ אבותינו,
לעיר בְּה דוד חנה.

כל עוד בלבבו שם פנימה
נפש יהודי הומיה,
ולפאתי מזרח קדימה
יענו לציון צופיה

כל עוד דמעות מעינינו
ידלו כגשם נדבות,
ורבבות מבני עצמנו
עוד הולכים לקברי אבות

כל עוד חומת מחמדנו
לעינינו מופעת,
ועל חורבן מקדשנו
עין אחת עוד דומעת

כל עוד מי הירדן בגאון
מלא גדותיו ידלו,
ולים כנרת בשאון
בקול המולה יפלו

כל עוד שמה עלי דרכים
שער יפת שְׁאֵיָה,
ובין חורבות ירושלים
עוד בת ציון בוכיה.

כל עוד דמעות טהורות
מעין בת עמי נזלות,
ולבכות לציון בראש
אשמורות
עוד תקום בחצי הלילות

כל עוד נטפי דם בעורקינו
בקצוֹא נשוב ידלו,
ועלי קברות אבותינו
עוד אגלי טל יפלו

כל עוד רגש אהבת הלאום
בלב היהודי פועם,
עוד נוכל קִוֶּה גם היום
כי עוד ירחמנו א-ל דועם.
שמעו, אחי, בארצות נדי
את קול אחד חוֹדֵשׁ:
כי רק עם אחרון היהודי
גם אחרית תקוותנו!

שלמה לביא

אלמה לביא, אבי רעיון עין חרוד (הקיבוץ הגדול), ומחנכי תנועת העבודה. בשל 60 התנדב להילחם במלחמת העולם השנייה, כנהג משאית. שכל בעין חרוד את אשתו רחל ביסלה, ובמלחמה הצטלמה את שני בניה. כיהן כחבר הכנסת הראשונה, אחרי קום המדינה.

ממכתבו של שלמה לביא, חלוץ העליה השנייה, לאביו:

אבא ואמא יקרים וכל בני המשפחה.

קודם שאתים אלה בספינה אשר עננה לארץ ישראל. אנה, אבי מורי, אנה האיש אשר נמך בנשואי אהבה לארץ ישראל. ואנה עצוב היה לי, כאשר דווקא קלתי לארץ הנסבטאון אפרה, לא נבדנו כהיפך בן מאביו. אך לזי היה מלא אהבה וברכה וק וואמא ואל המשפחה. הנני מאמין מאמנה שלימה, כי הוול צלי להטמל בסולת מסילה אמנית, ואמנוק, ואמנוק עם ישראל כולו. האם אצליז איני יודע. אמא ידעתי נאמנה: אהיה נאמן אלאיפה זו, אמא נפשי וקוסי אמסור אה, כל בתי אצרכו אה, כל בני אקדיש אה.

הגרסה (1905)

"אך החנינה תאא אי אפשר לעסוק..."

על גבעות שׁיר אַבריק

מילים: אלכסנדר פן
לחן: מרדכי בריא

אלכסנדר פן היה מאמר צעיר-חסי, נאמן, נאמן, ונאמן, והקפדתו הקולמוסית הרבה לכתוב בנאלי חברה.

אדמה, אדמתי
רחוקה עד מותי

רוח רב חרבוניך הרתיח
(רוח רב הרתיח)

אַרשתיך לי בדם, שְׁאָדֶם וְנָדֶם
על גבעות שׁיר אַבריק וְחֶרְתִּיהָ

המחול בגלים
יעגל עיגולים
אורי, שמש - לעד בחרתיה
ביומי ולילי, לי יחיד עמלי
על גבעות שׁיר אַבריק וחרתיה

כאן צמרות הדתים
מדמרות: זה ביתי
אבן אבן תלחשי: הכרתיהו
קרה, הורה שלי
יבולי מבשילים
על גבעות שׁיר אַבריק וחרתיה

בשבועה לוקטה
את שבויה לי עתה
זה הלב את נדדו לא ירתיע
כי צניי חרות
האדם הפשוט
על גבעות שׁיר אַבריק וחרתיה

שיר העבודה

מילים: נתן אלתרמן
לחן: נחום נרדי

כחול ים המים,
נאווה ירושלים
אורים השמיים
על נגב וגליל.

השמש אורי לנו, אורי,
המחרשה עברי, עברי,
חרשי בתלם וְחֶדְזוּרִי
עד לילה, ליל יאפיל.

שיר, שיר, עֲלֶה נָא,
בפטישים נָאָן, נָאָה,
במחרשות נָאָה,
השיר לא תם, הוא רק מתחיל.

דמר

מילים: אברהם אלונסקי
לחן: מרק ארבי

אברהם אלונסקי - סופר, זמר
ומתרגם. מילא מפנה שירה
הישראלית, מהשירה המזרחית של
דוד מיאליק, אל השירה האשית-
לירית.

לא אורחת גמלים ירדה לכרוע,
לא דבשת היא אל מול כוכב.
זה הרים, הרים שבגלבו,ע,
ההרים צופים אלי מרחב.

הם זוכרים את לובן אוהליו,
שפשוטו בְּעֶמֶק פִּיזִיּוֹם.

הם זוכרים את מדבחות ליליו,
שעלו באש הניגונים.

שירו לי, כי טוב לי, טוב לשמוע
שוב פָּאָד מול סהר זה ותכול.
שירו עד ימוש גם הגלבו,ע
וְיָצֵא עִמָּנוּ בַּמְּחֹל.

כי שְׁרִי, מותר הוא לי הדמר,
כי צִיּוֹת דרעתי בדמעה.
פְּלִרְוִעִים בחג של גֵּד הצמר
לנו התגמול והתרומה.

שוב פָּאָד לְבָן הולך הסהר
ומושר בקרן היובל.
שוב פָּאָד הלב פותח שער,
וְנִדְמָה: לעד לא יִנְעַל.

איך היום קסומים ולא מִיִּין
שבנו הנה בְּמִשְׁעוֹל הַלֵּד
לחדש לכתנו אל העין,
לפִּעֵם שִׁירָנוּ מִנֵּי אֵד.

שירו לי, כי טוב לי, טוב לשמוע...

שיר העמק

מילים: נתן אלתרמן
לחן: דניאל סמבורסקי

נתן אלתרמן, מאמר דור החנינה, זמר
לאחד מהדפ"ה (1925) וחי בתל אביב,
למד אגרונומיה בצרפת, אך התפרנס
בטאורי השירה שפרסם בקהילות
ב"האלי" ו"ב"האלי" ב"האלי" החלות
והליקיה (כ"כבים בחוה), "שמות צניי"ם
ו"אז", חברה לכתוב שירי "הצת והצט" על
הצות השוח

באה מעוחה לִיָּע
ומרגוע לְעֶמֶל.

לילה חיוור משתרע
על שדות עמק יזרעאל.
טל מלמטה ולבנה מעל,
מבית אלפא עד נהלל.

מה, מה לילה מליל?
דממה ביזרעאל.
נומה עמק, ארץ תפארת
אנו לך משמרת.

ים הדגן מתנועע,
שיר העדר מצלצל,
זוהי ארצי ושדותיה,
זהו עמק יזרעאל.
תבורך ארצי ותתהלל
מבית אלפא עד נהלל.
מה, מה...

אופל בהר הגלבו,ע,
סוס דוהר מצל אל צל.
קול דעקה עף גבוה,
משדות עמק יזרעאל.
מי ירה ומי זה שם נפל
בין בית אלפא ונהלל?
מה, מה...

ד"ר ארתור רופין

ארתור רופין, סוציולוג, כולן ומנהל ציוני. על בלגאניה המשפחה מסורתית. בתרס"ה (1905) הצטרף להסתדרות הציונית וכעבור שנתיים נשא על ידי דוד וולפסון, נשיא ההסתדרות הציונית אחרי מותו של הרצל, כדי לחקור את מצב היישוב בארץ, ולבחון את אפשרויות ההתיישבות והפיתוח. מתרס"ח (1908) עמד בראש 'המשרד הארצישראלי' ביפו (לימים, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית), והפך אלו למסד ההתיישבות העיקרי בארץ ישראל לזמן שם. באותה שנה יסד את 'המחנה הכפרתי היישובי', ובאמצעות גייס את המיומן הצעיר אלגולות הקרקע והתיישבות חקלאית (בפרט העמק יזרעאל) ובשיתוף, ולהתיישבות צורניות (אחוזת בית = תל אביב, הדג-הכחל, בחיפה, שכלנת רחמיא מירושלים). ניסח להישל הסכמה של המנהיגות הערבית ליישוב יהודי אטלנטי עם זכות בלתי מופרצת לאליה יהודית - כל מדינה צרפתית, במסגרת 'ברית אלום', אך התייחס כאשר הוברר לו, שאין שום סיכוי להישל הסכמה כזאת, אפילו מן המיתוסים ביותר בהנהלה הערבית. הברית הערבית (בתרס"ט 1929, ובתרצ"ו 1936) שכנע אלו לתמוך בהפרצת האליאסיות.

אוטונומיה יהודית בארץ ישראל - תדכיר לועד הפועל של ההסתדרות הציונית:

התוכנית הבולאית (=של הקונגרס הציוני בבזל), אומרת: "הציונות שואפת ליצור מקלט בטוח לעם ישראל בארץ ישראל, מוכר על ידי משפט העמים". בפירוש סעיף זה נחלקו הדעות. אבל לפי דעתי אין במשמעותו זכות זו: שתוכניה תבטיח על ידי תעודה ממלכתית שלטון עצמי מסוים (אוטונומיה) ליהודים בארץ ישראל, כדרך שנהגה לבני נתיניה בסמוס, בלבנון ובאי כרתים. אם אנו שואפים לאוטונומיה כזו בארץ ישראל כולה, אין אני חושש לומר ששאיפה זו מוקדמת היא.

היוונים בסמוס ובכרתים, והנוצרים בלבנון השיגו את האוטונומיה משום שבגלילותיהם עלו על שאר העמים במספרם ובהשפעתם, והיו מאוחדים בדרישתם לאוטונומיה. לעומת זה אין היהודים בארץ ישראל אלא מיעוט קטן של 80,000 נפש מתוך כלל התושבים שמספרם מגיע לכ-700,000 נפש. מתוך שטחה הכללי של הארץ (29,000 קמ"ר) אין בידם אלא 400 קילומטר מרובע, היינו 1.5%, ואין רישומם ניכר ביותר, לא ברוכשם ולא באיחודם הפוליטי. אילו גם רצתה תורכיה בכך לא יכלה להתעלם מנתיניה המוסלמים ומענייניה של מדינות אירופה (גרמניה, רוסיה, צרפת), וליתן ליהודים המועטים תושבי הארץ כיום, שהם חסרי כל ערך כלכלי, זכויות מיוחדות שיש בהן משום בכורה, או שהן מנחילות את השלטון בארץ.

כדי שיהיה ליהודים ערך מכריע בארץ, במספרם וברכושם הקרקעי, מן ההכרח הוא לרכוש למעלה מ-15,000 קילומטר מרובע קרקע, וליישב למעלה מחצי מיליון יהודים בארץ. רכישת 15,000 קילומטר מרובע קרקע צריכה לעלות, לפי מחיר של 30 פרנק לדונם במומוצע, לא פחות מ-500 מיליון פרנק, סכום שלא ניתן להשיגו לפי שעה. התיישבותם של 500,000 יהודים תארך 50 שנה בעלייה של 10,000 יהודים לשנה. והרי גם עלייה של 10,000 יהודים לשנה היא המכסימום הניתן להגשמה, שהרי ארצות הברית, שמספר תושביהן עולה פי מאה על מספר תושבי ארץ ישראל וכלכלתן מפותחת ביותר, קולטות בקושי רב עלייה של 100,000 יהודים לשנה. אבל אין מפלגה מדינית יכולה להניח לייסוד פעולתה בהווה שאיפה העלולה להתגשם, על צד היותר טוב, לאחר יובל שנים. מתוך הנחות אלו רואה אני הכרח גמור להגביל לפי שעה את המטרה הציונית מבחינת השטח עלינו להשתדל להשיג אוטונומיה לא בארץ ישראל כולה, אלא בגלילות מסוימות בלבד. נראה לעין ששני הגלילות הכשרים לכך ביותר הם חלק מארץ יהודה וסביבת ים כינרת. על כל פנים חשובה לנו העובדה שאין צורך להוסיף ולרכוש שטחי קרקע גדולים ביותר לשם יצירת גוש אחד של קרקע יהודי מיפו ועד רחובות הרחוקה ממנה 20 ק"מ לערך, או גם עד גדרה, הרחוקה ממנה 30 ק"מ לערך. על ידי כך היה נוצר מרכז יהודי שהיו מתחברו אליו השטחים החדשים הנרכשים. מכאן היה מתפשט מעט מעט הישוב היהודי גם בערים לוד ורמלה, שחלק גדול מסיבותיהן הוא כבר עתה בידי יהודים. בקרבת ים כינרת (ממלחמיה ועד צפת לערך) היהודים הם כבר היום היסוד החזק ביותר מבחינת מספרם ורכושם הקרקעי. אילו הצלחנו להיטיב את מצבם הכלכלי בטבריה ובצפת (כיום רובם נוטלי חלוקה), היינו יוצרים מרכז יהודי חזק בקרבת ים כינרת. מבחינה זו חשוב יהיה להעביר לרשות יהודים את חמי טבריה, שערכם רב לעתידה של טבריה, להנהיג חרושת בית ולסלול בין צפת וטבריה דרך טובה במקום השביל הצר שעל שפת הים כיום.

[אז] אפשר היה לחבר את שני השטחים, שטח הכינרת ושטח יהודה על ידי רכישת קרקעות במידה מספיקה מיפו דרך פתח תקווה, כפר סבא, חדרה, זכרון יעקב, שפיה ועד מישא, עד כדי יצירת אזור צר הנמצא כולו בידי יהודים ואפשר לסלול דרך על פני קרקע יהודית מים כינרת ועד יהודה....

...השגת אוטונומיה יהודית ביהודה ובסביבות ים כינרת, תלויה, כפי שנרמז כבר למעלה, בשלושה תנאים הכרחיים: א. שיהיו רוב התושבים; ב. שימצא רוב הקרקע בידם; ג. שיביעו רצונם הנמרץ להשגת אוטונומיה. אשר לתנאי הראשון, יש לזכור שכמות העלייה לארץ תלויה במדת אמצעי הקיום לעולים בארץ. באירופה המזרחית מוכנים המונים ליציאה, והשבת התנאים הכלכליים בארץ-ישראל תולידם ממילא לארץ-ישראל, ולא יהא צורך בתעמולה מיוחדת. נמצא שנקודת ההתחלה של הגברת העליה לארץ מצויה בארץ גופא, ביצירת אמצעי קיום בה. בכדי להגיע לרוב יהודי ביהודה ובסביבות ים כנרת, מן ההכרח להעלות לערך 200,000 יהודים נוספים ליהודה ולערך 15,000 יהודים נוספים לסביבת טבריה (וכאן מניחים אנו שהיהודים והבלתי יהודים בארץ מתרבים באופן יחסי שווה, על ידי עודף הילודה על התמותה, אף שלמעשה גדול במקצת עודף הילודה אצל היהודים). אז יימצאו - אם נוציא שוב את עודף הילודה מהחשבון - ביהודה 250,000 יהודה ו-200,000 בלתי יהודים לערך, ובסביבת הכינרת 30,000 יהודים ו-27,000 בלתי יהודים לערך. אם נניח שהמטרה צריכה להתגשם במשך עשרים שנה, הרי מן ההכרח ליישב באופן ממוצע בעיר ובכפר 10,000 איש לשנה ביהודה ו-800-700 איש לשנה בגליל. לשם כך עלינו להתגבר על מכשולים עצומים, אבל מטרה זו ניתנת להגשמה, אם תתחיל פעולה ציונית נמרצת ומכוונת למטרה.

כיתוב הסנה 1907, מתוך ספרו: 'שליש שנות מלחמת ישראל, ויאלים תרצ"ב, ז'א' 5-1.

יעקב פיכמן

סופר ומלח, מחקר, מתרגם ואורח: אלה לארד' בתרצ"ה, אלה בתרצ"ה, וחי בתל אביב.

יעקב פיכמן, מספר על ימי הראשית של תל אביב

זכר אני אותם הימים בה אביב צעיר איש יחי ילדות לאננים. ימים גדולים, מאלי שמש וספק, ואין מדור מהורה, אלא שם, אלא אלה, הפאה רק עם הימים הראשונים. הים היה לך כחוק ולך שהיין באים אל שפת היינן אופנים בחל ומתנעלים לך מוות, אלא המיני הרוגע הינה ממלאה את השכונה, ופלאות היינן שוכבים בקרובי ציניים, ומקלידים אריתמוס (=הקצב) המדוד של הליים. כאילו היינן נמצאים בגאי ספינה. בימים היו הראובות אוהבים, טלפי שמש, אלא צו, אלא צובר ושר, ונאם שקטוק אלה וישמא, מייד היינן רבים אל המלונות, אלאות מה קרה. ממלך המלונות הינה רחבה כל כך שפלאות היו מאדימות לוד מדורות הפדווים אל גלל גל אביב, ובימי זיכורי הענפים היו צרבי יכו נוטים אל אוהליהם הנבים אל גללם כמחיהם, שפלו את השכונה. איש לא פלא אז כי גל אביב היהפק לעיר סואנת ומפרץ נצה, מצבה, צפונה, אלא גם אז היה הרקס שבאן במלונות אלה, מאין כח פלאי וכאן גריה המנייה הראשונה.

"אֶתְחַנֵּן תַּאֲכִיל אֶפְסֵי אֶפְסֵי."

גן השקמים

חזקים: יצחק יצחקי
לחן: יוחנן בראי

היה היו כאן פעם שקמים,
חולות מסביב וגם נוף.
העיר תל אביב של אותם הימים
היתה בית בודד על החוף.
ויש לפעמים נערכו ישיבות
מתחת שקמים אז בצל,
וליד העצים צחקו הבנות
וענו בדמרה: "הי מלל".

כן, דהו, כן, דהו, זה גן השקמים.
היו גם כאלה, אי אז בימים.

היום השקמים נעלמו ואינם -
רק שלט את שמם עוד מזכיר,
כמה ציפורים וספסל מיותר
ניצב בליבה של העיר.
ומושך הוא אליו, כשהערב יורד
ועולים במרחם כוכבים,
קבצן מן הרחוב או הילך בודד
או זוג צעירים אהבים.
כן, דהו, כן, דהו...

גדלה תל אביב מסביבה פרוורים
הכל בה תוכנן ובבדק.
נבנו בה כבישים נשכחו השקמים
והלבין אז ראשם מאבק.
הכל כאן נבנה בקצבו של הדור -
חנויות ובתי שחקים,
אך רק אם נפנה מבטנו אחור,
ניזכר בשקמים ירוקים.

כן, דהו, כן, דהו...

מי יבנה בית

חזקים: אילן קיסנס
לחן: נחום נדרי

מי יבנה יבנה בית בתל אביב?
אנחנו החלוצים, נבנה את תל אביב
הבו חומר ולבנים, ונבנה את תל אביב

מי ידרע ידרע שדה בתל חי?
אנחנו החלוצים, נדרע את תל חי
הבו לנו דרעונים, ונדרע את תל חי.

מי ישתול ישתול פרדס ברחובות?
אנחנו החלוצים, נשתול ברחובות
הבו לנו שתילים, ונשתול את רחובות.

מי ייטע כרם בראשון?
אנחנו החלוצים, ניטע את ראשון.
הבו לנו גפנים, וניטע את ראשון!

אל בורות המים

חזקים וזמרים: נאמי אמר

מִאֲהָבָתִי

הלכתי אל בורות המים

בדרכי מדבר

בארץ לא זרועה

מִאֲהָבָתִי

שכחתי עיר ובית

ובעקבותיך -

בְּנִהְיָה פְּרוּעָה.

אל בורות המים, אל בורות המים

אל המעיין אשר פועם בהר

שם אהבתי תמָצָא עֵדִיין

מי מְבֹוע

מי תהום

ומי נהר.

רק אהבתי
נתנה לי צל בקיץ
ובסערות החול הנוראה
רק אהבתי
בנתה לי עיר ובית
היא חַיִּי, והיא מוֹתִי מדי שעה
אל בורות המים...

שם התאנה
ושם שתילי הדית
ופריחת הרימונים המופלאה
שם אהבתי
השכורה ולא מְיִין
את עינייה תעצום לאט לאט
אל בורות המים...

אתן במדבר

חזקים: ישימח מ"א
לחן: דוד בן צבי

אתן במדבר (נטע) ארז
שטה והדס ועץ שמן
אשים בערבה ברוש
בְּדִקְהָר וּבְעֶשְׂרֵי יַחְדָּו

(הפסוק בישימח מ"א יט, אין בו 'אצ')

"את מחניניה האת אי אפשר להפסיק..."

עין גדי

מילים: איתן ספר
לחן: דב אהרון

ים המוות הכחול בִּלְאֵט יָנוּעַ
וממעל עננה קטנה קָטוּט.
עץ האשל בדממה יָדוּעַ
וכל קו בחול יפה חָרוּט.

האדמה תצהיב בלהט שמש
ואבק מחניק יעוף ברום
אך עין גדי לא תיבול בַּפָּמֶשׁ,
בה ישלש גוון ירוק וחום.

עין גדי, עין גדי
מה היה כי צמחת בַּחֲפָה
איך פלגים בָּךְ חותרים
בשממה
עין גדי, עין גדי,
בָּךְ היופי יופע בכל הוד,
והלב יהרהר ויחמוד.

ים המוות הכחול בלאט ינוע
וכל הר בו יתנשא גאה ורם.
נחל ערוגות, זה הידוע
מהלכו יישיר אל תוך הים.

האדמה תצהיב בלהט שמש,
אך עין גדי היא נווה מדבר
יום חדש אינו דומה לאמש
ועתיד מזהיר צופן לה המחיר
עין גדי, עין גדי...

ר' אברהם מרדכי אלתר מגור

ר' אברהם מרדכי אלתר מגור (גור, ה'תרכ"ה 1865 - ירושלים, ה'תש"ח 1948). אב"ד, ר, בן של ה'שפת אמת'. נולד על חסידים ומתנגדים. מחיסי 'אלוהי ישראל' ומחשובי פולין. מן האב"ד"רים שפאחד לארץ ישראל, ומן המו"טים שסאו אליה (המש נסיעות משנת ה'תרפ"א 1921), וקנו קרקע בה. אודצ עליות חסידים לארץ ישראל (בסיוע של בריהוט), והשתקצות בה, אלו לא האילו לכת את ההחלום, מפני ההתנגדות הרחבה.

קטעים ממכתב ששלח לבנו ולחתנו בחזרתו מארץ ישראל:

לעורר את כל החרדים

... הנני שבע רצון מאד בראותי כי יכולים גם לבוא אל המנוחה, ולהתנהג שמה בדרכי היהדות כאשר הורנו אבותינו ואבות אבותינו. ומי אשר חננו השם יתברך בהון, יכול בלי שום ספק למצוא שמה פרנסתו במנוחה שלמה, ולשמור היהדות כראוי באין מעצור. אולם גם אלו שאין יכולים ואין חפצים להשתקע בארץ הקודש; דעתי - בכדי לעזור לאחיהם בני ישראל החרדים, להתישב שמה - יפרישו כל אחד מהונו סכום מסויים ולקנות לו שם חבל נחלה. והוא נושא פירות גם בעולם הזה... לכן אקוה ואבקש, שממנו יראו וכן יעשו. כי הגיעה השעה לעשות דברים ממשיים בפועל...

ביקרתי את הנציב ה' אליעזר סמואל, והבטיח, שיסייע לחסידים שיבואו שמה להתישב, להיות להם כל הזכויות שנתנו לחברות אחרות. והרשני להודיע זאת בשמו, אולם הוסיף תנאי, כי יהיו בשלום עם התושבים הנכרים...

בטח כבר ידעתם, כי בזיונה באספה של מועצת גדולי התורה החליטו, שהאגודה תעסוק בעבודה ממשית בכל המקצועות, ביישוב ארץ ישראל, מבלי הבט על התנאים הפוליטיים המתחלפים ובאים. וכן הוא באמת דעתי, אשר מצוות יישוב ארץ ישראל שנצטוונו בתורתנו הקדושה איננה דבר התלוי בזמן, רק ביכולת ובאפשרות, לכן גם עתה צריכים להשתמש באפשרות של עכשיו ולעבוד בכל עוז, כי בריבוי העולים החסידים לארץ ישראל תתגדל השפעתם שמה, וזה יגרום שמירת קדושת הארץ..

והנני כופל את דברי, אשר על אגודת שלומי אמוני ישראל לעורר את כל החרדים, שישתדלו להרבות היישוב בארץ הקודש... בעשר קדושות שבארץ ישראל יכולים גם עתה להנות מטובה, הן בעלי בתים, הן פרושים, הן חסידים, הן בעלי מדרגה וכו'. אולם לכל לנסוע בחפזון (בפרט אחרי שנשמע שגגרו מעת לעת את הגבולים), אך ביישוב הדעת ובסדר, ולהיודע מקודם איך יתפרנס שמה, וכמה כסף נדרש...

מתוך **אולף הכתמים והמרים** מכ"ק מרן אבא"ר מנחם, אדמו"ר תרצ"ב.

ניגונים

מילים: פניה סגל
לחן: דוד זכאי

שִׁתְּלַפֶּם נִיגוֹנִים בִּי אֲמִי וְאִבִּי
נִיגוֹנִים מְדַמּוּרִים שְׂכֹחִים
גִּרְעִינִים, גִּרְעִינִים נִשְׁאֵם לִבִּי
עֲתָה הֵם עוֹלִים וְצוֹמְחִים
עֲתָה הֵם שׁוֹלְחִים פְּאֻרוֹת בְּדָמִי
שׁוֹרְשֵׁיהֶם בְּעוֹרְקֵי שְׁלֹבִים
נִיגוֹנִךְ אֲבִי, וְשִׁירְךָ אֲמִי
בְּדוֹפְקֵי גְעוּרִים וּשְׁבִים
הֵנָּה אֲדִין שִׁיר עֲרֵשִׁי הֶרְחֹק
הִבִּיעַ פִּי אִם אֵלֵי בֵּת
הֵנָּה לִי תִּדְהַרְנָה בְּדַמְעָה וְצֹחוֹק
'אִיכָה' וְדַמִּירוֹת שֶׁל שֶׁבֶת
כֹּל הִגֵּה יָתֵם וְכֹל צָלִיל יֵאָלֵם
בִּי קוֹלֶכֶם הֶרְחֹק כִּי יְהוֹם
עֵינַי אֶעֱצוֹם וְהִרֵנִי אֶתְכֶם
מֵעַל לַחֲשַׁכַּת הַתְּהוֹם

סבתות קדושות בירושלים

אסתר ראב

סבתות קדושות בירושלים,
זכותן תגן עלי;
ריח סמדר ופרדסים פורחים
עם חלב עם חֶסֶד יְיָ;
כפות רגלים
רפות פִּידִים
בחול לוחט ממששות;
ואקליפסטים פרוצים
טעונו צרעות ודבורים
שיר ערש לי דובב;
שבע אטבול בים תיכון
לקראת דוד אלופי המלך
ואצל אליו בהררי ירושלים
אֶמְצָא-תִּדְוָה.
ועם דבורה תחת התומר
אֶשֶׁת קַהֵּל וְאַשׁוּרָה
על הגנה ומלחמה.
סבתות קדושות בירושלים,
זכותן תגן עלי.
עלה ריח בגדיכן באפי
ריח נרות שבת ופֶּטְלִין.

אורי צבי גרינברג

אז"ז, משורר האש הנבואית המתפרצת, משורר החורבן של גלות איילופה השיירי 'רחובות הנהר', צופה הרוח המשיחית המתחזרת בקרקע הממשיית של ארץ ישראל הלדולה, ארץ ההתעוררה "צדי פרת ולטפן".

נולד במזרח לויזיה בחבל הסובלות תרנ"ז (שנת הקונגרס הציוני הראשון). כשחזר לאבוב היה ג'ג, בתום מלחמת העולם הראשונה, עבר בצולו נארא מהמזבאן המרכזי פולין ביהודי אבוב. הוא הולמד לידי עם חריו ואחיותיו, וניצל בתאסיה או בנס. תלבוטו הספרותית נלד תוצרות אולי אלת מפורין.

עלה לארץ ישראל בתחילת תרפ"ד (1923). פראות תרפ"ט גרמו לו לחידת-צום, משום שהחלנה והמסדות הציוניים לא הכינו את הישגיו לעמוד הפני ההתקפות. הוא כאב את הפקרת גופתו של אפרים צ'ציק, מפקד החלנה בחולדה, שנהרג כשהיטה על חמוריו הנסלים. אז עבר את חמוריו עם מנחיש הפולנים ואת ההסתדרות, לא הדסים בעיתונות, וקפיד לתנוות באב צ'באטניסקי.

מן השם 'פוליוס' יצק תאר - "פוליוס" (על שם יוסף בן מתתיהו, מראשי המורדים במלחמה, שגבר בלוחמים הקנאים, התחבר לטיוטו והפך ל"וספוס פוליוס").

עם פרוץ המרד הערבי בקיץ תרצ"ו (1936), והתעצמות הפראות ביהודים בארץ, הדפוס (ב-1937) את ספר 'הקטרג והמלחנה'. השיר המובא בזה הוא השיר החותם את הספר, שנכתב בחודשי אב-אלול תרצ"ו, ובתשרי תרצ"ז. השיר מלא חביונות 'נבואיים', שהתקיימו כולם בשנים הבאות: הפצצת לונדון על ידי מטוסים גרמניים (בצבאר 4 שנים); יציאת המדיטים מהחור ומארץ ישראל (בצבאר 12 שנה); נהרות דמים של טבח יהודים באיילופה תוצרות (בצבאר 4 עד 9 שנים); תקלות 'מלכות ישראל' ושחרור ירושלים (בצבאר 31 שנה) עם אלוירונים ישראלים מלחמה.

כותב ספר זה

אשר בכה לעמוד כחייל צה"ל,

במחשבת הצנחנים 55, על הר הבית בששת הימים ומלואי חיל האוויר מלחמה,

השקפה איש מלחמה אשר הזה.

יהודה היום, יהודה מחור / משא דיו ומשא גיל

מלכות בריטניה, היינו למס לך.

הם עקב לוקנה מדבשי בכפף.

נכנעים עשאנו לפקדות פקידים.

מנהיג - פלביסין.

אין זאת פי קראת גליות לרפוד,

פנועדת להגשים את חזון הנצרות האליבית

להעבירן במסות העצמי מימי טיטוס

בתוך ירושלים עברית ומכאבת.

'יודיאה קפטה' יום יום... באותן המימות,

ולשלם עוד ועוד פגיונות - ערמות,

שוכר מחזה העצמי העתיק, שאנו

עובדים מחדש בירושלים שלנו.

זועה: בבית-אבא היות פה מוכס!

בבית-דוד משפלים עדי שאלו!

וקמר לכל פלבי-ערב להלחית

בפני בניקם של דוד הגדול!

אכן נדפאנו מאד, אך מסיני בוער

ועדי כל צאנו באש המבערת,

נצטוו היות בטבע האש הנצחית,

הנכפפת בזמן ואינה נשפרת.

אנו כפופים, בוערים... אמן,

מהות סנה היא.

בביתנו מעט מאד רן ורב נהי.

ימי טיטוס ימינו ושוקך פרדל,

ופלשתינא - נקראת ארץ ישראל.

יש יום ומנילוס יסופך תפנין,

ומדרם-הפרת בך תתיד דגת בבל.

אני חד את נשירי עמלק מן הריטוס

עפים אליה בך הוסטמיסטר הרם.

אני רואה את התנגס עולה בביתפניך,

לחוף ובלוע אדם ורבהו,

כל טנק ותותח.

אני רואה את כל הדו עוקרת עגניך,

ששלות גשריך ואוקיינוס בפתך -

אני רואה את הים, חייך העד לצ"ף.

יהודה החפשיית, יהודה הימית,

מאילת עד צור, עדי פרת ושטפ.

בת ברית ומעל לך בצר, לו היה אד

עמי העברי השליש היחיד פה,

בדם מתרונן אבונה בשוקיו.

מעצמה ידידה לחוף ים תתיון -

לו חכמו ויעצו, לו הבינו אחרית!

לו הריחו פמוני את בוא היתמות לך,

יום מלכותך הנוטה לערב -

אני רואה תיזרת בים חופה ובפיו
אלי אגלות אנגליות להפליה -
ובגב תזלך קר וחם, כבבבי,
בעת פתבי זה השיר.
גלי יש משיח ואם עזדנו רחוק,
הוא חבוי פתרכו של דוד בנדנו.
אני רואה ענויים שיבואו עלי:
אימים מאלה אשר במו.

אני שומע הרבה יללות באדני.
אני רואה הרורים וטבוחים ובערות.

אני רואה פתי-כלא עבים, תליות -
בירושלים, בפיו, בעפו - ופני
סיקריקין יהודים גדונים למיתה.

אני רואה איך הללו הולכים לתליה
ושחרית ירושלים בשעות פניהם.

ואני רואה כבר סיעת-אירוני במחוג
על פני הר הבית חנה ביום חג.

אני רואה המוני חוגגים, עת יורים
אל נחל קדרון אלפי יריות,
כמספר שני העונות.

אני רואה הר הבית פסיע בונדר,
ורוכב שותת-אש בחצוצרה מחצצר.

ידגל דוד - במגדלו של דוד.

זמר הפלוגות

חזנים: נחמן אלתרמן
לחן: ד. סמארוסקי

את זמר הפלוגות נשיר נא למזכרת,
אפל, אפל תאדי, המשמר תכן.
הלכה, הלכה פלוגה בלילה, בשרשרת,
הלכה פלוגת שדה לאש ולמגן.
חכי לנו, ארצי, במשעולי תרין,
חכי לנו בשדות הלחם הרחבים,
את שלום המחרשה נשאו לך בחורין,
היום הם לך נושאים שלום על הרובים.

פלוגה, עלי, עלי בהר.
פלוגה, קבש תכפשי!
במקום שם איש עוד לא עבר,
שם יעברו ה'פוש'.
למען אם וכן ואב
הסוללה נקימה.
פלוגה, לא תם, לא תם הקרב,
פלוגה, צעוד קדימה!

כי לא לשוא, אחי, חרשתי ובנית,
לנפש ולבית לנו מלחמה.
ה'וצרה, תל עמל, כנרת וחניתה,
אתן לנו דגלים, ואנו - החומה.
כי לא נשוב אחור, ודרך אין אחרת.
אין עם אשר יסוג מחפירות חייו.
הלכה, הלכה פלוגה בלילה, בשרשרת;
פניך, מולדתי, הולכים אתה בקרב!
פלוגה, עלי, עלי....

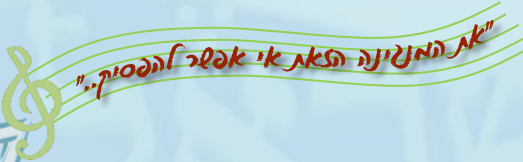
לשוא לשוא אמרו: רק הימים הם לנו,
לשוא אמרו: לאש ושווד גדון הליל,
הלילה והיום רק לחיים תפנו,
הלילה והיום הם ארץ ישראל!
מן השפלה בחוף ועד גדרות התיל,
ומנקרות הרים ומבקעות וגיא.
נשיב לך את היום, ארצי, ואת הליל,
נשיבה לך אותם למען כל החי!
פלוגה, עלי, עלי....

ארתור רופין-במועצת הסוכנות היהודית, 'לקראת העתיד הקרוב':

אולי תזכירו אותי על האופטימיות היתרה שלי בהערכתי את המצב בארץ. אני מודה ברצון, שאמנם אופטימיסט הנני. אבל חושבני שיש לי הרשות לכך על יסוד ניסיוני בעבר. כשאני סוקר את העבודה בארץ ישראל במשך 28 השנים האחרונות, אני מוכרח להניד שבעצם קרו לנו כאן ניסים על גבי ניסים. אני נזכר, שבביקורי הראשון בארץ, בשנת 1907, בא אלי שערן וסיפר לי כי ישושים משפחות יהודיות מיפו, סוחרים, מורים פרטיים ובעלי מלאכה, נתארגנו לשם בניין שכונה יהודית מיוחדת, ולמטרה זו הם מבקשים הלוואה מהקרן הקיימת. לשאלתי, אם יש להם אי-אלה אמצעים בשביל הבניין, מלבד ההלוואה, ענה, שיש להם כבר 100,000 פרנק. אחר כך נתברר שלמעשה היה להם במזומן רק 50,000 פרנק, והחצי השני - בהבטחות. אף על פי כן ראיתי לפני התחלה של יוזמה פרטית והצלחתי לקבל את ההלוואה הדרושה - 250,000 פרנק - בשביל אותה החברה ביפו, וגם הלוואה שניה של 50,000 פרנק - בשביל חברה יותר קטנה בחיפה. והתחילו אז בבניין הבתים הראשונים על החולות של יפו ועל מורד הכרמל. כוח הדמיון הגדול ביותר לא יכול היה אז לתאר לעצמו שמההתחלות הנסיות האלה תקום לאחר 25 שנים העיר הגדולה תל אביב עם 150,000 תושביה, וייבנה הדד-הכרמל בחיפה עם 30,000 תושביה. ומי יכול היה להאמין, שממאמציו של אליעזר בן יהודה להחיות את השפה העברית, תקום רשת של בתי ספר עבריים עם 30,000 ילדים, ושבוזמן כל כך קצר תתפתח ספרות עברית עצומה? כלום יכול היה לעלות על דעתי בשנת 1908, כשבאתי לראשונה ארצה עם תקציב שנתי של 20,000 פרנק בשביל העבודה המעשית בארץ, שלאחר 25 שנים נקבל מהבנק האנגלי הגדול ביותר הלוואה של חצי מיליון פונט? מי יכול היה לשער, שנגיע לעלייה חודשית, גדולה פי שניים מהעלייה השנתית בשנים הראשונות? מי יכול היה לשער שכיום, בתקופת הקטסטרופה האיומה ביותר בתולדות העם, תהיה ארץ ישראל עוגן ההצלה היחידי? כשאני חושב על עובדות אלו, ועל עוד רבות אחרות, אני מוכרח להאמין בהשגחה העליונה. אולי תחשבו שהייתי למיסטיקן באמונותי זו - ייתכן; אבל רק במידה קטנה מאד. אכן, יש לי ההכרה שאמונותי זו נובעת לא ממקור השכל, אלא ממקורות עמוקים יותר: כשם שבטבע אין שום כוח הולך לאיבוד, כך מאמין אני שגם בתהליך החברתי כל מאמץ מתמיד ומסור אינו נשאר בלי השפעה, ובמוקדם או במאוחר הוא נושא פרות. מתוך הכרה זו אני קורא לכם, להכיר את הערך ההיסטורי הגדול של הרגע הנוכחי בשביל העתיד של עם ישראל, ולרכז את כל הכוחות לסיום מפעלנו בארץ ישראל.

לוצרן, 1935.

ע'ה' יפה מן הארץ ישראל, 3-312.

בין גבולות

חלום ורחוק: אלכסנדר ארקצ'וביץ
זכרונות עבריות: חיים חפר

בין גבולות בהרים ללא דרך
בלילות חשוכי כוכבים
שיירות של אחים בלי הרף
למולדת אנו מלווים.

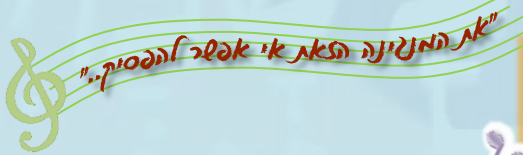
לעולל ולרץ
שערים פה נפתח
למך ולדקן אנו פה חומת מגן.

אם השער נעול אין פותח
את השער נשבור וניתן
כל חומה בצורה נגח
וכל סדק נרחיב ונפרץ.

לעולל ולרץ...

שיירה אל פְּכִי ואל צער
הישען על זרועי סב זקן
גם לזה שסגר את השער
יום יבוא של נקם ושלם.

לעולל ולרץ...

שיר הפרטיזנים היהודים

מילים: ה. גליק

תרגום: א. מלונסקי

אל נא תאמר: "הנה דרכי האחרונה"
את אור היום הסתירו שמי העננה,
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

מארץ התמר עד ירכתו כפורים
אנחנו פה במכאובות וייסורים,
ובאשר טיפת דמנו עוד נגרה
הלוא ינוב עוד עוד רוחנו בגבורה.

עמוד השחר על יומנו אור יָהֵל
עם הצורר יחלוף תמולֵנו כמו צל,
אך אם חלילה יאחר לבוא האור -
כמו סיסמא יהא השיר מדור לדור.

בכתב הדם והעופרת הוא נכתב,
הוא לא שירת ציפור הדרור והמרחב
כי בין קירות נופלים שרוהו כל העם,
יחדיו שרוהו ו'נְפָאִנים' בידם.

על-כן, אל נא תאמר: "דרכי האחרונה"
את אור היום הסתירו שמי העננה,
זה יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא
ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!

ר' יששכר משה טייכטאל

ר' יששכר משה טייכטאל. מרבני סלובקיה החשובים, שנאלצו בתחילת שנות ה-40 לסגור את חנותם
השנייה. בסוף השאלה מהן נזכרה, מ' בשבט ה'תש"ה, נהרג על קידוש ה'. ספרו 'אם הבנים
שומרים' יצא לראשונה, עוד בחייו, בהוצאת 'העם' ב-1943 ובו ערך חשבון נפש עם
האנשים רבים, שהתנגדו מאד לתנועה הציונית, שהיא רצון ה'. נלד המנהיגים הדתיים
בזמן, טון של יכאן 'וכפד יריחם וזוהר, ידיו לא שפכו את הדם הזה' (קרבנות
השאלה).

מתוך ספרו 'אם הבנים שמחה' (תשכ"ט, עמ' קלז, קמז, רח, רפ):

לא יישאר אפילו נפש אחת חוצה

...כעת בימינו, שזה שנים האחרונים, רבים מאחינו בני ישראל נהרו
לארץ ישראל מכל פינות הגולה לאלפים ורבות, ודאי אות וסימן הוא לאתחלתא דנאולה... די
לנו ברמז זה לידע, שרצון הבורא הוא שנעזב את ארצות הגולה, ונלך ונשוב לארץ ישראל...
...הכי צריך לנו עתה בזמננו להוראה יותרת מן השמים, אחר כל מה שנעשה לנו בעיתות הללו
בארצות גלותנו, שרצון מלכנו הקב"ה, הוא, שנשוב לארץ הקדושה, ועל כן עשה לנו כל זאת,
שלא יהיה יכולת להתקיים עוד בין העמים, ומשך מאיתנו הבטחת הגלות ("ואף גם זאת,
בהיותם בארץ איביהם, לא מאסתיים ולא געלתים לכלתם..."), מפני שזה רצונו יתברך, שלא
נשב עוד פה בגלות, רק נקומה ונתעודד לחזור ולשכון כבוד בארצנו.
...לא נשוב אל אִמְנו החורגת (=הגלות). רק נקומה ונעלה אל אִמְנו האמיתית, ולהקריב אליה
את כל כוחותינו מעתה ועד עולם, לבנות חומותיה ולתקן חורבותיה, וחזק ונתחזק בעד עמנו
ובעד ערי א-להינו, וה' הטוב, יעשה עמנו אות לטובה, ויראו שונאיו ויבושו.

...אליכם אישים, אישי ישראל החיים בכל חמישה חלקי התבל, אקרא, מקטן ועד גדול, מאיש ועד אשה, מנער ועד זקן: כולכם קומו והתייצבו, עמדו נא והתעוררו נא, להיכנס בברית הזה של בניין הארץ, ולא יישאר אפילו נפש אחת חוצה... ונבנה ארצנו...

מהצהרת מר יעקב רוזנהיים, נשיא אגודת ישראל, התנועה הציונית - מכשיר מטעם ההשגחה
 אין ספק שהגדה של ארץ ישראל הנהו כר השיבוצ, יוצאת מהחלל אל ארץ מאיננו, וכולם גם אלה שאינם גומרים ציונים של
 הציונות ושאיןם מאמינים, שמדינה יהודית בארץ ישראל גמורה למעשה את כל הפניות היהודיות. כל אופן יש להתייחס למעשה
 הציונות כאל מכשיר מעץ ההשגחה, יהא אפוא, לא נכון הדבר להניח מעשיות בדבר הציונים, ואפוא הרבציוניסטים - אקד
 מאת המצאיות הקדושות שלמה [המייצגות], שמדינה יהודית תוקם בארץ ישראל.

מרץ 1943

בשדות בית לחם

חלום ולחן: נחמי מר

אור הירח על ההר
 לילה לבן בשדות בית לחם,
 פן מילל בקול נשבר
 אנה פנה עדרי ללכת.

אח לנשר ולעיט
 אין לי קן ואין לי בית
 הי חלילי, ילל, ילל חלילי

עד ליל אוסף ללכת
 עם תרמיל רועים על שקם
 הי חלילי, ילל, ילל חלילי

אבן מוטלת על לבי
 כאבנים בשדות בית לחם
 רוח עובר בעשבים
 אנה פנה עדרי ללכת

אי שם בסוף הדרך
 התחפתי עד רדת ערב
 הי חלילי, ילל, ילל חלילי

התחפתי להלך
 עם הלחם והמלח
 הי חלילי, ילל, ילל חלילי

אור הירח על ההר
 לילה לבן בשדות בית לחם

שלום קרניאל

עלם קרניאל, נולד בקרקוב בסוף ה-תק"ח, ג'צ"ה 1792, ג'צ"ה חסידות ציון. מאמצי התחלוקה של תנועת 'תורה ואברהם', רבני עקבה'. אלה אברהם בתק"ח 1799, והצטרף לכפר-ציון. איש רוח והלצה דעות. נפח מהתקפה הראשונה על ש"ייה אלס ציון (שירת העשרה), בה נפלו 10 חסידים ממפקי העלם, מחולקה תש"ח.

מדבריו בעת נטיעת העצים, שנה אחרי עליית כפר-עציון:

בעשרים וששה בשבט, ה' אלפים תש"ד, בשנה החמישית למלחמת העולם השנייה, בגמר שנה אחת לעלייתנו למקום ניושים אנו, חברי 'קבוצת אברהם' של הפועל המזרחי, לנטוע עצי פרי ועצי יער בכפר עציון, לקיים את צו התורה: "כי תבאו אל הארץ ונטעתם...". "לא תהו בראה, לשבת יצרה". בזמן שנחלי דם של אחינו המעונים נשפכים כמים, והעולם מתבוסס בדמיו, הגענו הלום כדי לבנות ולנטוע ולהכות ערשים עמוקים בברי יהודה. כי בנטיעות אלו פתח חדש לגאולתנו ולפדות נפשנו. תלושים היינו בגולה והתלישות היתה המחלה האיומה של עמנו בנכר. לשורשיות אנו זקוקים, לאחיזה איתנה באדמת המולדת. זאת העבודה שאנו עושים במקום הזה...

העצים האלה שאנו נוטעים היום לסמל יהיו לנו. סמל דרכנו כחלוצי האומה, אות ברית עם אדמת המולדת. 'כי האדם עץ השדה'. השורשים העמוקים של העצים יזכירו לנו את חובתנו להיות דבוקים בעולם המעשה, בבנין, בנטיעה, ובעבודה. הענפים הגבוהים שיתרוממו אל על יעוררו אותנו כפי מעלה, לדעת את קוננו ולשאוף תמיד לשלמות מוסרית ולקדושת החיים. זאת הדרך של אבותינו הקדמונים, וזו דרכנו כחלוצי תורה ועבודה...

מלפני אלפיים שנה היו ההרים מסביב הומים מרננת העצים ומצהלת החיים. היום הם עומדים קרחים בשממותם. עם עלייתנו לכפר עציון נשבענו: לא ננוח ולא נשקוט עד כי נגול את חרפת השממה מעל פני ההרים, ועד כי נכסה אותם במעטה עצי פרי ועצי יער, אשר ירננו את שירת התחייה, לקיים מה שנאמר: "ואתם, הרי ישראל, עֲנִיפְכֶם תִּתְּנוּ וּפְרִיכֶם תִּשְׂאוּ לַעֲמֵי יִשְׂרָאֵל כִּי קָרְבוּ לָבוֹא... ונעבדתם ונזערתם. והרביתי עליכם אדם, כל בית ישראל כָּלָה, ונושבו הערים והחרבות תבנינה" (יחזקאל ל"ו ח-י).

ברוך ה', שהחנינו וקִיַּנְנו והגיענו לזמן הזה.

מחבר: **על ציון - חמישים שנות מאבק ויצירה** שכינס 'אומצ' לחנון בן 'עקבה, כפר עציון תש"ט, אל' 75.

דברים שכתב אחרי החלטת האו"ם, 10 ימים לפני נפילתו:

...קול רינה וישועה נשמע במחנה ישראל. חלומם של דורות רבים מתגשם לעינינו בימינו. מדינת ישראל תיהפך בקרוב למציאות חיה, והיא תשנה את מבנה חיינו בארץ ואת מעמדנו בין הגויים.

עדיין אין אנו מסוגלים לתפוס את כל עומק משמעותה ההיסטורית של הכרזת אומות העולם, על חידוש ממלכת ישראל. שינויים מכריעים יחולו, בלי ספק, בגופה ובנפשה של האומה, ובמיוחד - במולדתנו המשתחררת מעול זרים. היישוב ייגש לארגן את הצבא העברי, לפתוח את שערי הארץ לפני רבבות אחינו מהגולה, לעבד את חוקת המדינה. הננו מתקרבים במהירות לאותו יום, בו נהיה אדונים לעצמנו, ובידינו יהיה לכוון ולקבוע בכל שטחי חיינו הלאומיים. מאורע זה יטביע את חותמו על עתיד עמנו ודרכו לדורות הבאים.

ניתנה השמחה בלבנו, אך לא שמחה שלמה היא לנו. חלוקת הארץ, פצע כאוב הוא בגופה, וכל יהודי נאמן מרגיש את הכאב הזה בלב. ירושלים, עיר הבירה של ארץ-ישראל, שהיתה בכל הדורות מטרות הכיסופים והשאפויות של [עם] ישראל, נשארה מן החוץ. יהודה, שומרון, והשטחים בצפון (=רוב הגליל), זו נחלת אבותינו מימי קדם, שבה התהלכו מלכינו, נביאנו וחזינו, נקרעו מעל גופה של המדינה העברית.

ודאי שהעם לא יוכל להשלים עם העובדה של חלוקת הארץ לגזרים, ושליטת זכותנו להתיישב ברובה של ארץ ישראל ההיסטורית, המובטחת לנו מפי הגבורה. ואף כי בשנים הבאות יקדיש העם את עיקר מרצו לחיזוק עצמאותו במדינה העברית המקוצצת, ולקליטת המונים, שינהרו הגנה מהגולה - לא נשכח את ירושלים, ולא את חברון ושכם, ועוד מאות מקומות תנ"כיים,

שצריכים להיגאל.

... "וְאָעֶבֶר עָלֶיךָ וְאַרְאָה מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדַמְיָהּ, וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי, וְאָמַר לָךְ בְּדַמְיָךְ חַיִּי." (יחזקאל ט"ז, ו).

המאורעות שפרצו בארץ עם ההכרזה על המדינה היהודית, לא באו לנו כהפתעה. חששנו מתמיד, כי לידת המדינה העברית תבוא תוך קרבת אדם ורכוש. והנה באו הדברים. עמנו למוד נסיון הוא בהקרב קרבות, אולם הפעם שורות ההכרה, כי דמנו לא נשפך חינם. הדם שניתן לעת הזאת, דם ברית הוא בחבלי הלידה של שחרור המולדת. הגנו תפילה, שברית זו הנכרת כעת בין הישוב והארץ בדם המגינים, תהיה לברית עולם, ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם - אמר ה' א-להיך" (עמוס ט' טו).

מכתב: ג'ז' צ'יון מאלחממה, כינס ולקח דם קנולח, ויוליס תש"ז, ז' נח' 63.

על כל אלה

חלום ולחן: נח' נח'

על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק,
על בתנו התינוקות
שמור א-לי הטוב.

על האש המבוערת,
על המים הזכים,
על האיש השב הביתה
מן המרחקים.

על כל אלה, על כל אלה,
שמור נא לי א-לי הטוב.
על הדבש ועל העוקץ,
על המר והמתוק.
אל נא תעקור נטוע,
אל תשכח את התקוה
השיבני ואשובה
אל הארץ הטובה.
שמור א-לי על דה הבית,
על הגן, על החומה,
מיהון, מפחד פתע
וממלחמה.

שמור על המעט שיש לי,
על האור ועל הטף,
על הפרי שלא הבשיל עוד
ושנאסף.

על כל אלה...

מרשרש אילן ברוח,
מרחוק נושר כוכב,
משאלות לבי בחושך
נרשמות עכשיו.

אנא, שמור לי על כל אלה
ועל אהובי נפשי,
על השקט, על הבכי
ועל דה השיר.
על כל אלה...

מיומנו של מזכיר כפר עציון:

האלף הא"ם יום כ"ט בנובמבר 1947 דבר אורח אל ישראל, בלחץ במשך 2-32 יישובים עבריים, לפני הבלה 15 צריכים להישאר
מולדתנו המדינה העברית.
היישובים שהוצאו ממנו המדינה, מרוצים לעיר בלחץ, בנצח וסביבות ירושלים; ג'ז' צ'יון מאלחממה, אשר רובם ככולם מנתקים מארצי
הישוב העברי לעיין אינם מוססים מבינה כללית ובלחץ, בקשר אכן נקראה ישיבה דאובה של באי נח כל המשיקים האלה, ביום כ"ט
בכסלו תש"ח. הישיבה תוקימה במרכז התקאי של ההסתדרות, על אף ההתקפות של התגבורת הנילו
כל המצומצמים.

אברהם, ה'צ"ב, בעה' גדולה, מקדושת, אם עליון לקיים את הנקודות בחקומונים או אפולות ואלקטורן אללל חזרונל מקדושת. הוא זללל
גלובל, חזרונל, לברלל אין מושללל על פנינו נקודת. לאור הנחה זו עליון לומרלל שלולל דברלל קולורל אקראל חלללל...

...למאמץ זה המה והדיון סף- עזרי, כאשר שלוי ההצלה נוס אלתות נמוקים של **ציונות** אלתות הציבור. במא אדם חשבו כי הם מייצגים למאמץ את דרכה היסודית של הקבוצה. אז הלהג באלו בקלו הדברים שדגלו המאמץ של דברים מואנשים; האם גם הם, שזה שנים דבר נשאים לזל עקידות מוצאים, עקידות אלתות מסוג צד?

הקטיוני אדברו הנאים אלת את ההצלה היננית, כי אז קר אדם מייבד. גם הם אינם דאבים בפניו הלו. ואולי גם אינם מאמינים שהדבר נתן אציול. וכל זאת, אז **לזל אלתהם, המאמץ אלתות אלת את הירד אדם**. המייבדים, שפדוה כל אינם גם ההצלה וכל שיקולו, גם הם אז נראו כי נכוחים מפני המודה. היננבים ש שנים כולשים לזל. הנני אדבא, מיוזני שיש קל אז מה המאמץ. והכרה כי ימים קשים צפויים כאן. המה מפני הסגמ והפתי דבר, וההצלה גם המוסדות, אינם מרכיבים דבר אלת הלו. הם שנתנו אדם מואמץ צפויים אדם.

הם מתחבבים וזה מאלוהים קדושים ונחמדים. כי אם יבא אלך עם אנשים. אלה הם לך קצת בזה.

המאבדים התגייסוים המצוקים במנה ומתקשים איונים של 'הקיצוצים' ספק מנה סקרנות וספק מנה ביטול. גם הם לא נשארו. אם כולם הם אלה אלה או אלה. הם גם נמצאו אלה, ומצאם נקצו אלה על ידי 13 מנה. רק אלו הולצו בעני המצב הקשה והנדיץ במה אלו נוצים: כסיון של הצלת מדינת ומשפחות. או אלה נאקים אישית שהיה.

מדינת ישראל

כאשר ציונים ואלו

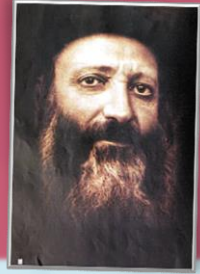
אוסר המדינה האידאולוגית

'אין המדינה האוסר היותר עליון של האדם'. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה על דבר יותר גדול מחברת אחריות (חברת ביטוח) גדולה, שנשארו המון האידאות, שהם עטרת החיים של האנושיות, מרחפים ממעל לה, ואינם נוגעים לה.

מה שאין כן המדינה שהיא ביסודה אידאולוגית, שחקוק בהיותה התוכן האידאולוגי היותר עליון, שהוא באמת האוסר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בסולם האוסר. ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם. שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האוסר היותר עליון.

אמת שאוסר נשגב זה צריך הוא לבידור ארוך, כדי להעלות אורו בימי חושך. אבל אם מפני זה יחדל מלהיות האוסר היותר גדול.

הרא"ה קוק, מנהל: אולות הקצצט ז' - נוסח הקצצט, קא'ו

מחברת המדינה

דוד בן גוריון

דוד בן גוריון (גרין) ז"ל לאבד כאלו תרס"ו (1906), אחרי שהיה כבר פועל ציוני חשוב בפולין. אביו (אביגדור גרין) היה מראשוני 'חובבי ציון' בפולין, והקים 'דוד מתיקן', אגודת 'יהודי-ציוני'. ב-3 שנים עבר בן גוריון ממוסדות כפולין, הציקר פולין, אבל כבר בתרס"ט (1909) נבחר לנציג ארץ הביטחון של פולין החדשה, בעקבות רצונו של שומר ואיכר הפסח תרס"ט. ביהו 'המית האלוני' היה אדריכל ראשי של אירחוד תנועות הפועלים, ושל הסתדרות העובדות הכללית. שימש כמזכיר ההסתדרות מתרס"א (1921) עד תרצ"ה (1935). בתפקיד זה הכין את היסודות להקמת המדינה. בקונגרס הציוני ה-14 (תרפ"ה, 1925) כבר אמר: "הציונות פירושה בניין מדינה. מרגע שנטלים מהציונות את יסודה הפנימי הזה, היא מסתדרת ומתקרקטת ומתבססת" - אכן, ככה להכריז ב'מחצית העש' על תקוותה של מדינת ישראל, וככה לעמוד בראשה כדגש ממלה לשר ביטחון, בהשגת הניצחון ההיסטורי על 'הכונסיות' של הערבים (הפאשיסטים), ולא צבאות ערב, שפלו לאבד מארצות העצמאות.

פועלים (בתש"ז, 1953, ובתש"כ, 1963) פגש מנהיגי המנהיג והלך לשדה בוקר, שבהר הנגב, מתוך הצדה עם חלוצי יישוב הנגב הצעירים, בשדה בוקר.

"על מעמד הר סיני" (מכתב לעורך 'הדור')

ג'ודצקי היקר -

כמעט יום אמך אני קורא לעיתונם שונים דברים ממהימים ומקוממים, אלא שההבדל במלך הקנה למדי את חוש הענוה. בדומה מסבות שר וקטנת הפכפכת מוליות כנראה לפיכך, ואין חוק בארץ המוצע מלוקר צדומי ומרול הסתר סנסציוני שבכך - אפשר כדצונו. איני מלל בנפח של לענות קולקטציה, אך אין הפעולה, אוליכנו, מרובה ביותר.

אפילו לענותנו, אני מוצא ממנו אמת דברים מהומים, ואם כי אלה יורר קשה והנהלי - היינו עוברים גם עליהם בלתיקה מתוך הכרח של חוסר צדק.

אולם הרישמה שלק על 'מאמץ גדול' (הדור, מיום 25 באוקטובר) יוצא מנגד הנגל, ואני מרגיש צורך מוסרי להגיד עליה משני עצמים: שישבו לעניין, והוקרה לכותב.

אני צריך להגיד לך, שאני למדי ממים עלך אתך בדבר הצורך 'דיוני רציוני' בעליונו, דאי רגלם מפני האמת, וזאת למיזיונה. אולם איני יודע מנין לך, שבכונם הקדצות והקדצות בכניכר אל נשלה דיון בזה, וממנה והנצלה על הצורך שרבה לך אלים מאמץ 'המאמץ הקדצתי' במרכאות פסגות, ורמזו שיש 'במאמץ גדול' בזה, שהיה מלווה מוסיקה ומפאומה ופידים, גם 'מילול הקדש, וגם מילול המול' אנה מלל על הנסיון לקחת מאמץ הר סיני. כמור כמיון אל הייג במאמץ ההוא, ואף על פי כן אני מסורר למגר - אפי סיפורי העברה - העונה באתר מאמץ גדול. גבונה זו נמשכה לווה ימים, ובלי ספק נעלו סידורים מרובים ומחורים סביב ההר. אל מסור אמצנים גאטלויים ומוסיקיים: קולות וברקים, עלו כדד וקול שופר עק מאד. עם מתיצב סביב ההר. עלן רב עלן הכנפן יורד על ההר. קול השופר הולך ומק, ומכונן של נצדו גם לפידים, שר כך הם פסולים לעיניך. סופר לנו בפיכס: 'ורר חים כרים את הקולות ואת הפידים ואת קול השופר ואת ההר עלן, וירר חים ויללו וילמדו וימחק' (שמוח כ', לו). משנה גם אל חלים מוקים, שא-לויים רבה בל הענוה והרה פכא המלוה קולות ופידים, 'בצדק גפיה ידאנו על פניכס...' (שמוח כ', יט).

אני יודע אם בימים ההם כדד הופילו לעיתונם. אבל אם הופילו, אין לי ספק בדבר, שהיו מלמים קינדו ופכס כנד בן אחרים 'הממשל על קול ה', 'הממשל עליו גם הפיכר', המוליק חים במדבר לל מים, לל קיר וולל כשר, ושאינו ממציא אפילו את הפכס ואת הפועים, הקולות והאפטיים שכלו במצרים, ואינו מביא אותם אל ארץ צבא חלב ודבש, ואינו נגן אדם 'נגלה שדה וברם'. וכנפי המאמרים האלה אינם ריקים ופועים - אלא נשיא העדה, קרואי מלכ, אנשי שם.

ואם דברים אלה לא נפגשנו לעיתונם - הרי אין ספק, שהם נשמעו בהוצאות ופנאומים על יד כל מלכרה על יד כל אורה, ואולי במלמים יורר גריבוט וזוננו, מלכר נשאר ציכרון בספר העברה.

ואם בימינו הם מדברים בהר קדש על 'מאמץ הר סיני' זה, שנמקים לפני יורר מלושם אפדים שנה, איני בטח כל וכל, שפכס מלשם קריכו רבים שישבו המוסיקה וההיסטוריה של 'מאמץ גדול' זה, ואם קיבלו אותם בהנהגה, אכן ההשוואה פועלת והקדצות עם מאמץ הר סיני אינה מפילה עלי אומים כל וכל. אני מסורר לראות אותו מאמץ כאלר כיו אותו בני הדור ההוא, שהיו באתר צמן, וראו במו עיניהם הקולות והפידים - ולא נפלאו ביותר מללוות הפרי שהביא אדם האיש משם.

אני יודע אם ההשוואה למאמץ כפי שהוא נראה כצדק יורר מלושם אפדי שנה - היא חזונה אצנה מאמץ שהוא בימינו. אין צבא אומרת, שלא ייתכן כל וכל מאמץ גדול אל בימינו אלה, והמאמץ שמה פוסל בפסקות מסיבות כו - צדין אינו יודע מה גפיה במלמו לעיני הדורות הבאים.

יפושים, כ"ה גרסי גטיב (28 באוקטובר 1951)

"לא החזיקה תפארת אי אפסר להפסיק."

שיר בוקר

מילים: נתן אלתרמן
לחן: דניאל סמארנסקי

בהרים כבר השמש מלהטת
ובעמק עוד נוצץ הטל,
אנו אוהבים אותך, מולדת,
בשמחה, בשיר ובעמל.

ממורדות הלבנון עד ים המלח
נעבור אותך במחרשות,
אנו עוד ניטע לך ונבנה לך,
אנו ניפח אותך מאד.

נלבישך שלמת בטון ומלט
ונפרוש לך מרבדי גנים,
על אדמת שדותיך הנאלת
הדגן ירנין פעמונים.

המדבר, אנו דרך בו נחצובה,
הביצות, אנחנו ניבשן,
מה ניבן לך עוד להוד ושובע,
מה עוד לא נתנו וניבן.

בהרים, בהרים זרח אורנו,
אנו נעפילה אל ההר,
האתמול נשאר מאחורינו
אך רבה הדרך למחר.

אם קשה היא הדרך ובוגדת,
אם גם לא אחד יפול חלל,
עד עולם נאהב אותך מולדת,
אנו לך בקרב ובעמל!

לחיי העם הזה

מילים: חיים חפר
לחן: צ'אק צ'אק

העם הזה המפולג כל השנה
כיצד הוא קם כשהוא מריח סכנה
איך מתעורר הוא מנורבגיה ועד צ'לי
כי הוא יודע ש...
אם אין אני לי מי לי
אה...

לחיי העם הזה, העם הזה
העם הזה,
שכמה טוב שהוא כזה,
שהוא כזה!
לחיי העם הזה
שכמה טוב שהוא כזה!

העם הזה מתי נחלץ הוא לעזרה
כשהוא רואה שיש אתגר או יש צרה
אין מפלגה אז,
אין סיעה אז ואין סקטור
ומן היעד לא תזיד אותו בטרקטור!
אה...
לחיי העם הזה...

הרימו כוס ושתו נא בלי להתבייש
אל מול הנוער שעמד אל מול האש
לבני תימן, לבני אלג'יר, לבני הייקים -
לבני עקיבא ולבני הדיסקוטקים
אה...
לחיי העם הזה...

השיר הזה נכתב לפני עשרים שנה
כשעוד הכל היו תמימים פה במדינה
היום יאמרו לך תלך תספר לסבתא
ולואי ויום יבוא נשיר זאת שוב בצוותא!
אה...

לחיי העם הזה, העם הזה
העם הזה,
שכמה טוב שהוא כזה,
שהוא כזה!
לחיי העם הזה
שכמה טוב שהוא כזה!

מול הר סיני

מילים: יחיאל מוהר
לחן: משה וילנסקי

לא אגדה רצי
ולא חלום עובר:
הנה מול הר סיני
הסנה, הסנה בוער.
והוא לוחב בשיר
בפי גדודי בנים,
ושערי העיר
ביד השמשונים.

הו, שלהבתיה - עיני הנערים,
הו, שלהבתיה - ברעום המנועים,
עוד יסופר על זה היום אָחִי,
בשוב העם אל מעמד סיני.

רָעִי, זה לא חלום
ולא חזיון הודה
מאד ועד היום
בוער, בוער הסנה.
לוהט בזמר און
בלבבות האל
של נערי ציון
ורכב ישראל.

הו, שלהבתיה - עיני הנערים...

"אך הוֹמָיִינָה וְהַאֵל אֵי אֶשֶׁר אֶהְיֶיךָ."

יא משלטי

מילים: יחזקאל מנחם
לחן: משה וילנסקי

יש מי שגר בצריף רעוע,
יש מי שוכן בתוך ארמון,
שלישי יש לו שיכון קבוע,
ולרביעי בָּדוֹן דלפון.

אך מה יש כאן להתווכח,
היש שיכון דומה לזה?
גם לא שילמנו דמי מפתח,
ועוד ביקשו שלא נצא.

יא, יא משלטי, יא משלטי,
ביתי שלי ללא קירות.
יא, יא מטבחי, יא מטיתי
וּכּוֹכְבִים כמנוורות.

נכון שאין בו לוקסוס רב,
והחימום היחידי
הוא חום הלב, ואש הקרב
על משלטי (על משלטי).

בתל אביב עכשיו קולנוע,
ונערות בשלל צבעים.
ואנו כאן שוכבים בלי נוע,
ומציצים בכוכבים.
אחד זוכר את אבא אמא,
ספך נידם ספך חודה,
שני חולם על רות או רינה
ומחבק את הרובה...

יא, יא משלטי, יא משלטי...

רק תמול היה לנו אורח
קצת לא מודמן, אבל צפוי.
עשינו לו כל כך שמח,
הוא לא ישכח את הבלוי!

הגשנו לו כיבוד קולע,
ריקוד של אש, אימון קטן,
והוא אכל והתפקע,
עת המקלע הגדיש לפתן.

יא, יא משלטי, יא משלטי...

לא במרכז עומד ביתנו,
דומה לבור או למלונה
ויש שיכון יפה ממנו -
אך הוא שומר על השכונה.

על כן, על כן, נאהבנו,
ובו נחזיק בחוזק יד,
כי זאת לדעת בזמננו,
בונים בתים בדכות משלט.

יא, יא משלטי, יא משלטי...

האמיני יום יבוא

מילים: רפאל קלצקין
לחן: מנשה חחרב

היום, אחות, היא מלחמתנו
לכן רחוק אני מכאן
תחוגי נא את פגישתנו
במטבחנו הקטן.

על מקומי שבחרתי
תשימי יין מלוא כוסית
תראי כאילו זה אני הוא
יושב איתך כמו תמיד.

האמיני יום יבוא
טוב יהיה מבטיח לך
לחבק אותך אבוא
והכל אשיח לך.

אתמול לפעולה יצאנו
עד לאשמורת ראשונה
היום שקטנו ונרגענו
ומכסיפה כה הלבנה.

את פגישתי איתך זכרתי
ושמלתך הירוקה
הלילה טוב לי, כה אמרתי
כי את קרובה מרחוקה.
האמיני יום יבוא...

כשנבחים פיות הסטנים
המרגמות נאנחות
אז מחשבותי תעבירני
אלֵיךְ רֶעֶה ואחות.

ואז אדע - לקרב יש טעם
אף כי המחיר יקר מאד
כדי שיום יבוא אי פעם
נוכל לנשום פה ולחיות!

האמיני יום יבוא...

עוד לא אהבתי די

מילים ולחן: נחמיה מנח

באלה הימים עוד לא בניתי כפר,
עוד לא מצאתי מים באמצע המדבר.
עוד לא צִרְתִּי פרח, עוד לא גיליתי איך
תוביל אותי הדרך ולאן אני הולך.

אי -
עוד לא אהבתי די,
הרוח והשמש על פני.
אי -
עוד לא אמרתי די,
ואם לא אם לא עכשיו,
אימתי.

עוד לא שתלתי דשא,
עוד לא הקמתי עיר,
עוד לא נטעתי כרם על כל גבעות הגיר.
עוד לא הכל עשיתי ממש בזו ידי
עוד לא הכל ניסיתי, עוד לא אהבתי די.

אי - עוד לא אהבתי די...

עוד לא הקמתי שבט,
עוד לא חיברתי שיר,
עוד לא ירד לי שלג באמצע הקציר.
אני עוד לא כתבתי את זכרונותי
ועוד לא בניתי את בית חלומותי.

אי - עוד לא אהבתי די...

ואף על פי שאת פה, ואת כל כך יפה,
ממך אני בורח כמו ממגפה:
עוד יש הרבה דברים שרציתי לעשות -
את בטח תסלחי לי גם בשנה הזאת -

אי - עוד לא אהבתי די...

"אָה מַחְנִינֶה תָּאָה אִי אַפְשֶׁר אַהֲפִסִּיק..."

הללויה

מילים: שמריה אלר
לחן: קובי אלרנט

הללויה לעולם,
הללויה ישירו כולם
במילה אחת בודדה,
הלב מלא בהמון תודה
והולם גם הוא,
אידה עולם נפלא.

הללויה עם השיר,
הללויה על יום שמאיר,
הללויה על מה שהיה
ומה שעוד לא היה,
הללויה.

הללויה לעולם,
הללויה ישירו כולם,
והנעבלי הגדולים,
יהדהדו בהמון צלילים
ואיתנו הם יאמרו,
הללויה.

הללויה עם השיר...

הללויה על הכל,
הללו על מחר ואתמול,
הללויה ותנו יד ביד,
ושיירו מלב אחד,
הללויה.

הן אפשר

מילים: חיים חפר
לחן: דוד כהני

בשלכת נושב כבר הסתיו,
האבק בדרכים אט שקע,
והיום רק אליך נשרף
והולם על פגישה רחוקה.

הן אפשר כי עוד ערב יבוא,
והשער יחרוק לו דומם,
ועיניך יהיו כה טובות,
כמו אין מלחמה בעולם.

הן אפשר, הן אפשר,
שיהיה זה פשוט כבר מחר.
הן אפשר ובע"פ שעבר,
שאגו בחורים כי נגמר.

הן אפשר, הן אפשר
שיהיה זה פשוט כבר מחר.
הן אפשר כי חדרך העצוב
מחכה בחיורון קירותיו,
וקורא הוא לשנינו לשוב
מקרבות, מדרכים ומסתיו.

הן אפשר כי פתאום ניפגש
במשלט או בדרך עפר
הן אפשר בין עשן ובין אש
גם לחלום שהכל כבר נגמר.

מי שקלם

מילים: דודי מנסיס
לחן: יוחנן כרמי

מי שקלם לו ונשאר לו החלום,
מי שקלם, הוא לא ישכח על מה לחם,
מי שנשאר ער כל הלילה עוד יראה אור יום,
מי שהלך הוא לא ישוב עוד לעולם.

מי שהבטיח לא הניח את חרבו,
מי שקראו לו הוא צעד בראש כולם,
מי שאהב לו - עוד צפויים לו אהבות רבות
מי שהלך הוא לא יאהב עוד לעולם.

וההרים עוד בוערים באש דריונות,
ובין ערביים עוד נושבת רוח ים,
אלף פרחים עוד משמחים
כל לב, בשלל פריחות,
מי שהלך שוב לא יראה זאת לעולם.

מי שקלם והתגשם לו החלום,
מי שקלם עד ששמע קול מנצחים,
מי שעבר את כל הלילה, וראה אור יום,
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

מי שהבטיח וזכה גם לקיים,
מי שהצליח לחזור מן הדרכים,
מי שבאב, אבל הבין שהכאב אילם,
הוא לא יניח שנשכח את ההולכים.

וההרים עוד יבערו באש דריונות,
ובין ערביים תנשב עוד רוח ים,
אלף פרחים
עוד יפרחו בין, ובתוך שוחות,
הם שיעידו, כי זכרונם את כולם

מה אברך

מילים: רחל שפירא
לחן: יואל רובינשטיין

מה אברך לו, במה יבורך?
זה הילד? שאל המלאך.
מה אברך לו, במה יבורך?
זה העלם? שאל המלאך.

וברך לו חיוך שכמוהו כאור,
וברך לו עיניים גדולות ורואות,
לתפוס בן כל פרח וחי וציפור,
ולב להרגיש בו את כל המראות.

מה אברך לו, במה יבורך?
זה הנער? שאל המלאך.
מה אברך לו, במה יבורך?
זה הנער? שאל המלאך.

וברך לו רגליים לרקוד עד אין סוף,
ונפש לזכור בה את כל הלחנים,
ויד האוספת צדפים עלי חוף,
ואוזן קשובה לגדולים וקטנים.

מה אברך לו, במה יבורך?
זה העלם? שאל המלאך.
מה אברך לו, במה יבורך?
זה העלם? שאל המלאך.

וברך כי ידיו הלמודות בפרחים
יצלחו גם ללמוד את עוצמת הפלדה,
ורגליו הרקודות את מסע הדרכים,
ושפתיו השרות את מקצב הפקודה.

מה אברך לו, במה יבורך?
זה הגבר? שאל המלאך.
מה אברך לו, במה יבורך?
זה הגבר? שאל המלאך.

נתתי לו כל שאפשר לי לתת,
שיר, וחיוך, ורגליים לרקוד,
ויד מעודנת, ולב מרטט -
ומה אברך לך עוד?

מה אברך לו, במה יבורך?
זה הילד? העלם הרך.
מה אברך לו, במה יבורך?
זה הילד? העלם הרך.

הנער הזה - עכשיו הוא מלאך,
לא עוד יברכנו, לא עוד יבורך.
א-לואים, א-לואים, א-לואים!
לו אַך פִּרְכַּת לו - חיים.

'לקראת הבאות' - דוד בן גוריון (נכתב 5 ימים אחרי תום מלחמת העצמאות):

דורנו זכה לגדולות ונצורות: יסדנו מדינה יהודית ויצאנו משעבוד לגאולה. הקימונו צבא הגנה לישראל, ונלחמנו בצבאות כל מדינות ערב, ויכולנו להם. שחררנו הנגב והגליל, וגאלנו אדמה להתיישבות רבתי. העלינו, בפעם הראשונה בתולדות ישראל, למעלה ממאה ועשרים אלף איש בשנה אחת, ופתחנו פתח לקיבוץ גלויות. רכשנו עזרתן וידידותן של שתי המעצמות האדירות ביותר: ארצות הברית וברית המועצות, והפכנו להיות גורם ממלכתי וצבאי במזרח התיכון, ובעולם כולו. ואף על פי כן, ואולי משום כך, עלי להגיד: אל ירום לבנו. לא בזכותנו בלבד עשינו החיל הזה. אל נהיה שכורי ניצחון. עוד לא ביצענו את מלאכתנו והסכנות והקשיים טרם עברו. לא בזכותנו בלבד עשינו החיל הזה. אנו חייבים תודה למפעל החלוצי של שלושה דורות, ממתיישי פתח תקוה, עד בוני הנקודות הצבאיות בגליל, במסדרון ובנגב בימינו. עשינו מה שעשינו בזכות עשרות דורות של יהודים מעונים ודוויים, בזויים ושנואים, גאים וגאמנים, ומסורים לחזון היסטורי גדול, שקיימו אותו במשך מאות שנים, בתנאים ובנסיבות שאין להם דוגמא בהיסטוריה העולמית. בלי הכוח המופלא הזה שגילה עמנו במשך אלפי שנים ואשר אנחנו נושאים את ירושתו ועומדים על שכמו - לא היינו מגיעים עד היום.

בימים הגדולים האלה נזכור בהערצה את יהדות הגולה, אשר היא סבלה סבל שאנחנו לא ידענו, והיא נשאה בליבה אמונה, אשר לא היתה קטנה מהאמונה אשר הדריכה את צבאנו במלחמות שחרורנו עכשיו בארץ.

אל נהיה שכורי ניצחון. אל נתיימר שאין דבר אשר ייבצר מאתנו, ואין כוח בעולם אשר לא יעמוד בפנינו. מה שקרה השנה הזאת - לא היה בגדר נס. אינני יכול, ואולי גם אין לי עדיין רשות, לעמוד על תולדות השנה הזאת ולהסביר כיצד ואיך, באלו אמצעים ומאמצים ודרכים, עמדנו במערכה הזאת מה-30 לנובמבר 1947, כשנתקפה השיירה הראשונה בדרך לוד, ועד המערכה האחרונה בדרום הנגב.

מזבן וטבעי אולי, שלרבים, ולא רק בתוכנו אלא בתוך העם היהודי בעולם, נראה הדבר כמעשה נס: שאומה קטנה של 700 אלף נפש (בראשית המערכה היינו 650 אלף או פחות), עמדה בפני שש אומות, המונות כ-30 מיליון. לא היה בזה נס, ואסור לנו לסמוך על נס. אין מאיתנו יודע אם מבחן הדמים הזה כבר נסתיים, אם כי היום הזה, אולי יתחילו שיחות השלום הראשונות על אחד האיים בים התיכון (=ירדוס). אולם הכוחות הצוררים בארצות השכנות, ובייחוד בעולם הרחב, עוד לא התייאשו ממזימתם להכריז את ישראל בארצו, או לכל הפחות לקצץ בגבולותיו. ועדיין אין אנחנו יודעים אם המלחמה האחרונה שנלחמנו בנגב ושנסתיימה, כמו כל המערכות שלנו עד עכשיו, בנצחון צבא ההגנה לישראל, אם זה הקרב האחרון, או לא. כל עוד אין לנו ביטחון מלא שניצחנו בקרב האחרון, אל נהלל.

אולם הדבר העיקרי שעלינו לדעת, ועלינו להחזירו לעם, גם לעם היושב כאן בציון, וגם לזה המתכוון לבוא, שגם בתוך מדינת ישראל לא יהיו לנו חיים קלים ונוחים, וכי אנחנו עדיין עומדים בראשית המאמץ הקשה והממושך, אשר הוטל עלינו.

הנני אחד המאמינים, שיש בהקמת מדינה זו משום ראשית גאולה, אבל כגדול הגאולה כן יגדלו חבליה, ועוד לא נתנסינו, גם במלחמה הזאת, בכל חבלי הגאולה הקשים שהם עוד לפנינו. אולי השליחות העיקרית של תנועתנו היא, לחשל את עצמנו, ואת העם בארץ ובגולה, לחשל את רצונו ואת כוחו, לקראת המאמצים הגדולים והגדלים הכרוכים בבניין המדינה, ובהגנה עליה.

...שר ההיסטוריה היהודית לא נרתע מפני נבואות השווא של שוחרי 'הקידמה' (=הסוציאליסטים), והמדינה הוקמה, כאילו להכעיס, מתוך ברכתם של 'כוחות המחר' (=ברית המועצות), והיא הוקמה לא על-ידי זרים כמתנת חסד לאומים, אלא בכוחו העצמי של העם היהודי, בכוח יצירתו החלוצית ובתוקף מלחמתו הנועזת.

גם נביאי המדינה הדו-לאומית, השלימו כבר עם מדינת ישראל.

י"א בטבת תש"ט (12/1/1949)

מתוק: ג' בן גוריון, מחול ודק, א', תל-אביב תש"א, ז' 8-7, 20.

הא נחמנינה האא אי אפשר אהפסיק..."

שכשנבוא

ח'לים: אלוטריאליס

לחן: א. קאניס

ג'יטסה צמריה: צ'לי מ'חר

הזמן את השנים יניס,
וקצת בינה בלב מכניס,
אבל ישנם דברים שהוא עוד לא גילה לי,
האם יפרח לי עוד שושן?
האם געור בי ניצוץ נושן?
האם בסוף הדרך מחכה תשובה לי?

ואיך נדע, אם יש תקווה
שכשנבוא, שכשנבוא, נמצא תשובה?!

לאן נמשכת המסילה?
לאן הולכת התפילה?
ומי ישיב לשאלה ומי ישמע לי?
ומי יפתח לי לבבו, ואם אלך לאן אבוא?
האם בסוף הדרך מחכה תשובה לי?
ואיך נדע...

זה רק אני, וזו רק את,
ודה הרבה, וזה כה מעט,
ואיך נדע אם לא לריק עברו חיינו?
האם עמלנו לא לשווא?
האם ביתנו לא יחרב?
האם תחייה האהבה גם אחרינו?

לתת

ח'לים: חמטל בן באר

לחן: מ'אז שרמזי

לתת את הנשמה ואת הלב,
לתת, לתת כשאתה אוהב,
ואיך מוצאים את ההבדל
שבין לקחת ולקבל,
עוד תלמד לתת לתת.

לגלות סודות בסתר,
להתיר את סבך הקשר,
כשהלב כך נצבט
מכל חיך מכל מבט.
אתה נזהר אתה יודע,
וחוץ ממך איש לא שומע,
פוסע בין הדקויות
וממלא שעות פנויות.

לתת את הנשמה...

אתה לומד עם השנים
לבנות ביחד בניינים,
לחיות עם כל השינויים
לרקום איתה סיפור חיים,
ולעבור ימים קשים
במצוקות וריגושים,
תמיד לדעת לוותר
ואת הטעם לשמר.

לתת את הנשמה...

לראות בתוך הנפילה
שיש מקום למחילה,
תמיד אפשר שוב להתחיל
כמו יום חדש כמו כרגיל.

לתת את הנשמה...

לזכרו - 1/3/77 בן ז'וריון, בח'לוח

אסתר ראב

אי צדה קרואה -
הנביא,
יבוא הנביא,
ישאל לנו הנביא
בה'!

הנצא למלחמה?
התנוח עליו שוב
רוח הקודש?
ה'ידבר נצח העם
מגורנו

ולא ישקר?

הנעלה?

ה'תנעם הא-ל בידיו?

הוי כי רבים הם,

קחול המדבר,

והמדבר טוב

לכף רגליהם;

אי צדה קרואה?

הרואה לקץ הימים,

הרואה לעם עולם.

"אל תחזיקינה תפארת אפרת אפרת"

אנשים טובים

חזקים ורחוקים: חזק' חזק'

תפקחו את העיניים, תסתכלו סביב,
פה ושם נגמר החורף ונכנס אביב,
בשדה ליד הדרך יש כבר דגניות,
אל תגידו לי שכל זה לא יכול להיות -

אנשים טובים באמצע הדרך,
אנשים טובים מאד.
אנשים טובים יודעים את הדרך,
ואיתם אפשר לצעוד.

איש אחד קנה לי ספר בן מאה שנה,
איש אחר בנה כינור שיש בו מנגינה,
ואישה טובה אחרת לי נתנה את שמה
ומאז אני בדרך שרה במקומה -

אנשים טובים...

איש אחד יבנה לי גשר כדי לחצות נהר,
איש אחר יצמיח יער במורדות ההר,
ואשה טובה אחרת, אם יהיה קשה
רק תצביע אל האופק ותבטיח ש -

אנשים טובים...

וממש כמו צמחי הבר הבודדים
הם עוצרים תמיד את החולות העודדים,
הרקיע מתבהר, וכבר אפשר לראות
אנשים על אם הדרך מחכים לאות -

אנשים טובים...

בתי את בוכה או צוחקת

חזקים ורחוקים: חזק' חזק'
רחוק: בוא קרימל!

פגז אחרון התפוצץ ושתק,
עטיפה הדממה את העמק.
ילדה בגדות יצאה ממקלט,
ואין בתים עוד במשק.
אמא, היה לנו בית ירוק
עם אבא ובובה ושסך.
הבית איננו, ואבא רחוק,
אָמִי את בוכה או צוחקת.

הביטי למעלה, בתי, אל ההר,
ההר שהיה כמפלצת.
עוד יש תותחים, ילדתי, על ההר,
אך הם מאיימים על דמשק.

הביטי למעלה, בתי, לגולן,
שם יש חיילים, אך להבא -
דגלם בצבעים של כחול ולבן,
בוכה וצוחק שם גם אבא.
יהיה לנו בית ירוק, ילדתי,
עם אבא ובובה ושסך,
ולא עוד אימה, ילדתי, ילדתי,
בתי, את בוכה או צוחקת.

שקיעות באדום וזריחות בזהב
פוגשות בירוק ובמים.
ובלי תותחים של אויב על ההר
יוריק עוד העמק כפליים.

זורם הירדן, מתפתל כשיכור,
פריחה את העמק נושקת.
ואיש לא יסב את מימיו לאחור,
בתי, את בוכה או צוחקת.
זורם הירדן, בין גדות יעבור,
פריחה את העמק נושקת.
ואיש לא יסב את מימיו לאחור,
בתי, את בוכה או צוחקת.
בתי, את בוכה או צוחקת.

מלכות החרמון

חזקים ורחוקים: חזק' חזק'
רחוק: אפי נצר

כל המילים השמחות
פרצו שוב כהורה סוערת.
טיפסנו עם כל הרחות,
אל פסגת החרמון הזוהרת.

עם שחר הלילה נמלט,
טובע העמק באור,
דמשק באופק נבלעת,
הלבוע נושק לתבור.

לו היית לידי,
לו את כאן - לו את כאן,
הייתי נושאך על כפיים
מעל ערפילים, ערפילים בענן,
לקטוף כוכבים בשמיים.

אילו היית כאן איתי -
הייתי נותן לך מזכרת,
את כל האורות חמדתי,
מהבניאס ועד הכינרת.

הייתי מגיש לך מלכות
טובלת בים של זהב,
משלג הייתי תופר לך
שמלה לבנה כשנהב.

לו היית לידי...

היינו גולשים במדרון,
היינו שוטפים עם הרוח,
שותקים בחדוות תימהון
ונושקים זה לזו לקינוח.
אך את לא נמצאת לצדי
ורק המקלע בידי -
נשבעתי אבנה לך ארמון,
ארמון במלכות החרמון.

לו היית לידי...

"אח המשינה תאא אי אפער אהפסוק..."

הורה נתגבר

מילים: יחזקאל מוהר
לחן: משה וילנסקי

אם קשה לפרקים קצת הדרך,
מעיקים התרמיל והחום,
אם דברים מסתדרים רק בערך,
אם הבית רחוק כחלום -

אם יומיים הלכת ברפש,
וה"שוויץ" לא מועיל - מסתבר,

ובכלל, קצת עצוב על הנפש
כי הבת צחקה אל אחר -

לא נורא! נתגבר!
עוד הכל, עוד הכל יסתדר!
לא נורא! נתגבר!
עוד נגיע לחוף הזוהר.

אם ביום תעסוק בטורייה,
ובליל מדדמן מסתני,
החופשה לא רוצה להגיע,
זהו נח"ל, חביבי - הבן.
אם קטנה החולצה על השכם
במקום זה המכנס הוא גדול!
אם חורקת בפה מנת הלחם
אז תדע שאכלת קצת חול.

לא נורא! נתגבר!...

אם המים אדלו במקלחת,
והתה יש לו טעם של פליט,
אל תכעס, יא חבר, שב בנחת
ותבין, הצבא זה לא פלירט!

במסע, אם לוחצת הנעל,
וממכ"פים רוכבים על פקודות -
אם תפסת את דרם הנח"ל
אז תפרוץ בשירה שכזאת:

לא נורא! נתגבר!...

הללויה

מילים: יעקב גלס
לחן: ואני לו

אדם חוזר וקציר יומו, צנוע הוא ודל,
ועל גבו צרות החול, עומסות לו כמגדל.
הוא לפניו רואה פתאום
את שתי עיניה של בתו
והוא אז שר והן איתו
שרות הללויה.

הללויה וזה השיר, עולה מכל פינות העיר,
כשהאדם ושתי עיניו בתו, שרים הללויה.
בונה אדם את בניינו, מהבל וקלפים,
יום יום טורח ועמל, יום יום הם נטרפים.
אבל אל מול חורבן קלפיו
עולה השמש מעליו
והוא אוסף אותם אליו
ושר הללויה.

הללויה וזה השיר עולה מכל פנות העיר,
כשהאדם אוסף את כל קלפיו, ושר הללויה
פרושים ימי לפני הא-ל, יודע הוא דרכי,
וכל שירי כמו תפילות, שולחו למרחקים.
וכשיגיע סוף התני
אנעל בשקט את חיי
ושיר חדש צעיר וחי
יושר הללויה.

בן אדם

מילים: אהוד מנור
לחן: מרים דימיטרייב

בן אדם, הוא רק בשר ודם
אבק פורח במדבר,
בן אדם כדרך העולם
כצל עובר כחרס הנשבר.

אדם הוא רק אדם
ורוב ימיו לילות,
ואין אדם מושלם בכל המעלות.
אז תן לו לחלום ותן לו נשימה,
תן לשם, תן לחם, תן ליפת, נחמה,
אל תכביד ידך עליו ותן תקווה,
ואל תדון אותו תמיד לכף חובה.

כי אדם הוא אדם הוא אדם
הוא רק אדם,
בן אדם געור וכבר נרדם,
ימיו קצרים סופם עצוב.
בן אדם אורח בעולם,
בא מעפר ולעפר ישוב.
אדם הוא רק אדם...
הוא לא ילמד לנצח,
הוא שוכח לאהוב,
הוא לא יודע שיומו קרוב, כי...
אדם הוא רק אדם...

"אל הנתינה האל אי אפער אפטיק..."

הורה האחדות

מילים: יחיאל מוהר
לחן: דודי בלזר

ידע חקלאי פיקח,
והוא הנחיל זאת לצבא,
כי את הָזֶן יש לשבח,
ולחיטב בהרכבה.
הוחלט ונלקחה שיבולת,
הרכיבוה - חֲרָבוֹת,
חֲמֶרָה, חֲמֶרָה המערבולת,
יצא הנח"ל לשדות.

הורה כרוב והורה תרד,
עגבניה עלי כידון!
הורה נח"ל מסחררת
הורה חסה, הורה צנון!
הורה טנק רתום לפרד,
הורה סיירי התות,
הורה נח"ל מסחררת,
הורה האחדות.

יקום חייל למשך דרע,
וחקלאי יקלע אל בול.
יש נח"ל שיודע הָרָה
לזרום כדי לתת יבול.
זה פרושו של משק עדר,
ככה יכתב בדו"ח.
כל השקאה של צנון וגזר
היא השקעה לדמן ארוך.

הורה כרוב והורה תרד...

כאן שיבולים עומדות במתח,
כל עץ זקוף כמו חייל.
והתמצאות יפה בשטח
יוכיחו ערוגות בצל.
ראשי כרובים עומדים אין רחש,
גם דבוב על אף אין מגרש,
אך בשורות עובר מין לחש:
ההאחדות חמש חמש.

הורה כרוב והורה תרד...

שירו של צנחן

מילים: יורם טהרלב
לחן: יאיר רוזנבלום

ראית אותו במטוס הממריא,
תחתיו נפרשים פרדסים וכפרים,
הוא חש את משא המצנח על גבו
אוחז ברכועות וחושב בלבו:
הנה עוד דקה
והרוח תחבוט על פני,
הנה עוד דקה
ייפתח המצנח מעלי.

כשייפתח עלי כשייפתח,
את העולם כולו אשכח,
אני לבד והמצנח,
שייפתח, שייפתח
שייפתח עלי.

ראית אותו מתייצב לדינוק
לאור הירוק, הירוק מחכה,
עוד רגע עוד רגע תבוא הפקודה
חופת המצנח על הרוח תכה,
הנה עוד שנייה
והרוח תחבוט על פני,
הנה עוד שנייה
ייפתח המצנח מעלי.

כשייפתח עלי כשייפתח...

ראית אותו מרחף באוויר
חופה לבנה, לבנה מעליו,
את כל מיתרי המצנח יאסוף
מיד כשינחת ויקום על רגליו,
ושוב מחדש הוא נושא לשמים עיניו,
ושוב מחדש הוא חוזר לפזמון שאהב:

כשייפתח עלי כשייפתח...

נולדתי לשלום

מילים ולחן: דודי בלזר

אני נולדתי אל המנגינות
ואל השירים של כל המדינות,
נולדתי ללשון וגם למקום,
למעט, להמון, שיושיט יד לשלום.
אני נולדתי לשלום שרק יגיע,
אני נולדתי לשלום שרק יבוא,
אני נולדתי לשלום שרק יופיע,
אני רוצה אני רוצה להיות כבר בו.

אני נולדתי אל החלום
ובו אני רואה שיבוא השלום,
נולדתי לרצון ולאמונה
שהנה הוא יבוא אחרי שלושים שנה.

אני נולדתי לשלום שרק יגיע...

נולדתי לאומה ולה שנים אלפיים,
שמורה לה אדמה ולה חלקת שמיים,
והיא רואה צופה הנה עולה היום
וזו שעה יפה זוהי שעת שלום.

אני נולדתי לשלום שרק יגיע...

"אֶת הַחַיִּים הָאֵלֶּי אֶפְשָׁר לְהַפְסִיק..."

הימים האחרים

מילים: חיים חפר
לחן: דובי כצנר

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים,
אשר מעבר להרים העשנים, הבעורים.
אנחנו עוד נראה את הימים האחרים
עולים, באים מן הבקעה,
יורדים אלינו מן ההרים,
צוחקים את האביב, האהבות, הנעורים,
ואת הדברים אשר שכחנו כבר איך הם נראים...

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים,
את הימים האחרים.

נצא עוד לקראתם מתוך מבנים מחוזרים,
מתוך המקלטים והשדות המשחירים,
נצאה על קביים מאורס מסוקרים,
מראש אנטנות מלחמה
שרים כמו אלף ציפורים,
ונביט בהם קרוב, במבטים הבהירים
ומלוות את דימרתם גיטרות של אלף נערים.

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים...

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים,
גאים כמו פרקי תנ"ך,
יפים כמו שיר השירים.
שוטפים כמו אשד במדבר,
ורודים כמו שחר בהרים.
ימים של חסד ושלווה,
ימים שקטים ומאושרים -
ורק ביום ה'זכור', ברגעי ההרהורים,
נחזור ונספר הכל, ונספוד לבחורים.
ונשמע את קול האש,
ואת משח הכדורים,
ואת הקרב שהתחולל אז בתנופת האדירים.

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים...

בערבות הנגב

מילים: רסאל קצ'קין
לחן: מנשה חזקיה

בערבות הנגב מתנוצץ הטל,
בערבות הנגב איש מגן נפל,
לא נשם הנער ונדם הלב,
את בלורית השער רוח תלטף.

הלומת עצבתי ויגון נורא
אם זקנה ניצבת ונושאת דבריה:
הדמעה ניהרת מעיני אמך
בא כדור עופרת ויפלו לבך.

את בכורי שכלתי במצולות הים,
ואותך גידלתי למגן העם.
הם לא ישברוני ביוגן ושכול,
הם לא יעקרוני, בני, למרות הכל.

אז צעד קדימה נער גבה-קומה,
ויאמר לה - 'אמא, אל לך בדמעה!
בחורינו, אמא, בימי פקודה,
מול שונאיו, אמא, כחמות פלדה.

מול שודד ומלך צמא-דמים עוין,
תניני ואהיה לך אנכי לבן'.
בערבות הנגב הוא לחץ ידה,
אם תרצו, חבריא, אין זו אגדה!

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים,
נראה אותם יותר מהר מאשר אנו משערים.
וכשיבוא השקט, וימשול בשערים
וכל דברי ימינו אלה יחרטו בתוך הספרים,
נביט אז זה בזה במבטים המוזרים,
ונזכור אז כי הלכנו יחד
לימים האחרים.

אנחנו עוד נראה את הימים האחרים...

מחר

מילים ולחן: עמי שמר

מחר אולי נפליקה בספינות
מחוף אילת עד חוף שנהב,
ועל המשחתות הישנות
יטעינו תפוחי זהב.

כל זה אינו משל ולא חלום
זה נכון כאור בצהריים,
כל זה יבוא מחר אם לא היום,
ואם לא מחר, אז מחרתיים.

מחר אולי בכל המשעולים
ארי בעדר צאן ינהג,
מחר יכו באלף ענבים
המון פעמונים של חג.

כל זה אינו משל ולא חלום...

מחר יקומו אלף שיכונים
ושיר יעוף במרפסות,
ושלל כלניות וצבעונים
יעלו מתוך ההריסות.

כל זה אינו משל ולא חלום...

מחר כשהצבא יפשוט מדיו
לבנו יעבור לדום,
אחר כל איש יבנה בשתי ידיו
את מה שהוא חלם היום.

פרחים בקנה

מילים: דוד מרק

לחן: אפי נצר

כשאביב נרדם יעור בחיורון,
בשדות האש יתם הקרב האחרון,
ובוקר נהדר מן הבקעה להר
אז יעלה בדמר, ברון.

השמש ידם בין עזה לרפיח,
ירח ילבין על פסגת החרמון,
פרחים בקנה ובנות בצריח,
ישבו לעיר חיילים בהמון.

ילדה אחת קטנה ובידה זרים,
לעיר הלבנה תצא אז בשירים,
ולחייל נרגש תשים סביון בדש,
והשמיים כה בהירים.

השמש ידם בין עזה לרפיח...

החיילים לעיר יגיעו בעם רב,
עם נערות ושיר ועם פרחי זהב,
וכל אשר אתמול ידע מכאוב ושכול
לא עוד ידע שלכת וקרב.

השמש ידם בין עזה לרפיח...

סבתא בנגב

מילים ולחן: אהרון אפלסון כחן

אני והסבתא ישבנו בצוותא ליד
מדורה בחצר.
אני משתוקק לסיפור מרתק,
והסבתא צ'דבט תספר.

ספרי לי, ספרי לי, אידו מעשיה
על אותם הימים ועל מה שהיה...
והגדמי היטב, סבתי,
איך אומרים בעברית: 'צ'דבטי'!

הסבתא סיפרה איך בנגב שמרה,
כשהיה עוד שומם ויבש.

עם סטן ורימון מול צבאות ההמון
היא אמרה: 'נתגבר, מעליש'!

כשסבתא נזכרת מיד מתפארת
כיצד על כולם היא 'רכבה',
איך סבא אבנר אחריה חידר
וגילה לה תמיד אהבה.

נחמד, אך ספרי לי אידו מעשיה...

היכן הימים ש'עשינו חיים'
ועם דוג מכנסיים קצרים.

לנצח כל דור עוד ידע ויזכור:
כן היו הימים יקרים!

'סִפְתִּין' שסיפרת לי את המעשיה,
על אותם הימים ועל מה שהיה...
והגזמת בודאי לא מעט -
איך אומרים בעברית: זה 'צ'דבטי'!

דוד בן גוריון - מכתב לחברי שדה בוקר בהר הנגב

כמה ימים לאחר הביקור המשותף, בדרכי למחנה רחוק, קיבלו חברי שדה בוקר מכתב מרשי מאת ראש המחנה ושר החינוך. כמה חודשים אחר כך, התפטר ארסלנה מתפקידו, והוא אהרתי'ס בשדה בוקר.

חברים יקרים! בלתינני קראתי, שבמים אלה נראה שנה ארוכה, מה אופייני מאד, שבהיותי אהבתי לפני שבו לא חזרתי לא יוכלו זה, וכלי קשר עם הוויז אני שולח אדם מילים מאלה. במשך ארבעים ושש שנה היו בארץ ראיתי כמה מפגשים חלוציים, ואני יודע, שרק בצמח, ובצמח המפגשים החלוציים שקדמו לבואי ארץ, עשיתי את המלאכה אשר עשיתי - ראיתי צמח (מחנה) מתחילתו ומסלולו אי אס אחר, שלא ראיתי מניין מפגש חלוצי כזה; ולפני היותי מנהיגים גם אי אפשר היה לראות דבר כזה, בארץ היה מן הנוהג, לא קראתי מילים בארץ או בקיבוץ אנשים, לא בנחש או בגנאי או בסלולות של אנשים; ואם גם יש סלולות אנשים רבים מהבחינה, לפני מרבית ראשי המנהלים, אולם במיקור אלה, היה קשר לי אדם קרוב וקרוב לא סביר להניח, במחנה.

מכיון שכלל אני, כי אין אדם שקוים אלמנים ולחידים, איני רוצה להגיד מה אני מושך על מפגשים, לוהט עינים; אבל לא יכולתי להימנע מהמכתב אדם מילים מאלה.

28.5.53
היו בדוכים ופוליו,
שלם,
דוד בן גוריון.

תודה

מילים: חזרי חסדון
לחן: מנחם יונת

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת,
על אור עיניים,
חבר או שניים,
על מה שיש לי בעולם.
על שיר קולח, ולב סולח
שבדכותם אני קיים.

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת,
על צחוק של ילד,
ושמי התכלת,
על אדמה ובית חם.
פינה לשבת, אשה אוהבת
שבדכותם אני קיים

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת,
על יום של אושר,
תמימות ויושר,
על יום עצוב שנעלם.
תשואות אלפיים, וכפיים
שבדכותם אני קיים.

כאן

חזקים ורחוקים: אולי חזק

כאן ביתי פה אני נולדתי
במישור אשר על שפת הים,
כאן החברים איתם גדלתי,
ואין לי שום מקום אחר בעולם.

כאן ביתי פה אני שיחקתי
בשפלה אשר על גב ההר,
כאן מן הבאר שתיתי מים
ושתלתי דשא במדבר.

כאן נולדתי, כאן נולדו לי ילדי,
כאן בניתי את ביתי בשתי ידי,
כאן גם אתה איתי וכאן כל
אלף ידידי,
ואחרי שנים אלפים סוף לנדודי!

כאן את כל שירי אני נהגתי,
והלכתי במסע לילי,
כאן בנעורי אני הגנתי
על חלקת הא-לוהים שלי.

כאן נולדתי...

כאן את שולחני אני ערכתי
פת של לחם פרח רענן,
דלת לשכנים אני פתחתי
ומי שבא נאמר לו 'אֶהְיֶה'.

כאן נולדתי...

בשנה הבאה

חזקים: אהוד מנור
רחוקים: נורית הירש

בשנה הבאה נשב על המרפסת
ונספור ציפורים נודדות.
ילדים בחופשה ישחקו תופסת
בין הבית לבין השדות.

עוד תראה, עוד תראה
כמה טוב יהיה
בשנה, בשנה הבאה.

ענבים אדומים יבשילו עד הערב
ויוגשו צוננים לשולחן.
ורוחות רדומים ישאו אל אֵם הדרך
עיתונים ישנים וענן.

עוד תראה, עוד תראה...

בשנה הבאה נפרוש כפות ידיים
מול האור הניגר הלבן.
אנפה לבנה תפרוש באור כנפיים
והשמש תזרח בתוכן.

עוד תראה, עוד תראה...

יברכך

חזקים: תהילים קכ"ח
רחוקים: דוד וינקינד

יברכך ה' מציון,
וראה בטוב ירושלים,
יברכך ה' מציון,
כל ימי (ימי) חיך.

וראה בנים לבניך,
שלום על ישראל.
וראה בנים לבניך,
שלום על ישראל.

מלאו אסמינו בר

חזקים: פנחס אנדר
רחוקים: דוד ברחמי

מלאו אסמינו בר ויקבינו יין,
בתינו הומים, הומים מתינוקות
ובהמתנו פורה -
מה עוד תבקשי מאיתנו מכורה,
ואין, ואין עדיין?
מה עוד תבקשי מאיתנו מכורה,
ואין, ואין עדיין?

"שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחִלָּמִים
אֲזַי מָלֵא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה
אֲזַי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי
הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים
שׁוֹבָה ה' אֶת שְׁבִיתֵנוּ כְּאֶפְיָקִים בְּנֶגֶב
הָאֲרָעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ
הַלֹּךְ יֵלֵךְ וּבָכָה נִשָּׂא מִשָּׁךְ הָאֲרֶעַ
בֹּא יְבֹא בְּרִנָּה נִשָּׂא אֶלְמָתִיו"

תהילים קכ"ו